

The background features abstract geometric elements. On the right, a vertical light gray bar is partially overlaid by a large blue circle with concentric lighter blue rings. Two thin blue lines originate from the top left and extend towards the center, passing near two smaller blue circles with concentric rings. The main title is centered in a dark blue, sans-serif font.

Euroopa
kutsehariduse
arvestuspunktide
süsteemi (ECVET)
põhimõtete
rakendamine Eesti
kutseõppes

Uuringu aruanne

Tallinn
3/4/2018

Sisukord

Sissejuhatus	4
Metoodika	6
Tulemused	9
Ülevaade vastajatest	9
Õppetöö planeerimine	12
Väljundipõhise õppe põhimõtete arvestamine töö kavandamisel	12
Õpiväljunditest lähtuv õppe kavandamine kutseõpet pakkuvas õppeasutuses	15
Väljundipõhise õppe rakendamisega kaasnenud positiivsed arengud	18
Väljundipõhise õppe rakendamisega kaasnenud väljakutsed	25
Väljundipõhise õppe lahtimõtestamine	41
Õpiväljundi mõiste lahtimõtestamine	43
Õpiväljundite määratlemine kui töö planeerimise esimene samm	44
Õpiväljunditele hinnangu andmine lähtuvalt väljundipõhise õppe põhimõtetest	46
Hea õpiväljundi näited	51
Arusaam väljundipõhisest hindamisest	59
Arusaam hindamiskriteeriumidest	60
Õppetöö läbiviimine	61
Väljundipõhise õppe põhimõtete järgimine õppetöö läbiviimisel	61
Kujundava hindamise kasutamine õppeprotsessis	62
Kujundava hindamise meetodid	63
Õppijatele õppeprotsessi käigus tagasiside andmine	65
Enim kasutatavad hindamismeetodid	65
Mooduli õpiväljundi saavutatuse hindamise osapooled	67
Mooduli rakenduskava kasutamine kavandatud kujul	68
Takistused mooduli rakenduskava kasutamisel	71
Praktika korraldus kui õpiväljundite saavutamise võimaldaja	74
Väljundipõhist õpet toetav õhkkond/keskkond	77
Osalemine SA Innove ja SA Archimedese koostöös korraldatud seminaridel õppekavanõustajatele	80
Seminarilt saadud teadmised ja oskused kui tugi väljundipõhise õppe rakendamisel	81
Toetuse vajadus väljundipõhise õppe rakendamisel	82
Järeldused	84
Ettepanekud	89

Kasutatud allikad	93
Lisad	94
Lisa 1. Uuringu ajakava.....	94
Lisa 2. Küsimustik.....	94

Sissejuhatus

Euroopa Liidu (EL) üks prioriteete on avatud, paindlik ja õppija individuaalsetest vajadustest lähtuv ning igakülgse nõustamisega läbipõimunud lähenemine koolitusele.¹ ELs toimuvate ja kavandavate arengute kohaselt peab kutseharidussüsteem aastaks 2020 aitama luua heatasemelise ja võrdseid võimalusi pakkuva elukestva õppe süsteemi, mille keskmes on õpiväljunditel (*learning outcomes*) põhinev lähenemisviis ehk väljundipõhine õpe.

Alates 2013. aasta septembrist, mil jõustus kutseõppeasutuse seaduse uus redaktsioon, on Eesti kutseharidussüsteemis toimunud üleminek väljundipõhisele õppele, mis arvestab Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku (EQF), Euroopa kutsehariduse kvaliteeditagamise raamistiku (EQAVET) ja Euroopa kutsehariduse arvestuspunktide süsteemi (European Credit System for Vocational Education and Training, ECVET) põhimõtteid.

Euroopa kutsehariduse arvestuspunktide süsteem (ECVET) on tehnilise raamistik, mille eesmärk on toetada elukestvat õpet, õpirännet ja õppevõimaluste paindlikkust nii kutse kui ka hariduse omandamisel. Eestis on arendustegevuste eesmärk toetada kutseõppeasutusi ja kutseandjaid arvestuspunktide süsteemi põhimõtete rakendamisel, lihtsustades õppijate ja kutset taotlevate isikute poolt erinevates õpikeskkondades omandatud ja hinnatud õpiväljundite ülekandmist, tunnustamist ja kogumist kutse või formaalharidusliku kvalifikatsiooni omandamiseks.

Sihtasutuse Archimedes hariduse rahvusvahelistumise agentuur (HARA) koostöös ECVETi ekspertide grupiga viis ajavahemikul maist augustini 2017 läbi uuringu „Euroopa kutsehariduse arvestuspunktide süsteemi (ECVET) põhimõtete rakendamine Eesti kutseõppes”.

Uuringu eesmärk oli analüüsida, kas Eesti kutsekoolides lähtutakse õppe kavandamisel väljundipõhise õppe põhimõtetest ning mil määral õppetöö läbiviimisel neid põhimõtteid rakendatakse.

Uurimisküsimused:

- kuidas õppe kavandamine lähtub väljundipõhise õppe põhimõtetest?
- kuidas õppetöö läbiviimisel väljundipõhise õppe põhimõtteid rakendatakse?

¹ Allikas: Maastricht Communiqué on the Future Priorities of Enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training (VET)

Oodatav tulemus: uuringu tulemused on sisendiks tegevuste kavandamisel, mille abil toetatakse koole väljundipõhise õppe rakendamisel.

Uuringusse olid kaasatud kõik kutsekoolid ning veebiküsitlusega püüti jõuda väga erinevate sihtrühmadeni, kes puutuvad koolis kokku väljundipõhise õppe teemadega (sh õppedirektorid, õppekavaarendajad, kutseõpetajad, juhtõpetajad, osakonnajuhatajad, praktikajuhendajad ja projektijuhid). Küsimustik saadeti kokku 218 inimesele. Küsitlusele vastas 84 inimest ehk 38% valimist. Kõige enam oli vastanute seas juhtõpetajaid (27%), neile järgnesid osakonnajuhatajad (23%) ja kutseõpetajad (21%).

Uuringu töörühm:

Aulika Riisenberg – SA Innove

Riina Muuga – Järvamaa KHK

Katrin Viru (esimene etapp) – Kehtna KHK

Merike Sanglepp – SA Archimedes

Made Kirtsu – SA Archimedes

Kai Treier – SA Archimedes

Sirje Rekkor – Tallinna Ülikool

Uuringu planeerimist alustati veebruaris 2017, küsitlus viidi läbi mais 2017 ja tulemusi analüüsiti juunis ja juulis 2017. Uuringu tulemusi esitleti ECVETi eksperide seminaril 08.08.2017.

Metoodika

Uuring viidi läbi vastavalt planeeritud ajakavale (Lisa 1). Uuringu läbiviimiseks moodustati **valim** kutseõppeasutustes väljundipõhise õppe planeerimise ja läbiviimisega seotud inimestest, sh õppekavanõustajad, õppedirektorid, õppekavaarendajad, osakonnajuhatajad, juhtõpetajad, kutseõpetajad jt töötajad.

Andmed valimi moodustamiseks saadi SA Innove spetsialistide 2016. a koostatud kontaktide andmebaasist. Kontaktid olid andmebaasi jaoks saatnud kutseõpet pakkuvad õppeasutused. Andmebaas sisaldas kokku 218 erineval ametipositsioonil olevat töötajat.

Lähtuvalt uurimisküsimusest ja valimist kasutati andmete kogumiseks:

- elektroonset ankeetküsitlust,
- testimist,
- eksperhinnanguid,
- piloteerimist.

Andmete analüüsimiseks kasutati:

- statistilist analüüsi,
- sisuanalüüsi,
- uurijate triangulatsiooni.

Andmete kogumiseks koostati **küsimustik** (Lisa 2), mis koosnes küsimustest vastaja kohta, 20 valik- ja esseevastustega küsimusest väljundipõhise õppe rakendamise kohta ning lõpuküsimustest. Mõõtnisskaaladena kasutati dihhotoomset skaalat, mitme vastusevariandiga küsimusi ja Likerti skaalat. Küsimustikus oli 4 küsimuste plokki:

- info vastaja kohta (5 küsimust);
- õppetöö planeerimine (11 küsimust);
- õppe läbiviimine (9 küsimust);
- lõpuküsimused (4 küsimust).

Küsimused vastaja kohta koostati eesmärgiga saada informatsiooni vastaja rolli kohta koolis, samuti töökeel(te), väljundipõhise õppe ja pedagoogilise töö kogemuse ning kooli suuruse kohta. Rolli määratlemisel olid vastusevariantidena ette antud õppekavanõustaja, kutseõpetaja, juhtõpetaja, osakonnajuhataja, praktikajuhendaja. Vastajal oli võimalus juurde kirjutada ka muu roll. Töökeelte vastusevariandid olid eesti ja vene keel ning taas oli vastajal võimalus lisada ka muid töökeeli. Kooli suuruse määratlemiseks anti vastajale kolm valikut: kuni 300 õpilast, 301–700 õpilast ja üle 700 õpilase. Väljundipõhise õppe rakendamise

kogemuse määratlemiseks olid vastusevariandid järgmised: puudub, alla 1 aasta, 1–5 aastat, 6–10 aastat ja üle 10 aasta. Pedagoogilise staaži määratlemiseks oli vastajal võimalik valida järgmiste vastusvariantide hulgast: 1–5 aastat, 6–10 aastat, 11–20 aastat ja üle 20 aasta.

Õppetöö planeerimise plokis esitati väiteid väljundipõhise õppe põhimõtete arvestamise kohta õppe planeerimisel. Väidete juurde koostati neljapalline Likerti skaala: nõustun, pigem nõustun, pigem ei nõustu, üldse ei nõustu.

Mõned küsimused olid väljundipõhise õppe põhimõtete kohta, sh väljundipõhine õpe, õpiväljund, hindamiskriteeriumid. Vastusevariantides oli antud 1–2 respektseeritud allikal põhinevat selgitusvarianti, mis mõistet parimal viisil selgitasid, ning mitu ebatäielikku vastusevarianti. Samuti paluti selles plokis anda hinnang, kas vastusevariantides esitatud õpiväljundid on vastaja arvates koostatud väljundipõhise õppe põhimõtetest lähtuvalt ning kui ei, esitada omapoolne õpiväljundi sõnastus. Vastusevariantide hulgast oli 3 väljundipõhise õppe põhimõtetest lähtuvat vastusevarianti ning kolm õpiväljundi ebatäielikku sõnastust. Selles plokis paluti vastajal välja tuua positiivseid arenguid ja väljakutseid, mida väljundipõhise õppe rakendamine on kaasa toonud õppijatele, õpetajatele, koolidele.

Õppetöö läbiviimise plokis esitati rida väiteid väljundipõhise õppe, sh moodulite rakenduskavade ja praktika ning väljundipõhise hindamise, sh kujundava hindamise kohta. Paluti esitada näiteid kasutatud meetoditest. Siingi esitati väiteid, mida tuli hinnata nelja- või viiepallise Likerti skaala abil. Kaks küsimust eeldasid meetodite, neist üks kujundava hindamise meetodite ja teine vastaja poolt enim kasutatud hindamismeetodite loetlemist. Veel paluti selles plokis vastajal valida etteantud vastusevariantide hulgast need tegurid, mis takistavad mooduli rakenduskava kasutamist kavandatud kujul, või lisada need ise.

Küsimustiku lõpuküsimused puudutasid SA Innove ja SA Archimedes teemakohastel õppekavanõustajate seminaridel osalemist (dihhotoomne e binaarne küsimus jah/ei) ja seminaride mõjusust (Likerti neljapalline skaala). Küsiti ka vastaja arvamust oma koolis valitseva õhkkonna kohta väljundipõhise õppe rakendamisel. Küsimustiku viimases küsimuses paluti välja tuua, millist tuge vajab vastaja väljundipõhise õppe rakendamisel.

Likerti skaalaga küsimuste juures oli vastajal ka kommenteerimise võimalus.

Küsimustik oli anonüümne. Aega küsimustiku täitmiseks planeeriti testimisele toetudes umbes 15–20 minutit.

Küsimustiku kohta küsiti (märtsis 2017) ekspertidelt tagasisidet. Ekspertidel paluti anda hinnang igale küsimusele eraldi ja küsimustikule tervikuna. Hinnangu kriteeriumud:

- kas küsimus on vajalik?
- kas küsimus on arusaadav?

- kas vastusevariantide sõnastus on sobiv?
- kas küsimustikust on mõni oluline küsimus puudu?
- kas küsimustikus on mõni küsimus liigne?
- kas küsimustik on sobiva pikkusega?

Ekspertide tagasiside põhjal tehti küsimustikku muudatusi.

Elektroonse küsimustiku tegemiseks valiti keskkond Google Forms. Küsimustiku aadress: <https://goo.gl/forms/bKdLP2FgckfcmeoF3>.

Küsimustikku testis tehniliselt töörühm 03.04.2017 ja piloteeris ECVETi ekspertide rühm ajavahemikus 04.04.–08.04.2017. Piloteerimise tulemustele toetudes tehti küsimustikku muudatusi, sh vähendati küsimuste ja vastusevariantide arvu, parendati sõnastusi jne.

Eelseisvast küsitlusest teavitati e-kirjaga (Lisa 3) 36 kutseõpet pakkuva õppeasutuse juhti. Heino Elleri nim Tartu Muusikakool informeeris küsimustiku läbiviijaid, et nende kool alustab uute, äsjakinnitatud väljundipõhiste õppekavadega alles 2017. a sügisest ja arvas, et antud olukorras pole küsimustiku täitmine nende poolt õigustatud ega otstarbekas.

Küsimustiku link koos kaaskirjaga (Lisa 4) saadeti 3.04.2017 kokku 218 isikule, kes koolide esitatud andmetel puutuvad kokku väljundipõhise õppe teemadega (õppedirektorid, õppekavaarendajad, kutseõpetajad, juhtõpetajad, osakonnajuhatajad). 19.04. saadeti teavituskiri veel 6 kooli juhile palvega levitada küsimustikku nende koolis õppekavade koostamise ja arendamisega tegelevale spetsialistile.

Küsimustik oli vastamiseks avatud 13.04. kuni 02.05.2017.

Kõikidele kontaktidele saadeti 2 meeldetuletust, esimene 25. 04. ja teine 2.05.2017.

Laekus 84 vastust, seega n=84. Vastamise % on 38,5%.

Andmete analüüsimisel kasutati valikvastustega küsimuste analüüsimiseks statistilist analüüsi, esseevastustega küsimuste ja kommentaaride analüüsimiseks sisuanalüüsi ja kahe küsimuse vastuste analüüsimisel ka uurijate triangulatsiooni.

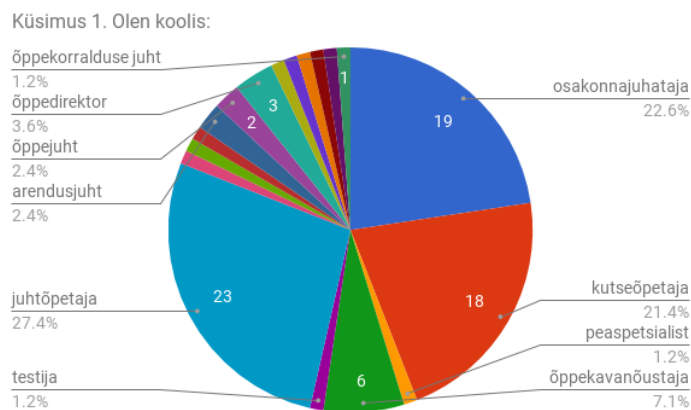
Vastajad kodeeriti rea järgi andmetabelis (Lisa 5) rolli, pedagoogilise töö staaži ja kooli suuruse järgi.

Analüüsi tulemused ja nendest tulenevad järeldused arutati läbi ECVETi ekspertide töörühmas 07.08.2017.

Tulemused

Ülevaade vastajatest

Vastajate hulgas oli juhtõpetajaid, sh, 1 suunajuht ja 1 õppekava juht (25 vastajat); osakonnajuhatajaid (19 vastajat); kutseõpetajaid, sh 1 praktikajuhendaja (19 vastajat); õppekavanõustajaid, sh metoodik (7 vastajat; 6 õppekavanõustajat ja 1 metoodik), juhtivtöötajaid (11 vastajat) ja muid kooli töötajad, nt peaspetsialist, täienduskoolituse koordinaator, testija (3 vastajat) (Joonis 1).

Joonis 1. Vastajate jaotus ametipositsiooni järgi.

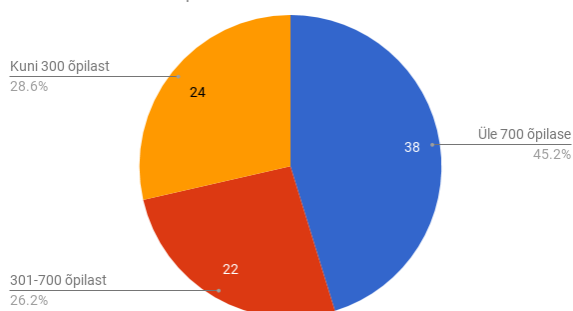
Võib öelda, et kõik olulised õppekavaarendusega seotud osapooled on vastajate hulgas proportsionaalselt esindatud. Õppekavanõustajana positsioneeris end 7 vastajat. Vastajate hulgas ei olnud ühtegi üldharidusainete ega üldõpingute õpetajat.

Küsimustik saadeti õppekavanõustajate listi, mis koondab andmeid koolide endi esitatud andmete põhjal, kuid ainult 6 vastajat on ennast positsioneerinud õppekavanõustajana.

Vastajad esindavad proportsionaalselt nii väikekoole (kuni 300 õpilast), keskmise suurusega koole (301–700 õpilast) kui ka suuri, üle 700 õpilasega koole (Joonis 2). Väikekoolide esindajate seas (24 vastajat) oli 5 juhtivtöötajat – 2 õppejuhti, arendusjuht, direktor ja õppetöö juht; 4 juhtõpetajat – 1 suunajuht ja 1 õppekavajuht; 6 kutseõpetajat, sh 1 praktikajuhendaja; 3 osakonnajuhatajat, 3 õppekavanõustajat ja 3 muud spetsialisti. Keskmise suurusega koole (22 vastajat) esindas 12 juhtõpetajat, 8 kutseõpetajat, 1 osakonnajuhataja ja 1 õppedirektor.

Üle 700 õpilasega kutseõppeasutuse esindajaid oli vastajate hulgas 38, neist 5 juhtivtöötajat (2 õppedirektorit, arendusjuht, õppejuht, õppekorralduse juht); 9 juhtõpetajat, 5 kutseõpetajat, 15 osakonnajuhatajat ja 4 nõustajat (3 õppekavanõustajat ja 1 metoodik). Suurte koolide esindajaid oli vastajate hulgas enim, 46% ehk ligi pool vastajatest, mis on kooskõlas suurte koolide osakaaluga kõigi kutseõppeasutuste hulgas. (Haridusstatistika visuaalse keskkonna www.haridussilm.ee 2016/17. õa andmetel on Eestis 33 kutseõppeasutust, millest 14 e 43% on suured, 7 e 21% keskmised ja 12 e 36% väikesed).

Küsimus 3. Meie koolis õpib:

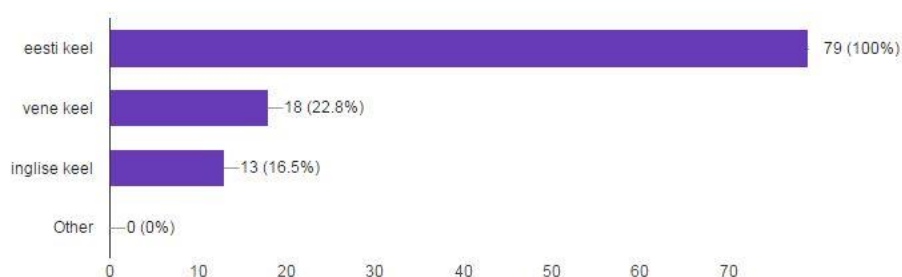

Joonis 2. Vastajate jaotus kooli suuruse järgi.

Enamiku vastajate töökeel või üks töökeeltest on eesti keel. 18 vastaja – nii väikeste, keskmiste kui ka suurte koolide esindajad – töökeel on vene keel, mis laseb järeldada, et tegemist on kakskeelsete koolide esindajatega. 5 vastaja, kelle hulgas on nii suurte kui ka väikeste koolide esindajaid, töökeel on ka inglise keel (Joonis 3).

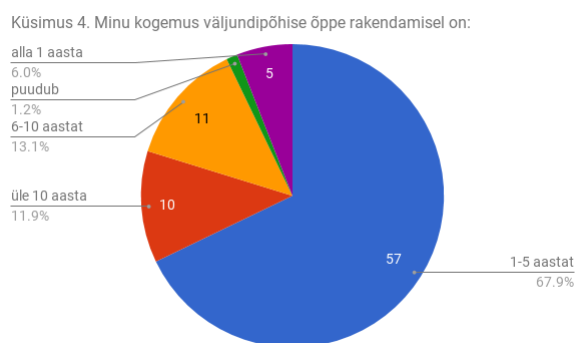
2. Minu töökeel(ed) on:

79 responses

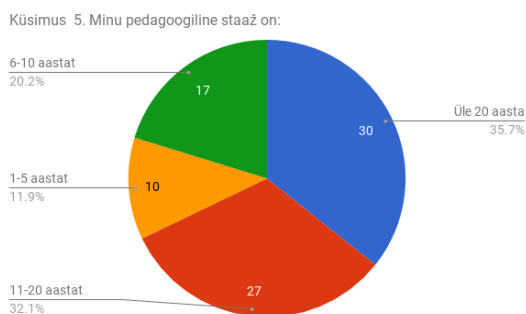
Joonis 3. Vastajate jaotus töökeele järgi.

Enamikul vastajatest (57 vastajat ehk 67,9%) on väljundipõhise õppe rakendamise kogemusi 1–5 a. See on ootuspärane, kuna seoses uue kutseõppeasutuse seaduse kehtsetamisega 2013. aastal algas õppekavareform ja jõuline üleminek väljundipõhisele õppele. 21 vastajal on pikemaajaline pedagoogilise töö kogemus – 10 vastajal üle 10 aasta ja 11 vastajal 6–10 aastat. Pikemaajalise pedagoogilise töö kogemusega vastajad on teadvustanud ka varasemate õppekavareformidega seotud muutusi väljundipõhise õppe rakendamisel (Joonis 4).

Joonis 4. Vastajate jaotus väljundipõhise õppe rakendamise kogemuse järgi.

28 vastajat (34%) on pikaajalise pedagoogilise kogemusega üle 20 aasta, sh enamik vastanud juhtõpetajaid ja osakonnajuhatajaid, samuti juhtivtöötajaid. Väikese pedagoogilise kogemusega (1–5 aastat) vastajate osakaal on kõige väiksem (11 vastajat e 13%), sh 3 neist on end määratlenud õppekavanõustajana ja 2 juhtõpetajana. Rohkem kui poolte vastajate (44 vastajat e 53%) pedagoogiline kogemus jääb 6 ja 20 aasta vahele (Joonis 5).

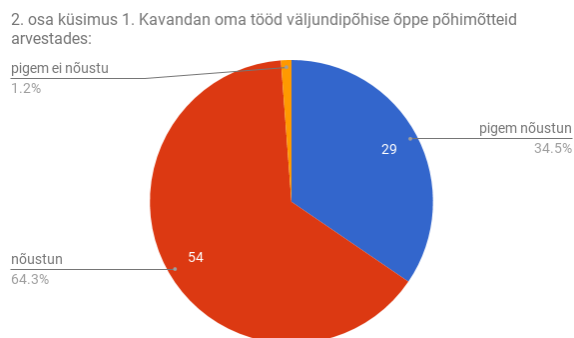

Joonis 5. Vastajate jaotus pedagoogilise kogemuse järgi.

Õppetöö planeerimine

Väljundipõhise õppe põhimõtete arvestamine töö kavandamisel

Väitega „kavandan oma tööd väljundipõhise õppe põhimõtteid arvestades“ nõustus või pigem nõustus valdav enamik vastajatest (83 vastajat, 98,87%), millest järeldeb, et kutseõppeasutustes on õppetöö planeerimise aluseks väljundipõhise õppe põhimõtted e õppetöö planeerimisel lähtutakse õpilasest ja õppetöö tulemusel oodatavatest teadmistest, oskustest ja pädevustest. Üks vastaja (kakskeelse väikekooli õppekavanõustaja, kelle pedagoogiline staaž on 1–5 aastat) pigem ei nõustunud väitega (Joonis 6).

Joonis 6. Töö kavandamine lähtuvalt väljundipõhise õppe põhimõtetest.

Vastajate profiilist ilmneb, et väitega nõustunute hulgas on enim juhtõpetajaid, kes vastutavad erialaõppe arendamise eest oma valdkonnas. Neile järgnesid võrdse esindatusega kutseõpetajad ja vastajad, kes määratlesid ennast koolis juhtivtöötajatena (arendusjuhid, õppejuhid, õppedirektorid, õppekorralduse juht, õppetöö juht, direktor). Samas 18st vastanud osakonnajuhatajast 11 (61%) leidis, et on väitega pigem nõus. Vastuste selline jaotus võib olla tingitud ka asjaolust, et väide ei täpsustanud, kas tegemist on õppetöö sisulise või korraldusliku kavandamisega.

Pigem nõustujaid oli vastajate hulgas 29 (34,5%). Neist 5 vastaja pedagoogiline staaž on 1–5 aastat, 6 vastajal 6–10 aastat, 9 vastajal 11–20 aastat ja 9 vastaja pedagoogiline staaž on üle 20 aasta. Väitega pigem nõustus 4 juhtõpetajat 25st, kes esindavad eesti õppekeelega keskmise suurusega koole ja kelle pedagoogilise töö staaž on 1–20 aastat. Pigem nõutujate

hulgas oli 8 kutseõpetajat, kellest 3 esindavad eesti õppekeelega väikekoole, 3 keskmise suurusega koole ja 2 suurkoole.

Ma pole päris kindel endas, et seda õigesti teen (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 aastat, 301–700 õpilast).

Sellel on häid ja ka halbu külgi. Hea on see, et õppeaineid saab lõimida erialale tuginedes ja seda toetades. Halb on see, et kõige parema tahtmise juures ei saa lõiminguid sobitada tunniplaanis sobivasse kohta, sest õpetajatel on suur koormus (aastas 880 tundi), õpetaja annab mitut ainet ja erinevatel õppekavadel jms (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 20 aastat, 301–700 õpilast).

Väitega pigem nõustus 11 osakonnajuhatajat, kellest 5 esindavad kakskeelseid koole, kus lisaks eesti õppekeelele kasutatakse kas vene või inglise keelt. Osakonnajuhatajatest esindas 1 väikekooli, 1 keskmist kooli ja 9 suurkooli. Ühe osakonnajuhataja pedagoogiline staaž on 1–5 aastat, kahel 6–10 aastat, kolmel 11–20 aastat ja viiel üle 20 aasta.

Hindan vahel ka ainult protsessi e kujundav hindamine (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 aastat, 301–700 õpilast).

Väitega on pigem nõustunud 6 muud spetsialisti (sh 2 suurkooli õppekavanõustajat pedagoogilise staažiga 11–20 aastat ning 1 suurkooli õppedirektor ja 1 väikekooli täiskasvanute koolituse koordinaator)

Ruumide vähesus ei võimalda alati (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 11–20 aastat, üle 700 õpilase).

Väitega nõustus 20 juhtõpetajat, kelle töökeeleks on valdavalt eesti keel, 2 vastajat esindavad väikekoole, 9 keskmisi koole (301–700 õpilast) ja 9 suurkoole, kus õppijaid on üle 700. Pedagoogilist staaži on seitsmel väitega nõustunud üle 20 aasta, üheksal 11–20 aastat, kolmel 6–10 aastat ja ühel 1–5 aastat.

Lähtuvalt õpiväljundist planeerin praktilised tööd erinevate raskusastmetega (juhtõpetaja, 301–700 õpilast, pedagoogilist staaži 11–20 a).

Kaasan õppesse kõik lõpptulemuse saavutamiseks (juhtõpetaja, 301–700 õpilast, pedagoogilist staaži 11–20 a).

Planeerime meeskonnaga õppetööd nii, et oleks võimalik saavutada õpitulemusi. Hetkel töötame välja moodulitele hindamismudeleid (juhtõpetaja, 301–700 õpilast, pedagoogilist staaži üle 20 a).

Väitega nõustus 10 kutseõpetajat, neist 5 õpetavad koolis, kus õppijate arv jääb vahemikku 301–700, 3 esindavad suurkoole (üle 700 õpilase) ja 3 väikekoole (alla 300 õpilase). Viie väitega nõustunud kutseõpetaja pedagoogiline staaž on üle 20 aasta, neljal 6–10 aastat ja ühel 1–5 aastat.

Järgin õppekava õpiväljundeid, planeerin nendest lähtuvalt teema, õpiterviku või ka õppetunni õpiväljundid ja metoodika (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 aasta, 301–700 õpilast).

Koostan töökava ja ülesanded soovitud väljunditest lähtuvalt (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 aasta, 301–700 õpilast).

Väitega nõustunud vastajatest 10 määratlesid ennast koolis juhtivtöötajatenä (2 arendusjuhti, 3 õppejuhti, 2 õppedirektorit, 1 õppekorralduse juht, 1 õppetöö juht, 1 direktor), kellest 5 esindavad väikekoole (alla 300 õpilase) ja 5 suurkoole (üle 700 õpilase). Peadagoogilise töö staaži 11 ja rohkem aastat (v.a üks väikekooli arendusjuht, kel pedagoogist staaži 1–5 aastat).

Õpetatavad teemad on lõimitud, erinevate alateemade, osade õppimisel tuleb kursuse lõpuks tervik. Hindamine vastavalt omandatud osaoskustele, tähtsaim on terviku nägemine ja seoste loomine (õppejuht, pedagoogilist staaži üle 20 aasta, kuni 300 õpilast).

Uus lähenemine hariduskorralduses, kaasaegne (direktor, pedagoogilist staaži üle 20 aasta, kuni 300 õpilast).

Väitega nõustus 8 osakonnajuhatajat, kellest 7 on suurkoolide esindajad, sh 3 töökeeleks on lisaks eesti keelele ka vene keel, 1 väikekooli esindaja (kuni 300 õpilast). 6 osakonnajuhatajal on pikk tööstaaž, st 11 ja rohkem aastat.

Püüan arvestada planeerimisel kompetentsi terviklikkust ehk kuidas seda kõige paremini saavutada ja mis teemad seda toetavad (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Lähtun õppekava koostamisel kehtivatest kutsestandarditest, arvestades kutsestandardi kohustuslikke kompetentse kui õppekava moodulite õpiväljundeid. Planeerin õppetöö kontaktõppe ning iseseisva töö metoodiliselt nii, et õpiväljundid oleks võimalik saavutada ning hindamismeetodid võimaldavad hinnata õpiväljundi saavutamist. Õppetöös olen praktiliselt loobunud referaatide esitamise nõudest ning hindamisel testidest ja läinud üle õppija enesearengut peegeldavatest juhendatud iseseisvatest töödest õpimapi koostamisele ning probleemülesannete lahendamisele. Rakendan õppetöö korraldamisel põhimõtet, et

saavutatud õpiväljundi ehk siis omandatud kompetentsi mitmekordne hindamine õppeaja jooksul ei ole põhjendatud (osakonnajuhataja pedagoogilist staaži üle 20 aasta, üle 700 õpilase).

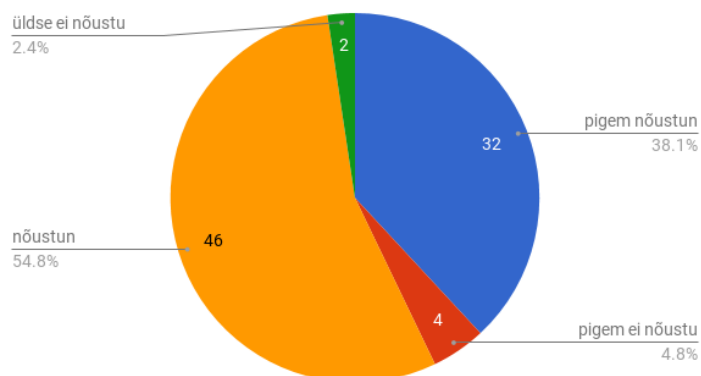
Väitega nõustus 4 end õppekavanõustajana määratlenud vastajat, sh 1 metoodik, nii väike- kui suurkoolide esindajad, erineva pedagoogilise staažiga (1–5 aastast kuni üle 20 aasta).

Õpiväljunditest lähtuv õppe kavandamine kutseõpet pakkuvas õppeasutuses

Väitele „minu koolis kavandatakse õpet lähtudes õpiväljunditest“ vastas 78 vastajat (92,9%) nõustuvalt või pigem nõustuvalt (väitega nõustus 46 vastajat ja pigem nõustus 32 vastajat).

Väitega ei nõustunud üldse 2 inimest ja 4 vastajat jäid kahtlevale seisukohale, andes vastuseks pigem ei nõustu (Joonis 7).

2.osa küsimus 2. Minu koolis kavandatakse õpet lähtudes õpiväljunditest:

Joonis 7. Õpiväljunditest lähtumine õppe kavandamisel koolis.

Kommentaari analüüsist ilmneb, et väitega pigem nõustujate kui ka pigem mitte nõustujate hulgas on enamik suurkoolide esindajad (1 arendusjuht, 2 osakonnajuhatajat ja 1 kutseõpetaja, pedagoogiline staaž jääb vahemikku 6–20 aastat), mis võib viidata info puudusele koolis tervikuna toimuva kohta (vastajad ei ole kursis teistes õppekavarühmades või erialadel toimuvaga).

Kaks neist nõustusid esimese väitega „kavandan oma tööd väljundipõhise õppe põhimõtteid arvestades“. Mittenõustumise põhjustena toodi välja nii õppetöö korraldusega kui ka väljundipõhise hindamisega seonduvat.

Seda on raske teha, sest praegune õppetöö planeerimise süsteem on suureks takistuseks. Seda eelkõige tunniplaanide koostamisel (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Paljude õpetajate jaoks on uus õppekava segane/ arusaamatu ning tänu sellele leitakse, et lihtsam on õpetada vana õppekava järgi ja hinnata õpilase arengut. See on tulnud välja erinevate aineõpetajatega vesteldes (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

31st pigem nõustujast nõustusid ka eelmise väitega „kavandan oma tööd väljundipõhise õppe põhimõtteid arvestades“ 12 ja pigem nõustusid 19 vastajat. Neist 8 väikekoolide esindajat, (1 õppejuht, 1 osakonnajuhataja, 1 juhtõpetaja, 1 õppekavanõustaja ja 4 kutseõpetajat), 9 keskmise suurusega koolide esindajat (1 osakonnajuhataja, 1 juhtõpetaja ja 7 kutseõpetajat) ja 14 suurkoolide esindajat (1 õppedirektor, 1 kutseõpetaja, 2 õppekavanõustajat, 3 juhtõpetajat, 7 osakonnajuhatajat).

Pigem nõustujate hulgas oli 5 juhtõpetajat, kellest kolmel pedagoogilist staaži 6–10 aastat ja kes esindavad eestikeelset suurkooli, üks juhtõpetaja pedagoogilise staažiga üle 20 aasta esindab kooli, kus õpilaste arv jääb vahemikku 300–700, ja üks esindab väikekooli.

Eakamad kutseõpetajad õpetavad ikkagi aine- ja teemapõhiselt, hoolimata muutunud paradigmatdest. Nooremad on muutustega paremini kaasa läinud (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Pigem nõustujate hulgas oli 11 kutseõpetajat, kellest 1 esindab suurkooli, 7 keskmise suurusega koole ja 3 väikekoole. Kuuel vastajal on pedagoogilist staaži üle 20 aasta, kahel vastajal 11–20 aastat, sama paljudel 6–10 aastat ja ühel vastajal 1–5 aastat.

Hea tahtmise juures on siiski võimalik! Paindlikkus ja põhikohaga õpetajate olemasolu võimaldavad seda. Palju probleeme tekitab tunniandjate kasutamine (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Pigem nõustujate hulgas oli 9 osakonnajuhatajat, kellest 7 esindab suurkoole, 1 keskmise suurusega koole ja 1 väikekoole. Pedagoogiline staaž on kolmel osakonnajuhatajal üle 20

aata, kahel 11–20 aastat ja ülejäänutel 6–10 aastat. 6 neist vastas pigem nõustun ka esimesele küsimusele.

Sisuline rakendamine takerdub igipõliste harjumuste sisse, kus õpetaja roll on anda edasi teadmised ja õpilase asi on kuulata, kirjutada ja teha kontrolltöid (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 1–5 a, üle 700 õpilase).

Üldaine õpetajad ei saa täpselt aru, mida tähendab väljundipõhine hindamine (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Järgime sidusust, püüame korraldada õpiväljundite hindamist võimalikult kompaktselt hindamisülesannetega. Mõttemallid muutuvad teemapõhisest väljundipõhisemateks (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Pigem nõustujate hulgas oli 2 juhtivtöötajat (suurkooli õppedirektor, pedagoogilist staaži 6–10 aastat ja väikekooli õppetöö juht, pedagoogilist staaži 11–20 aastat) ja 3 õppekavanõustajat (2 suurkoolist, pedagoogilist staaži 11 ja rohkem aastat, 1 väikekoolist, pedagoogilist staaži 1–5 aastat).

Väitega nõustujate hulgas oli 14 väikekoolide esindajat, sh 2 õppekavanõustajat, 2 õppejuhti, 1 direktor, 2 osakonnajuhatajat, 3 juhtõpetajat, 2 kutseõpetajat. Neist 9 on märkinud töökeelena lisaks eesti keelele veel ühe võõrkeele (vene keel 6 juhul ja inglise keel 3 juhul); 11 keskmise suurusega eesti õppekeelega koolide esindajat, neist valdav enamik juhtõpetajad, lisaks 1 õppedirektor ja 1 kutseõpetaja; 19 suurkoolide esindajat, kellest 6 on juhtõpetajad, 5 osakonnajuhatajad, 3 kutseõpetajat; 3 juhtivtöötajat (õppedirektor, õppejuht, õppekorralduse juht) ja 1 metoodik ning õppekavanõustaja.

Väitega nõustujate hulgas oli 19 juhtõpetajat, kelle pedagoogiline staaž on valdavalt 11 ja rohkem aastat (9 vastajat – 11–20 aastat, 5 vastajat – 20 ja enam aastat).

Väljundipõhisus tähendab õpitu omandamist ja kinnistamist hetke nõuete lõppteadmisenä ja selle garanteeritud rakendusoskust enda erialal (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Keegi ei saa öelda, et ta seda ei tee. Küsimus on selles, kui hästi see praeguste kogemuste juures välja tuleb (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700 õpilast).

Vastus on antud meie valdkonna alusel, kogu koolis tervikuna ei kavandata õpiväljunditest lähtuvalt (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Väitega nõustujate hulgas oli 7 juhtivtöötajat (direktor, arendusjuht, õppejuht, õppedirektor, õppekorralduse juht), kellest kolme pedagoogiline staaž on 11–20 aastat ja kolmel üle 20 aasta.

Planeerimisel on õpiväljundite saavutamine esimene pidepunkt, mille ümber "punutakse" muu (õppekorralduse juht, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Väljundipõhine õpe loob olukorra, kus kindlate raamide seadmine osutub võimatuks ja üha rohkem tuleb lahendada küsimusi, kus õppe läbiviimiseks kuluv aeg on kord nii ja kord naa (õppedirektor, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Väitega nõustujate hulgas oli 7 kutseõpetajat pedagoogilise töö staažiga keskmiselt 6–10 aastat (2 vastanul üle 20 aasta), 7 osakonnajuhatajat, kellest viiel pedagoogilist staaži üle 20 aasta ja kahel 11–20 aastat, ja 4 õppekavanõustajat, sh 1 metoodik, kelle peadagoogiline staaž on varieeruv.

Õppetöö kavandamisel valitakse õpetamise meetodid ja võtted, mis toetavad õpiväljundite saavutamist ning rakendatakse hindamise meetodeid, mis võimaldavad kirjeldatud väljundit hinnata. Oluliselt on kasvanud kujundava hindamise roll. Näiteks lapsehoidja kasvukeskkonna ohutuse tagamise kompetentsi hinnatakse situatsioonülesande lahendamisega, mitte testiga (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Õppekavade aluseks on koostöös töandjatega kaardistatud kompetentsid, need on rakenduskavas n-ö tõlgitud hariduse keelde ehk õpiväljunditeks (metoodik, pedagoogilist staaži üle 20 a).

Analüüsides väidetele „kavandan oma tööd väljundipõhise õppe põhimõtteid arvestades“ ja „minu koolis kavandatakse õpet lähtudes õpiväljunditest“ antud vastuseid koos kommentaaridega, ilmneb, et vastajad, kes kavandavad õppetööd lähtuvalt õpiväljunditest, on enamasti seisukohal, et ka koolis tervikuna tehakse seda.

Samas mitme vastaja puhul (valdavalt suurtöökoostöö esindajad) piirdub teadmine üksnes valdkonnaga, milles vastaja ise töötab, ning neil puudub veendumus, et koolis tervikuna seda tehakse.

Väljundipõhise õppe rakendamisega kaasnenud positiivsed arengud

Märkimisväärne rühm vastajaid (iga kümnes) pole kas küsimusele vastanud (2 vastajat) või on positiivsete arengute suhtes pessimistlik (6 vastajat). Viimaste hulgas on 2 pikaajalise

kogemusega keskmise suurusega kooli juhtõpetajat, 2 pikaajalise kogemusega kutseõpetajat, üks esindab väikest ning teine suurt kooli, 1 täiskasvanute koolituse koordinaator ja 1 väikese kooli direktor. Nad ei näe väljundipõhise õppe rakendamisega seotud muutusi a) vähese töökogemuse tõttu; b) arvates, et arenguid pole toimunud, võrreldes varasema õpetusega või c) arvates, et ühtki positiivset arengut pole välja tuua või ei pea nad arenguid positiivseks.

Täiendavaid vastuseid andis 12 vastajat.

Ei oska arenguid välja tuua, kuna töökogemus on alla 1 aasta (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700).

Minu meelest on kogu aeg õpetatud niimoodi ja see, et vanale asjale on antud uus nimi, ei muuda oluliselt midagi (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Ei saa öelda, et mingeid erilisi arenguid oleks. Ka varasematel aegadel on olnud õppetegevus eesmärgistatud ja nende seatud eesmärkide nimel ka ehitati üles ainealane töö (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Tegelikult õpetamises midagi muutunud ei ole. Tegevused on vaja selgeks õpetada nii või teisiti. Väljundipõhises on need sõnastatud ju samamoodi nagu vanas õppekavas (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Hetkel ei ole midagi positiivset. Kuigi olen tihedalt seotud ühe õppekava koostamisega, siis tuleb siiski tunnistada, et need on hakitud ja raske on õpilast väljundipõhiselt hinnata. Vajab veel sissetöötamist (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Ei oska vastata (täiskasvanute koolituse kordinaator, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast).

Positiivsest on veel pisut vara rääkida, sest rakendamine on raske oma uudsuse tõttu (direktor, pedagoogilist staaži üle 20 a).

Vastuste analüüsi tulemusel moodustati 8 kategooriat:

- muutused koostöös ja suhetes;
- muutused lähenemises õppele;
- muutused õppemetoodika planeerimises;
- muutused õppe läbiviimises;
- muutused õppe sisus;
- muutused hindamises;
- muutused õppe korralduses;

- õppijatega seotud muutused.

Analüüs kategooriate kaupa

Muutused koostöös ja suhetes

Positiivse arenguna, mida väljundipõhise õppe rakendamine on kaasa toonud, nimetavad paljud vastajad koostööd. Seda toovad positiivse arenguna välja nii õppetöö koordineerijad, õppekavanõustajad kui ka kutseõpetajad, nii suurte, keskmiste kui väikeste koolide esindajad. Koostöö arengut (koostöö on muutunud tihedamaks, põhjalikumaks, koostööd on rohkem, koostöö on tõhusam) nii koolis eri õppimisprotsessi osapoolte vahel kui ka väljaspool kooli toob positiivse arenguna esile iga viies vastaja.

...tihe koostöö – erinevate osapooltega..(metoodik, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Nimetatakse suurenenud koostöövajadust ja koostööd meeskonnas või kolleegide vahel. Samas nimetatakse ka täpsemalt koostööd õppimise eri osapoolte – õpilaste ja õpetajate vahel, õpetajate omavahelist koostööd, sh kutseõpetajate ja üldõpingute õpetajate vahel. Mitmed vastajad on nimetanud koostööd tööandjatega, tööandjate kaasamist või tagasiside saamist töötandjatelt. Üks vastaja on positiivse arenguna nimetanud rahvuvahelise koostöö arengut. Mõned vastajad on nimetanud koostööd õpetajate ja õpilaste vahel.

Õpetaja areneb koos õppijaga ja nauditakse koos töötulemusi (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Õpilaste ja õpetajate vaheline koostöö on suurenenud (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Koostöövaldkondadena on nimetatud õppe-eesmärkide analüüsimist, õppetöö planeerimist ja läbiviimist, mida on nimetanud suurte koolide õppetöö koordineerijad, ning tööandjate õppetöösse kaasamist, mille on esile toonud keskmise kooli juhtõpetaja.

Õpetaja analüüsib õppe-eesmärke koostöös teiste õpetajatega, vähendades seeläbi dubleerimist (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Oluliselt põhjalikumaks on läinud meeskonnaliikmete koostöö õppetöö planeerimisel ja läbiviimisel (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Oleme kaasanud õppetöösse tööandjaid (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a 301–700 õpilast).

Mõned vastajad, kes esindavad väikest kooli, on positiivse muutusena välja toonud muutused õppimise olulisimate osapoolte, õpilaste ja õpetajate suhetes, tuues välja, et on tekkinud parem kontakt ja dialoog, suhted on muutunud usalduslikumaks.

...usalduslikumad suhted õpilase ja õpetaja vahel,...(kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Õpilastel on õpetajatega parem kontakt ja hirm hinde ees on kadunud (õppejuht, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Muutused lähenemises õppele

Positiivse muutusena tuuakse selle kategooria puhul välja väga erinevaid aspekte.

Mitme vastaja arvates, kes esindavad väikesi koole, väljendub positiivne areng selles, et fookuses on õppija ja õppimine ning et on tähtsustunud õppija individuaalne areng.

Fookuses on õppija ja õppimine, mitte ainete "läbi võtmine" (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, kuni 300 õpilast).

Positiivsena nähakse ka õppe mõtestamist ja laiemalt õpetaja vajadust oma tööd rohkem lahti mõtestada. Olulisena on nimetatud vastutust ja õppe vastavust töömaailma vajadusele.

Vastutus ja vastavus reaalsele tööolukordadele (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast).

Vastajad toovad välja ka terviklikuma vaate õppele ja terviku tunnetamise nii õpetajate kui õpilaste poolt, keskendumise olulisemale, konkreetsele ja tulemuslikkusele. Nimetatakse muutunud mudeleid ja terminoloogiat. Mõned vastajad on positiivse arenguna välja toonud õppe läbipaistvuse.

Läbipaistvus – kõigil osapooltel (kool, õppejõud, õppija, tööandja) on ühtne arusaam, mis pädevusi omandab õppija peale õppekava läbimist (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast).

Muutused õppemetoodika planeerimises

Positiivse arenguna nähakse, et õppe planeerimine on läbi mõeldud, fookuseeritud ja toimub lähtuvalt oodatavast lõpptulemusest.

Vastajate arvates on positiivne areng selles, et püstitatud on selged ja õpetajale arusaadavad eesmärgid ning et õpetajale on õppe planeerimine muutunud lihtsamaks. Suurt kooli esindav juhtõpetaja näeb positiivse arenguna, et õppe kavandamine ja läbiviimine on muutunud õpetajale ka huvitamaks (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Õppekava on rohkem sidus ning eesmärgid, kuhu õppija jõudma peaks, on arusaadavamad (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Positiivsena toob üks väikekooli õppetöö koordineerija välja õppetöö põhjalikuma ettevalmistamise ning seeläbi saavutatud õppe kvaliteedi paranemise.

Õpetajad on hakanud õppetööd hoolsamini ja põhjalikumalt ette valmistama ja seeläbi on paranenud õppetöö kvaliteet (õppekavajuht, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Muutused õppe läbiviimises

Õppe läbiviimises toimunud positiivse arenguna märgitakse sidususe kasvu, sh sidusust erinevate moodulite vahel, samuti mooduli teemade vahel. Mainitakse ka teooria- ja praktikaõppe sidusust ning võimalusi luua tugevamaid seoseid, samuti dubleerimise vähenemist.

Mitmed vastajad on positiivse arenguna nimetanud erinevate õppemeetodite, sh aktiivõppemeetodite kasutuselevõttu. Positiivsena nähakse, et arendatakse rohkem õppijate digioskusi ja õpetajad kasutavad enam dgivahendeid. Positiivse arenguna nähakse ka õppijate aktiivsemat kaasamist õppeprotsessi, mis on toonud kaasa õppijale mitmekülgsema õppe.

Positiivse muutusena nähakse paindlikkuse suurenemist õppetöö läbiviimisel, võimalust õppetööd läbi viia õppijast lähtuvalt, samuti võimalust õppida koos õpilastega.

MÕK lubab paindlikumalt ja õppijast lähtuvalt õppetööd läbi viia (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Ühelt poolt nähake positiivsena, et väljundipõhine õpe on kaasa aidanud loomingulisema käsitluse kasutamisele õpetuses, teisalt aga, et õpetajal on õpetamisel täpsem suunitlus ja konkreetsem arusaam või kõrgem konkreetsusaste. Positiivsena nähakse, et väljundipõhine õpe on kaasa toonud rohkem praktilist õpet, et rõhuasetus on praktilisel väljundil, mis on nii õppijale kui õpetajale huvitavam.

Õpetamine on loovam,....(kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Konkreetsem arusaam õppimisel ja õpetamisel (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 6–10 a, kuni 300 õpilast).

Toetava positiivse aspektina tuuakse ära, et õpetajaid on koolitatud uue õpikäsitluse rakendamiseks.

Muutused õppe sisus

Väljundipõhise õppe rakendamine on nii suuri kui väikesi koole esindavate õppetöö koordineerijate ja õpetajate arvates positiivse muutusena kaasa toonud õppesisu süsteemsema läbimõtleamise (suunajuht ja kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast); konkreetsema, läbipaistvama õppekava (õppejuht, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase), õpilasekesksema õppesisu (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Muutused hindamises

Positiivse muutusena on mitu vastajat nimetanud hindamise läbipaistvamaks, avatumaks ja konkreetsemaks muutumist, mis on tingitud kokkulepitud ja õppekavas kirjeldatud lävendist ning selgetest hindamiskriteeriumidest. Arvatakse, et on lihtsam teostada väljundite saavutamise kontrolli. Muutunud hindamist näevad positiivse arenguna peamiselt väikeste ja keskmise suurusega koolide esindajad, nii õppetöö koordineerijad kui ka kutseõpetajad.

Hindamiskriteeriumide olemasolu annab võimaluse väga täpselt aru saada, mille põhjal "hinne" kujuneb (praktikajuht ja õpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, kuni 300 õpilast).

Nimetatud on, et väljundipõhise õppe rakendamine on kaasa toonud ka väljundipõhise hindamise.

Hindeid ei panda enam kursuse jooksul saadud hinnete keskmist arvestades (õppejuht, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Mõned vastajad peavad positiivseks ka mitteeristava hindamise laialdasemat katuselevõttu seoses väljundipõhise õppega.

Ei pea enam iga kord hinnet panema, vaid saab ära kirjeldada lävendi, mis ei pea olema 50% aine tulemusest, vaid kui asi on tähtis, siis tuleb seda teha kasvõi 90% peale (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 310–700 õpilast).

Vastajate hinnangul on positiivne kujundava hindamise laiem kasutamine, mis tagab parema tagasiside õppijale ning õppijate enesehindamise.

Läbi kujundava hindamise tõuseb ka õpilaste motiveeritus (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Õppija enesehinnangud annavad õppijale motivatsiooni (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Mõned vastajad märgivad ka erinevate hindamismeetodite kasutuselevõttu, hindamisülesannete vähenemist seoses väljundipõhise hindamisega ning et liigset hindamist ja hindamist hindamise pärast on vähemaks jäänud (õppedirektor, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase). Hindamise aspekti on välja toonud nii õppetöö korraldajad kui ka läbiviijad, nii suurte, keskmiste kui väikeste koolide esindajad.

Muutused õppekorralduses

Väljundipõhise õppe rakendamisega seotud positiivseid arenguid on vastajad kirjeldanud ka õppekorralduses. Mitmete vastajate hinnangul saab õppetööd paremini planeerida, koostada parem ajakava, õppekava on sidusam. Arvatakse, et õpet planeeritakse koolis õppijate vajadusi paremini arvestades ning õppija seisukohalt paindlikumalt. Positiivseid arenguid õppekorralduses näevad peamiselt väikeste ja keskmise suurusega koolide esindajad.

Kool planeerib õppe läbiviimist senisest enam õppijate õpivajadusi arvestades (arendusjuht, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast).

Samuti on leitud, et õppeprotsess on paremini korraldatud.

Kooli osas peaks olema sellisel juhul rohkem organiseeritust ja vähem segadust (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, 301–700 õpilast).

Positiivse arenguna on toodud paranenud õppetöö kvaliteet ja kutsehariduse maine tõus.

Õppijatega seotud muutused

Mitu vastajat on välja toonud õppijatega seotud positiivse arengu, et õppijal on lihtsam tervikut mõista ning aru saada, mida ja millal temalt oodatakse, mida ta peab omandama ning kuhu ta peab õppe tulemusel välja jõudma.

Õppijal on lihtsam mõista tervikut (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Samuti, et õpe on õppjale selgem ja konkreetsem, tal on lihtsam kujundada teemadevahelisi seoseid, õppimine on õppija jaoks huvitavam ning õpilased mõistavad paremini õpitegevuste vajalikkust.

Õpilane saab aru, mida ja millal tuleb selgeks saada, kuhu ta liigub, mille poole (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, 301–700 õpilast).

Õppijal on ka seeläbi visioon, mida ta tunni/aine lõppedes omandama peaks (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, 301–700 õpilast).

Mõne vastaja hinnangul on õppijad aktiivsemad ja motiveeritumad ning nende rahulolu, sh õppe kvaliteediga on tõusnud. Motiveerituse tõusu on seostatud kujundava hindamise kasutamisega õppes.

Õppijate rahulolu õppe kvaliteediga on tõusnud (arendusjuht, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast).

Positiivse arenguna nähakse õppija vastutuse ja teadlikkuse tõusu. Üks suure pedagoogilise kogemusega väikest kooli esindav kutseõpetaja leiab, et õppijate tase on tõusnud ning lõpetanud on edukamad (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Väljundipõhise õppe rakendamisega kaasnenud väljakutsed

Kokku vastas küsimusele 81 vastajat. Üks vastaja ei andnud sisulist vastust, kaks ei vastanud üldse.

Üks vastas *ei oska öelda* (täiskasvanute koolituse koordinaator). Sama vastuse andis see vastaja ka positiivste arengute kohta.

Mingeid erilisi väljakutseid õppeprotsessi erinevad osapooled ei tunneta (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast) samas mainib, et ... *ei ole kõik õpiväljundid ka kõige paremini formuleeritud*.

81 vastajat on välja toonud ühe või mitu väljakutset, mille väljundipõhise õppe rakendamine kutsehariduses on nende arvamusel õppijatele, õpetajatele või koolidele kaasa toonud. Mõned vastajaist on kasutanud märksõnu, täpsustamata väljakutse olemust, nt aja planeerimine või koostöö, koostöö ja planeerimine. Samas on vastajaid, kes on väljakutsed selgelt ja sisuliselt välja toonud.

Õppijale: hindamisest arusaamine (eriti põhikooli järgsed). Õpetajale: ajaressursi leidmine, et teha koostööd erinevate inimestega, et välja mõelda huvitavaid ja arendavaid õpiülesandeid. Hindamine, kohati ka ja just mooduli kokkuvõttev hindamine. Koolile: panna õpetajad koos tööle ja selgitada põhimõttelist muutust õpetamises. Vanas ollakse väga jäigalt kinni (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Vastuste analüüsi tulemusel moodustati 9 kategooriat:

- muutunud mõtteviisi omaksvõtt;
- koostööga seotud väljakutsed;
- õppekavaarendusega seotud väljakutsed;
- ressurssidega seotud väljakutsed;
- õppe planeerimise ja korraldamisega seotud väljakutsed;
- õppe läbiviimisega seotud väljakutsed;
- hindamisega seotud väljatused;
- õppijatega seotud väljatused;
- õpetajatega seotud väljakutsed.

Analüüs kategooriate kaupa

Muutunud mõtteviisi omaksvõtt

Märgiline on, et paljud vastajad (iga neljas) on väljakutset näinud just muutunud mõtteviisi omaksvõtus. Leitakse, et mõttemallide (paradigma) muutmine on väljakutse, et õpetajate mõtteviisi muutmine on pikk ja aeganõudev protsess, et õpetajad ei saa uuest õpikäsitusest ja väljundipõhisusest aru ning et põhimõttelist muutust õpetamises on vaja veel palju selgitada. Muutunud mõtteviisi omaksvõttu on väljakutseks nimetanud eelkõige õppeprotsessi koordineerijad ja õppekavanõustajad.

Paradigma muutmine – õpetaja ülesanne ei ole ainult loengute pidamine, vaid parimal võimalikul moel toetada õppijat õpiväljundite saavutamisel (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast).

Mõtteviisi muutmine on raske, õpetajad ei saa uuest õpikäsitusest, väljundipõhisusest aru (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, kuni 300 õpilast).

Õpetajate mõtteviisi muutmine on pikk ja aeganõudev protsess (arendusjuht, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast).

Väljakutseks peetakse väljundipõhisuse mõtteviisi juurutamist pika tööstaažiga õpetajate seas, sest teistmoodi õpetamine on staažikatele pedagoogidele vastumeelne.

Staažikatele pedagoogidele sageli ebameeldiv ja vastumeelne tegevus (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700).

Väljakutsena on nimetatud, et vanades harjumustes ollakse jäigalt kinni ja vanast (sisendipõhisest) õppekavast lahtilaskmine, uued õppekavad ja teine lähenemine ning kohanemine uute oludega on keeruline.

Vanas ollakse väga jäigalt kinni (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Leitakse, et uutmoodi mõtlemine eeldab hoiakute ja arusaamise muutmist, mis on väljakutseks siis, kui koolis on osakonnad, erialad jne erineval arengutasemel.

Tegelikult on oluliselt vaja muuta hoiakuid ja arusaamist, et muudatust saavutada ja sinna jõuda, mida väljundipõhine hindamine tegelikkuses tähendab (arendusjuht, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Väljakutsena nähakse „kastist välja mõtlemist“, uute projektide kallale asumist.

Meie valdkonnale on toonud kaasa kastist välja mõtlemist, uusi põnevaid projekte (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Mõnede vastajate hinnangul on väljakutseks segadused (pidevad muutused) riigi tasandil ning kogu ühiskonna arusaam väljundipõhisest lähenemisest kutseõppele.

Koostöö

Koostöö on vastajate poolt üks sagedamini nimetatud (u iga viies vastaja) väljundipõhisele õppele üleminekuga kaasnenud positiivne areng. Samas on see mitmete vastajate hinnangul ka peamine väljakutse. Koostööd toovad väljakutsena esile nii õppetöö koordineerijad kui ka õpetajad, enamasti suurte koolide esindajad.

Ühelt poolt nähakse väljakutset tihedamas ja paremas koostöös õpetajate vahel.

..suurem koostöövajadus õpetajate vahel – muudkui nuputa, kuidas paremini saab (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700 õpilast).

Teisalt on väljakutseks raskused koolisisese koostöö tegemisel, kuna arusaamad ja väärtused on erinevad. Väljakutseks on ühtse meeskonna loomine ja õpetajate koostööle saamine. See on osutunud keeruliseks ning koostöö õpetajate vahel on olnud konarlik.

Koostöö erinevate poolte vahel on erinevate arusaamade ja väärtuste tõttu sageli ka koolisisest raskendatud (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Väljundipõhise õpetamise juures on vahel keeruline lõimingute puhul kolleegidega koostööd teha, sest õpetajatel on ka väljunditest veidi erinev arusaam (kuteõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, 301–700 õpilast).

Väljakutsena nähakse ka õpetajate koostööks aja planeerimist, ühise aja leidmist ning õpetajate ettevalmistamist koostööks. Kuna osa õpetajaid ei ole koostööaltid, on väljakutseks nende koostööle kaasamine.

Koostöö õpetajate vahel on konarlik, ajapuudus suur (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Õpetajate koostööks ühise aja leidmine, osa õpetajaid ei ole koostööaltid ja tahavad ikka ajada oma asja, ei taheta harjuda, et iseseisev töö ei ole õpetaja oma, vaid on mooduli iseseisev töö (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Õpetajate vaheline tihe koostöö, see vajab planeerimist, ühise aja leidmist, ülesannete väljamõtlemist – keeruline teha, sest kõik õpetajad on hõivatud (kuteõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Koostöövaldkonadest tekitab väljakutseid lõimimine, s.o õpetajate koostöö lõimingute rakendamisel.

....raskused õpetajate koostöös lõimitud õppe läbiviimiseks (õppekorralduse juht, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Väljakutseks on koostöö parendamine ettevõtetega nii õppe planeerimisel kui läbiviimisel.

Koostöö ettevõtetega praktikate ja töökohapõhise õppe planeerimisel ja läbiviimisel (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Õppekavaarendus

Õppekavaarendusega seotud väljakutseid nähakse nii väljundipõhise kooliõppekava aluseks olevates kutsestandardites kui ka seadusandlikes aktides (riiklikes õppekavades) ja muudes õppekavadele esitatavates nõuetes. Samuti nähakse väljakutseid õppekavaarenduse erinevates etappides, nii koostamise, rakendamise kui ka analüüsimise ja parendamise faasis.

Väljakutsena nähakse, et õppekavade aluseks olevate kutsestandardite kvalifikatsiooninõuded on liiga kõrged.

Kutsestandardid on liiga täis kirjutatud, pidades silmas üle keskmise töötaja kompetentse (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Mitmed vastajad näevad väljakutset õppekavade koostamisele esitatavate nõuete pidevas muutumises.

Saan rääkida vaid õppekavade koostamise faasist: nõuded nende koostamiseks on olnud kõikumad ja muutunud pidevalt (suunajuht, kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, alla 300 õpilase).

Leitakse, et väljakutseks on riiklikes õppekavades raskesti lävendipõhiselt hinnatavad õpiväljundid ning suur arv hindamiskriteeriume.

Riiklikes õppekavades on päris palju mooduleid, kus kirjas õpiväljundid, mida on raske lävendipõhiselt/väljundipõhiselt hinnata. Väga palju hindamiskriteeriume ja õpetaja peab süsteemi, kuidas jõuda eesmärgini, siiski ise välja mõtlema (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Sama vastaja, kes leidis, et õppekavadele esitatavad nõuded on olnud pidevas muutumises, peab väljakutseks ka õppekavade sõnastust.

Sõnastused saanud tõsiseks komistuskiviks (suunajuht, kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, alla 300 õpilase).

Suurt kooli esindav õppetöö koordineerija näeb õppekavade koostamisel väljakutset just eesmärkide sõnastuses.

Õppe eesmärkide sõnastamine õppijakeskselt (õppedirektor, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Samas näeb keskmist kooli esindav juhtõpetaja väljakutset õpiväljundite sõnastamises.

...ei ole kõik õpiväljundid ka kõige paremini formuleeritud (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Väikest kooli esindav kutseõpetaja on väljakutset näinud kooliõppekava selguses.

Kooliõppekava selgus, eesmärgipärasus (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Mitmed vastajad, nii õppeprotsessi koordineerijad kui õpetajad, on õppekavade rakendamisel näinud väljakutset rakenduskavade, samuti relevantsete õppematerjalide koostamises ja arendamises.

Rakenduskavade ja sellega seoses õppematerjalide koostamine/arendamine (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Rakenduskava sellisel kujul teeb õpilasele raskesti jälgitavaks õppeprotsessi ja oodatavad tulemused (õppekavajuht, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Õppekavade analüüsi ja parendamise etapis on õppeprotsessi koordineerijad väljakutset näinud vajaduses neid korrastada ja pidevalt arendada.

Koostatud õppekavad vajavad korrastamist, pole momendil sissetöötatud (ebakõlasid sees palju) (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Pidev õppekavade arendus (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Ressursid

Väljakutseks on nii aja- kui materiaalse ressursi ebapiisavus. Õppetöö koordineerija peab väljakutseks just ajaressursi leidmist koostööks ja õppeülesannete koostamiseks. Ressursse on väljakutseks nimetanud eelkõige õppetöö koordineerijad ja suurte koolide esindajad.

Õpetajale: ajaressursi leidmine, et teha koostööd erinevate inimestega, et välja mõelda huvitavaid ja arendavaid õpiülesandeid... (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Väljakutseks peetakse ressursside vajaduse suurenemist seoses praktilise õppe osakaalu suurenemisega.

Praktilise õppe osakaalu tõus nõuab rohkem ressursse (nii materiaaltehnilist kui ajalist) (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20, üle 700 õpilase).

Vastajate hulgas on nii õppetöö koordineerijaid kui kutseõpetajaid, kes näevad väljakutsena materiaalse ressursside ebapiisavust ja asja- ning ajakohasust. Keskmist kooli esindav kutseõpetaja peab väljakutseks, et õpiväljundite saavutamiseks ei ole piisavalt materjale ja rahalisi vahendeid. Suure kooli õppetöö koordineerija toob väljakutsena koolile välja vajakajäämise erialaste seadmetega varustatuses.

Väljundite saavutamiseks puuduvad materiaalsed vahendid, nõuded oskustele on õppekavas kõrged, aga materjale/raha nende saavutamiseks pole eraldatud (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, 301–700 õpilast).

Koolile: suurem tähelepanu õppetöös kasutatavatele seadmetele (erialalistele) (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Suurt kooli esindav õppetöö koordineerija näeb väljakutset nõudes, et kõik õppijad peavad väljundipõhise õppe tulemuslikkuse mõõtmiseks sooritama kutseeksami, samuti ebaselgust eksami rahastamises.

Kutseksamite sooritamine kõigile õppijatele ja üldse on momendil kutseksamite rahastamise küsimused keerulised (liidud pole ühtse tasuga rahul) (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Õppe planeerimine ja korraldamine

Õppe planeerimise ja korraldamisega seotud väljakutseid nähakse nii laiemalt kui detailsemalt. Mitmed vastajad nimetavad väljakutseks õppetöö planeerimise või korraldamise,

täpsustamata, mis selle juures nende jaoks väljakutseks on. Tuuakse välja süsteemi tasandi väljakutseid.

Keerulisemaks on muutunud koolikorraldusliku poole pealt lähenemine, sest ühelt poolt peaks lähenema moodulitele tervikuna, kus õpetajad on vajadusel samal ajal klassiruumis, õppuritele lähenetakse individuaalsemalt, korraldatakse moodulihindamisi jne. Samas kui koolisüsteemis olev palgaarvestus, ajaplaneerimine, õppeinfosüsteemid, õppetoetuste maksmine ei jõua sellele järele, siis on keeruline kõiki väljundipõhise õppe ideid süsteemselt rakendada (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Mitmed vastajad (kokku 15 vastajat) nimetavad kooli tasandi väljakutseid nagu ümberkorralduste ja muutuste sisseviimine, uute struktuuride loomine ja süsteemide rakendamine, nt hindamissüsteemi muutmine, praktikakorraldus jne. Väljakutset nähakse väljundipõhiseks õppeks sobiva õpikeskkonna loomises koolis, samuti seda toetavat personali- ja ressursside juhtimist ning õppetöö ja õpetajate töö korraldamist. Tuuakse välja ka lõimimisega seotud väljakutseid. Kooli tasandi väljakutseid on esile toonud eelkõige suurte koolide õppetöö koordineerijad, enamik väga pika pedagoogilise staažiga. See viitab asjaolule, et isegi suurte koolide väga kogenud õppeprotsessi juhtidele on väljundipõhise õppe rakendamine keerukas ja rohkesti väljakutseid pakkuv.

...koolile ümberkorraldusi ja muudatusi (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

...koolile uue struktuuri loomist (õppejuht, pedagoogilist staaži 11–20, üle 700 õpilase).

...planeerimine on keerukas (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Koolile: Hindamissüsteemi muutmine (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Koolilt nõuab sobiva õpikeskkonna loomist, milleks on vaja head juhtimisoskust ning aja ja ressursside planeerimist (õppejuht, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Väljundipõhise õppe läbimõeldud korralamine on meeletult ajamahukas töö ja oht on teha asju asjade pärast, mitte sisuliselt, kui aega napib. Tööpinge/stress on tõusnud kõvasti (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Kuidas õpetajate tööd korraldada lähtuvalt väljundipõhisest õppest (õppedirektor, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Õppetöö planeerimisel õige tasakaalu leidmine – millises mahus õppenädalasse ühe mooduli tunde planeerida; mitut õpetajat moodulis rakendada, et säiliks ülevaade nii õpetajal kui õpilasel (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20, üle 700 õpilase).

Väljundipõhise õppe nüüdisaegse rakendamise ees seisavad õppetöökorralduslikud ja inimfaktorid (range tunniplaan, õpetajate tunnitasu, paljud õpilased ei huvitu õpiväljundi saavutamisest vaid kuidagimoodi püüavad õpingutest läbi vedada, pearaha süsteem soodustab igaihe hoidmist) (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 1–5 a, üle 700 õpilase,). Teatud sissejuhatavate moodulite langemine ühte ajaperioodi, õpetajate töö kuhjumine (õppekorralduse juht, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Kaks suurt kooli esindavat õppetöö koordineerijat on välja toonud tunniplaaniga seotud väljakutsed.

Koolis on tunniplaani raske koostada, eesmärk peaks olema ju väljundi saavutamine, kuid ajakulu on erinevatel õppijatel kindlasti erinev (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Pidevalt muutuv tunniplaan (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Kogenud kutseõpetajad ja juhtõpetajad on esile toonud oma töö kavandamisega, metoodilise planeerimisega ja hindamise kavandamisega seotud väljakutseid. Ühe väiksema kogemusega juhtõpetaja jaoks on väljakutseks eesmärkide seadmine.

Õppida sõnastama konkreetsemalt oma eesmärged (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, 301–700 õpilast).

...igal aastal on midagi teistmoodi, nii et tihtipeale peavad õpetajad igal aastal välja töötama uued töökavad (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Koolile – õppetöö planeerijatele, õppetöö metoodilisele planeerimisele enam tähelapanu (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Õppetöö nõuab põhjalikku kavandamist ja oskuste mõõtmise ülesannete koostamist (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Õppe läbiviimine

Väljundipõhise õppe läbiviimisel on vastajad toonud välja lõimimisega, õppijate enesejuhitavuse, motivatsiooni ja võtmepädevuste toetamisega, õppemetoodika valiku ning õppematerjalide väljatöötamisega, samuti erineva õppimistempo ning õpiväljundite saavutamisega seotud väljakutseid.

Mitmed pikaajalise pedagoogilise kogemusega õppetöö koordineerijad ja kutseõpetajad, nii suurte, keskmiste kui väikeste koolide esindajad, on välja toonud lõimimisega seotud

väljakutseid. Väljakutsena nähakse, et lõimingust ei saa aru õppijad ega üldainete õpetajad, õpetajate koostöö lõimitud õppe läbiviimisel on keeruline, samuti lõimitud ülesannete koostamine ja lõimimise efektiivuse hindamine.

Õppija jaoks jääb segaseks lõiming nagu mõnele üldainete õpetajale (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700 õpilast).

Kindlasti on suurimaks väljakutseks lõimimine ja vastav õpetajate koostöö (suunajuht, kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

...lõimitud ülesannete koostamine on üsna raske (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Rakenduskava sellisel kujul teeb õpilasele raskesti jälgitavaks õppeprotsessi ja oodatavad tulemused eriti just moodulipõhiste teemade läbimise ja hindamise korral ning lõimimine teeb selle veel keerulisemaks (õppejuht, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

...raskused õpetajate koostöös lõimitud õppe läbiviimiseks (õppekorralduse juht, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Õpetajad ja kool maadlevad ka veel ikka lõimimise efektiivsuse väljaselgitamise kallal (õppekavajuht, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Väikesi ja keskmisi koole esindavad kutseõpetajad ja juhtõpetaja ning õppekavanõustaja, aga ka üks suurt kooli esindav juhtõpetaja näevad väljakutsena õppijate enesejuhitavuse, motivatsiooni ja võtmepädevuste arengu toetamisega seotud väljakutseid. Väljakutseks on õppijate enesejuhitavuse suurendamine, motivatsiooni, huvi ja aktiivsuse tõstmine õppeprotsessis, aktiivse kuulamise oskute ning koostööoskuste arengu toetamine.

...õppijate enesejuhtimise suurendamine (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, kuni 300 õpilast).

Väljakutseks on, kuidas panna õpilased tunnis aktiivselt tööle nii, et neil tekiks huvi ja motivatsioon ise juurde õppida ning ka harjumus olla aktiivne kuulaja, tegutseja jne (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Kuna meie koolisüsteem on klassi/rühmapõhine, siis ka individuaalse versus rühmapõhise õppe ühendamise on probleemne koht, sest üldjuhul me ju hindame väljundipõhiselt õpilast individuaalselt (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilast).

Suuri koole esindavad pikaajalise pedagoogilise kogemusega juhtõpetajad on väljakutsena välja toonud meetodika pideva uuendamise vajaduse, samuti väljundipõhise õppe läbiviimiseks sobivate õppematerjalide väljatöötamise.

...õpetajatele uute õpetamismeetodite omandamist ja konkreetsust...(juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Suur väljakutse õpetajatele ja koolile, sest on vaja pidevalt leida uusi õppemeetodeid (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Õppematrjalide väljatöötamine väljundipõhisele õppele sobivaks (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Üks pikaajalise (üle 20 a) kogemusega suure kooli kutseõpetaja on näinud väljakutsena vajadust üle vaadata oma konspektid.

Tuli üle vaadata konspektid, veendumaks nende vastavuses nõutud tulemile (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

See võib viidata asjaolule, et see konkreetne õpetaja kasutab õpetamiseks peamiselt pikka aega tagasi koostatud konspekte. Sama õpetaja ei ole nimetanud väljundipõhise õppe rakendamisel ühtki positiivset mõju. Ta on pigem nõustunud väitega „alustan töö planeerimist õppe-eesmärgist lähtuvate õpiväljundite määratlemisest“ kommneteerides „mulle tundub see õige“, ning on näitena enda poolt sõnastatud õpiväljundist koostanud raskesti hinnatava õpiväljundi „oskab korraldada ja läbi viia üritusi“. Sama õpetaja ei ole andnud vastust väitele „kasutan hindamisel väljundipõhise hindamise põhimõtteid“ ega ole õigesti määratlenud väljundipõhise hindamise mõistet. Ta kasutab kujundavat hindamist harva, ei ole andnud vastust enesehindamise rakendamise kohta õppetöös. Sama õpetaja ei ole ka osalenud SA Innove ja SA Archimedese koostöös korraldatud seminaridel õppekavanõustajatele ning küsimusele, millist tuge vajad väljundipõhise õppekava rakendamisel, vastab see õpetaja, et ta ei vaja!!! (kolme hüüumärgiga).

Mõned suurte koolide pikaajalise kogemusega õppetöö koordineerijad ja kutseõpetajad on väljakutsena näinud õppeprotsessi juhtimist, kuna õppijate õppimistempo on erinev ning aegalsemad ei suuda ettenähtud tempos püsida ja võivad koolist välja langeda. Samas on õpetaja eesmärk, et kõik õppijad saavutavad õpiväljundid.

Õpilased omandavad erinevas tempos, kus kõik õpilased peaksid jõudma teatavaks ajaks väljundid omandada. Kahjuks ei jõua kõik ning me peame andma lisaaega või siis õpetaja jätkab tööd liitklassi põhimõttel (mahajääjad, keskmikud ja edasijõudnud). ... Õppimine on seotud nominaalajaga ning seetõttu aeglasemad õppijad võivad ületada nominaalaega (jääda ilma sotsiaalsetest garantiidest) või langeda koolist välja (ei ole võimalik liikuda ettenähtud

tempos ehk jätkata järgmise väljundi omandamist) (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

...eesmärk peaks olema ju väljundi saavutamine, kuid ajakulu on erinevatel õppijatel kindlasti erinev (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Kuna haridusreform on lõpuni viimata ja kutsekoolidesse jõuab kontingent, keda isegi gümnaasiumid ei taha omada, siis väljakutseks on väljundite saavutamine (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Tagasiside saamine suurtes moodulites on raskendatud, sest selle kogumine on tülikas. Pole head tagasiside vormi, mis võtaks kokku mooduli õpetamise, sisu ja õpetaja tulemused. (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700 õpilast).

Hindamine

Hindamisega seotud väljakutsete palett väljundipõhise õppe rakendamisel on vastajate arvamuste kohaselt värvikirev ning sellega seotud väljakutseid on olulisteks pidanud nii väikeste, keskmiste kui suurte koolide esindajad, peamiselt õppetöö koordineerijad, sh juhtõpetajad. Ka üks väikese kooli suure kogemusega kutseõpetaja on pidanud väljakutseks pidevat tagasiside andmist. Teised end kutseõpetajana määratlenud vastajad pole hindamisega seotud aspekte väljakutsena nimetanud.

Väljakutsetena toovad õppetöö koordineerijad välja, et väljundipõhine hindamine on õpetajatele uus ja valmistab raskusi. Nii uuest hindamisest arusaamise kui ka planeerimise ja rakendamisega seotud väljakutseid on nimetatud mitmeid. Ühelt poolt on uus hindamine vastajate arvates keerukam, sh eristav hindamine, kujundav hindamine ja mooduli kokkuvõttev hindamine, ning õpetajatel on sellega raskusi.

...õpetajale ... uus hindamine (õppejuht, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Hindamine on muutunud keerukamaks (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Hindamine kohati ka ja just mooduli kokkuvõttev hindamine (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Õpiväljundi saavutatuse hindamine lävendi ja lävendit ületaval tasemel. Hinne "3" on õpetajatele ja õppijatele endistviisi kasin, napp, hädapärast äratehtud töö hinne. Hinne "5" võib olla tegelikult lävendi tase (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 1–5 a, üle 700 õpilase).

Õpetajatel on hindamisega raskusi (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Väga palju hindamiskriteeriume ja õpetaja peab süsteemi, kuidas jõuda eesmärgini, siiski ise välja mõtlema (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Iga tegevus on kokretiseeritud ja läbipaistvalt hinnatav (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20, üle 700 õpilase).

... õpetajate poolt keskmisest hindest loobumine ja sõnaline (nii suuline kui kirjalik) tagasisidestamine, mis on märksa tömahukam (õppejuht, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Õpilaste arusaama lõhkumine, et mitte kõik hinded ei ole n-ö tähtsad, vaid hetkeolukorda fikseerivad ja igal hindel on hoopiski oma "kaal" (õppejuht, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Õppijale: hindamisest arusaamine (eriti põhikooli järgsed) (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Õppija ei pruugi veel aru saada eristava hindamise põhimõttest väljundipõhise hindamise raames. Ka õpetajatel on raske välja tulla vanast eristava hindamise süsteemist (õppekavajuht, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Kogu protsess on üles ehitatud kujundavale hindamisele ning kindla tööprotssi teostamiseks vajalike õppeainete lõimimisele – alati tekib tervikkooslus mis on vajalik antud teema läbimiseks loomuliku tervikuna ning vajalik seoste tekkimiseks erinevate tööosade vahel, tagamaks lõpptulemuse kriteeriumide saavutamise (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast).

Suurenenud on kujundava hindamise roll, mis on küll ajamahukas, aga toetab õppija arengut (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

...pidev tagasiside andmine (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Õpilase igast tegevusest nii positiivse kui ka parandamist vajavate oskuste väljatoomine (õppejuht, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Õppijate eelteadmiste hindamine ja arvestamine (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700 õpilast).

Kutseeksamiga seotud väljakutsetena on toodud selle vastavus õppekavale, et see on ühtlasi ka koolilõpueksam ning et see on kohustuslik kõigile väljundipõhise õppekava läbijatele.

...kutseksam lõpueksamina (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Kutseksamite sooritamine kõigile õppijatele...(osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Kutseksamid peaks olema vastavuses väljundipõhiste õppekavadega (IT juhtõpetaja, 301–700 õpilast).

Õppijad

Eelmise kategooria juures selgus, et vastajad peavad väljakutseks õppijate vähest arusaamist õpiväljundite hindamisest. Selle kõrval tuukase õppijatega seoses veel esile väljakutsed, mis seotud nende ettevalmistusega põhikoolis, funktsionaalse lugemisoskusega, õppimisse suhtumisega ja vastutuse võtmisega, õppimisele keskendumisega ning võtmepädevuste arendamisega. Õppijatega seotud väljakutseid on nimetanud valdavalt õppetöö koordineerijad ja juhtõpetajad nii väikestest kui suurtest koolidest.

Põhikoolist tulnud õppijate ettevalmistus on mõnede vastanute arvates nõrk. Nende eelteadmised ja õppimisoskused, sh funktsionaalse lugemise oskus ning õpiharjumused, millest kutsekooli õppima asudes on raske loobuda, muudavad õpiväljundite saavutamise keerukamaks ja aeganõudvamaks.

Õpilased ei ole omandanud põhihariduse kompetentse (puudulikud teadmised põhikoolist) (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Õppijad ei oska rakenduskavasid lugeda ja nendest aru saada (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Õpilasel on probleem eelneva haridusetapi nõuetest lahti öelda (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Väljakutsetena väljundipõhise õppe rakendamisel nähakse õppijate ebapiisavat keskendumist õppimisele, suhtumist kutseoskuste õppimisse ja vastutuse võtmist tulemuste, sh hindamistulemuste eest.

Õppijale suuremat keskendumise nõuet teadmiste omandamisel (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Õppijad peavad muutma oma suhtumist õppimisse, mis erineb teatud määral põhikoolis läbiviidud õppest (õppedirektor, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Õpilase vastutuse suurenemine (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Õppijale: rohkemal määral enda teadmiste/oskuste tõestamine (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20, üle 700 õpilase).

Õppijal on suurenenud eneseanalüüsi ja vastutuse osakaal (õppejuht, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Õpetajad

Väljundipõhise õppe rakendamisega kaasnenud õpetajatega seotud väljakutsed võib vastuste põhjal suures plaanis kaheks jaotada. Esiteks ja kõige enam on välja toodud õpetajate pideva professionaalse arenguga seotud väljakutseid ja teiseks õpetaja töö muutumisega, sh töö korraldamise, koostöövajaduse ja vastutuse suurenemisega seotud väljakutseid.

Professionaalse arenguga seotud väljakutseid on kõige sagedamini välja toonud väikeste koolide kutseõpetajad, juhtõpetajad ning õppetöö koordineerijad ja üks väikest kooli esindav suurte kogemustega koolijuht. Väljakutseteks on uue mõtteviisiga kaasamine, erialane enesetäiendamine, sh stažeerimine, enese pidev metoodiline täiendamine, väljundipõhise õppe jaoks sobiva õpikeskkonna loomine, koostööoskuste arendamine.

Õpetajalt eeldab väljundipõhise õppe rakendamine aktiivsust ja tänapäevast mõtteviisi, samuti koostööoskust õpetaja, õpilase ja kooli vahel ning tahet ise uusi teadmisi hankida ja neid rakendada (õppejuht, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

...õpetaja – pidev "tööriistakasti" täiendamine...(kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Vajadus ennast arendada, muuta õppemeetodeid (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Kasvanud vajadus metoodikaalaste teadmiste ning hindamistehnikate järele (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

...õppimiseks parimate tingimuste loomise oskuste arendamine...(õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, kuni 300 õpilast).

Õpetajate erialane enesetäiendamine, stažeerimise vajadus (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Väljundipõhine õpetamine sunnib õpetajat rohkemat kursis olema reaalse tegelikkusega, st enamast stažeerimist (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Õpetaja enesetäiendamine, et hoida end kursis eriala viimase sõnaga (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Suur ümberõppe vajadus (direktor, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Õpetaja töö muutumisega, sh töö korraldamise, koostöövajaduse ja vastutuse suurenemisega seotud väljakutseid on välja toonud nii õppetöö koordineerijad kui juhtõpetajad nii väikestest, keskmistest kui suurtest koolidest ning üks väikest kooli esindav õppekavanõustaja. Väljakutsetena nähakse aja juhtimist, oma tegevuste ja õppe tulemuste eest vastutamist, koostööd ja ühise eesmärgi nimel pingutamist. Üks kutseõpetaja näeb väljakutsena, et tuleb saavutada maksimaalne minimaalsete vahenditega. Üks suurt kooli esindav õppetöö koordineerija näeb väljakutsena tööpinge kasvu.

Õpetajale on väljakutseks aja oskuslik kasutamine (kutseõpetaja, üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Oma tegevuste eest vastutamine, ajagraafikutest kinnipidamine, tegevuste analüüs (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast).

Õpetajate vastutuse suurenemine õppe õnnestumise eest...(õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, kuni 300 õpilast).

Õpetajate omavaheline suhtlemine ja ühise eesmärgi nimel töötamine (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

...osad õpetajad ei ole koostööaltid ja tahavad ikka ajada oma asja, ei taheta harjuda, et iseseisev töö ei ole õpetaja oma, vaid on mooduli iseseisev töö (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Õpetajate jaoks on suur väljakutse saavutada maksimaalne tulemus minimaalsete vahenditega (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, 301–700 õpilast).

Tööpinge/stress on tõusnud kõvasti (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Kui vaadata sihtgruppide kaupa, siis kutseõpetajate (N=18) puhul on sagedamini esile toodud muutunud mõtteviisi omaksvõtuga seotud väljakutseid. Kutseõpetajad on sagedamini välja toonud ka oma õpetamise ajakohastamise, õppijate toetamise, õpetajate vahelise koostöö ja õpetuseks vajalike materiaalsete ressurssidega seotud väljakutseid.

Juhtõpetajad (N=23) on samuti enim välja toonud muutunud mõtteviisi omaksvõtu ja koostööga, eriti ettevõtetega koostööga seotud väljakutseid. Samas juhtõpetajad on esile toonud ka õppekavaarenduse, lõimimise ja väljundipõhise hindamisega, sh kujundava

hindamisega seotud väljakutseid. Samuti õppijate motiveerimise ja õpetajate metoodiliste oskuste arendamisega seotud väljakutseid.

Osakonnajuhatajate (N=19) jaoks on väljakutsed seotud tihedamini õppe planeerimise ja korraldamisega nagu nende töö iseloomu arvestades võibki eeldada. Kuid ka osakonnajuhatajate, just staažikamate vastustes võib näha muutunud mõtteviisi omaksvõtuga seotud väljakutseid. Osakonnajuhtajad on välja toonud ka õpetajate ajaplaneerimise ja töö korraldamisega ning eri osapoolte koostööga seotud väljakutseid. Sagedamini kui teiste sihtgruppide puhul on esile toodud hindamisega, just eristava ja kokkuvõtva hindamisega seotud väljakutseid. Osakonnajuhatajad on ka sagedamini kui eelmised sihtgruppid välja toonud õpetajatega, sh pideva enesetäiendamise, nii erialase kui metoodilise enesetäiendamisega, seotud väljakutseid.

Õppedirektorite jt õppeprotsessi eest vastutajate (N=9) vastustes tulevad esile koolis uute sturktuuride ja süseemide loomisega ning sobiva õpikeskkonna ja ressursside juhtimisega seotud väljakutsed. Nagu eelmiste sihtgruppidegi puhul toovad ka nemad välja uue mõttemalli omaksvõtuga ja sarnaselt osakonnajuhatajatega ka õpetajate töö korraldamisega seotud väljakutseid. Seegi sihtrühm toob välja hindamisega seotud väljakutseid, sh väljundipõhise hindamise põhimõtete omaksvõtuga, hindamisest arusaamisega, kujundava hindamise rakendamisega seotud väljakutseid. Juhid toovad välja ka õppekavaarendusega, sh rakenduskavade järgimisega ning õppijatega seotud väljakutseid.

Õppekavanõustajate (N=6) vastustes domineerivad õppijatega seotud väljakutsed, eelkõige ebapiisvate varasemate teadmiste, erinevate õppijate sihtgruppide ja õppimise erineva tempoga seotud väljakutsed. Kuid nemadki toovad välja uue mõtteviisi omaksvõtuga seotud väljakutsed. Sihtrühm eristub õpetaja töös toimunud muutuste ja õppekavadele esitatud nõuetega seotud väljakutsete esiletoomisega.

Väljundipõhise õppe lahtimõtestamine

Selgitamaks välja vastajate arusaama väljundipõhise õppe mõistest, esitati vastajatele 6 erinevat vastusevarianti, millest tuli valida üks. Kõik variandid sisaldasid väljundipõhise õppe seisukohalt olulisi aspekte, kuid 5 neist ei olnud täielikud. Näiteks vastuses „*õppeprotsessi kavandamine, mis on suunatud õpiväljundite saavutamisele*“ puudub viide protsessi eesmärgistamisele ja läbiviimisele, vastuses „*õpiväljundite saavutamist toetava õppe läbiviimine*“ puudub viide tegevuste kavandamisele.

Tegelikult on kõigis vastusevariantides seda väljundipõhisust, ei saa ühtegi eemale heita. Võibolla on natuke suurema kaaluga minu jaoks õpiväljundite saavutamine (juhtõpetaja, pedagoogiline staaž 11–20 a, üle 700 õpilase).

Vastused jaotuvad esinemissageduse alusel järgmiselt (Joonis 8).

Vastusevariant	Valinute arv
õppekava eesmärgistamine ja õppetegevuse korraldamine, lähtudes õppijast	22 vastajat
õpe, mille planeerimisel ja läbiviimisel lähtutakse oodatavatest õpiväljunditest	21 vastajat
õppeprotsessi kavandamine, mis on suunatud õpiväljundite saavutamisele	18 vastajat
õppeprotsessi kujundamine, lähtudes õppimise oodatavatest tulemustest	10 vastajat
õpiväljundite saavutamist toetava õppe läbiviimine	10 vastajat
õpe, mille planeerimisel ja läbiviimisel lähtutakse õppe sisust	0
Muu	3 vastajat

Joonis 8. Väljundipõhise õppe lahtimõtestamine vastusevariante valinute arvu järgi.

Täielikuks saab lugeda vastusevarianti, mille kohaselt käsitatakse väljundipõhise õppena õpet, mille planeerimisel ja läbiviimisel lähtutakse oodatavatest õpiväljunditest. Antud vastusevarisandi valis 84 vastajast 21 (25%). Vastajate poolt enim valitud variant (22 vastajat) „õppekava eesmärgistamine ja õppetegevuse korraldamine, lähtudes õppijast“ ei sisalda viidet õppeprotsessi tulemusena saavutatavatele õpiväljunditele.

Täieliku vastuse andjatest on 6 (29%) väikekoolide esindajad (3 osakonnajuhatajat, 1 õppekavanõustaja, 1 juhtõpetaja ja arendusjuht), kelle pedagoogiline staaž on 4 juhul 1–5 aastat, 6–10 aastat (1 osakonnajuhataja) ja üle 20 aasta (1 osakonnajuhataja). 5 vastajat (24%) olid keskmise suurusega koolide juhtõpetajad (2 vastajat) ja kutseõpetajad (3 vastajat), kelle pedagoogiline staaž on 6–10 aastat (1 kutseõpetaja), 11–20 aastat (1 osakonnajuhataja) ja üle 20 aasta (2 kutseõpetajat ja 1 osakonnajuhataja); 9 vastajat (43%) olid suurkoolide esindajad, kellest 5 on osakonnajuhatajad, 2 juhtõpetajat, 1 õppedirektor ja 1 õppekavanõustaja.

Enim eelistusi saanud, kuid siiski ebatäieliku variandi valinute seas oli 11 juhtõpetajat, kes töötavad keskmise suurusega koolides ja suurkoolides ning kelle pedagoogiline staaž on 6–10 aastat (4 vastajat), 11–20 aastat (2 vastajat) ja üle 20 aasta (5 vastajat); 4 kutseõpetajat, kes esindavad keskmise suurusega koole ja kelle pedagoogiline staaž varieerub 6–20 aastani; 2 suurkooli osakonnajuhatajat, staažiga vastavalt 6–10 aastat ja üle 20 aasta; 2 väikekooli juhtivtöötajat (õppejuht ja õppetööjuht) staažiga 11–20 aastat; 3 õppekavanõustajat, kellest 2

esindavad väikekooli ja 1 suuskooli, pedagoogiline staaž on 2 vastajal 1–5 aastat ja 1 vastajal 6–10 aastat.

Õpiväljundi mõiste lahtimõtestamine

Küsitluse käigus uuriti osalejate arusaama õpiväljunditest. Väitele „minu arvates on õpiväljundid...” anti valimiseks 7 vastusevarianti, millest kaks olid kooskõlas õpiväljundite rahvusvaheliselt tunnustatud definitsioonidega (vastusevariandid c ja e).

Vastused jaotuvad esinemissageduse alusel järgnevalt (Joonis 9).

Vastusevariant	Valinute arv
õppimise tulemusel omandatavad teadmised ja oskused või nende kogumid	23
laused, mis näitavad õpetamis- ja õppimistegevuse sidusust	1
õppimise tulemusel omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud, mis on kirjeldatud õppekava või mooduli läbimiseks vajalikul miinimumtasemel	34
oodatavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kogum	14
õppimise tulemusel omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud, mille saavutatust on võimalik tõendada ja hinnata	43
laused, mis kirjeldavad õpilase teadmisi ja oskusi õppimise järel	5
funktsionaalsed teadmised, mis toetuvad mõistmisprotsessile ja on lahutamatu seotud õpilase kogemusega	15

Joonis 9. Õpiväljundi mõiste lahtimõtestamine vastusevariante valinute arvu järgi.

Korrektseteks määratlusteks loeti:

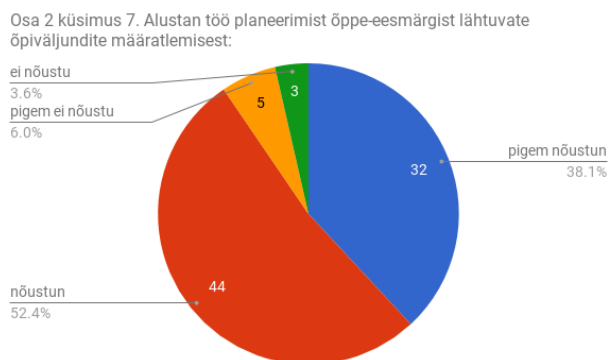
- õppimise tulemusel omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud, mis on kirjeldatud õppekava või mooduli läbimiseks vajalikul miinimumtasemel;
- õppimise tulemusel omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud, mille saavutatust on võimalik tõendada ja hinnata.

Kuna küsitluse tehnilise lahenduse vea tõttu oli võimalik valida antud väitele mitu vastusevarianti, pole võimalik välja tuua vastajate eelistusi erinevate rollide (kutseõpetaja, juhtõpetaja jms), pedagoogilise staaži ning kooli suuruse järgi.

Siiski ilmneb, et eespool toodud korrektse vastusevariandi (variant c ja e) on märkinud üle poole vastajatest. Samas näitab vastuste paljususe, et õpiväljundite olemusest ei ole sisuliselt aru saadud või seda omaks võetud.

Õpiväljundite määratlemine kui töö planeerimise esimene samm

Väitega „alustan töö planeerimist õppe-eesmärgist lähtuvate õpiväljundite määratlemisest“ nõustus 44 (52,4%) vastajat või pigem nõustus 32 (38,1%) vastajat, kokku 76 vastajat (90,5% vastanutest), sh nii kutseõpetajad, juhtõpetajad, osakonnajuhatajad kui muude ametipositsioonide (õppedirektorid, õppekavajuht, õppekorralduse juht jt) esindajad. Samas viitavad tulemused sellele, et 8 vastajat (10% vastanutest), enamasti juhtõpetajad või osakonnajuhatajad, ei ole mõistnud õpiväljundist lähtumist kui üht peamist väljundipõhise õppe põhimõtet ega rakenda seda enda väitel õppe planeerimisel (Joonis 10).

Joonis 10. Töö planeerimise alustamine õpiväljundite määratlemisest.

Oma vastustele on andnud selgitavaid kommentaare enamik vastanutest (76 vastajat). Selgituste ja kommentaaride analüüsimiseks vaadeldi neid vastuste kaupa. Üks väikest kooli esindav kutseõpetaja, kes pigem ei nõustunud, selgitab, et pigem alustaks õpiväljundite määratlemisest ja seejärel seaks eesmärgi. Sellest nähtub, et see õpetaja on väljundipõhise õppe printsiibi omaks võtnud, kuid tõlgendab õppe eesmärgistamist teisiti, kui kutseõppes seda tavapäraselt tehakse.

Pigem mitte nõustunud ja mitte nõustunud vastanute kommentaarid viitavad seisukohale, et õpiväljundid on määratletud õppekavas, mistõttu neid pole vaja õppeprotsessi planeerimisel määratleda:

Õpiväljundid on määratletud ja õppekavade reformimise protsessis teavitati, et õpiväljundeid kool muuta ei saa (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Õpiväljundid on määratletud õppekavas (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Õpiväljundid on õppekavas selgelt kirjeldatud, seega ei pea neid alustuseks määratlema (õppejuht, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Üks väikest kooli esindav pikaajalise pedagoogilise kogemusega (11–20 a) kutseõpetaja väljendub selgelt negatiivselt: *ei alusta.*

Negatiivne on ka ühe suure kooli üle 20aastase töökogemusega õppedirektori kommentaar: *ei oska vastata.*

Üks kommentaar viitab sellele, et väidet pole õigesti mõistetud:

Tegelikult ei saa ma antud juhul aru, kuidas ma saaksin töö planeerimist alustada õppe-eesmärkide määratlemisest, kui need on töö planeerimiseks juba ette antud... (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Ühe suurt kooli esindava pikaajalise pedagoogilise kogemusega osakonnajuhataja, kes küll väitega pigem nõustus, kommentaari põhjal võib järeldada, et ta pole väljundipõhisuse printsiipi sügavuti mõistnud:

Väide ei ole arusaadav (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 aastat, üle 700 õpilase).

Üks väitega pigem nõustunud suure kooli juhtõpetaja ei pea õpiväljundite sõnastamist õpetaja tööülesandeks, mis võib tuleneda tema väga vähesest kogemusest väljundipõhise õppe rakendamisel (alla 1 aasta):

Ei saa küsimusest aru – millise / kelle töö planeerimisel: õpetaja töö korral on õppekava koos õpiväljunditega juba ees ja seal määratleda pole midagi vaja, õpiväljundid on juba ette antud. Õpiväljundite määratlemisega tegeletakse õppekava koostamisel ja see ei ole otseselt õpetaja igapäevane töö (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Õppekava on kutseõppe planeerimisel kõige üldisem struktuur, selle rakendamisel tuleb eesmärgistada mooduli teemad, alateemad, õppetunnid, praktilised ülesanded jne ning määratleda nende õpiväljundid. Teisalt ei ole kõigi õppekavarühmade kõigi erialade õppekavade aluseks riiklikud õppekavad, milles õpiväljundid seadusandlikult reguleeritud, rohkesti õppekavu töötavad välja ka kutseõpet pakkuvad õppeasutused kas kutsestandardite alusel või tööturu nõudlusest lähtuvalt. Peale selle koostavad kutseõppeasutused täienduskoolituse õppekavu ja planeerivad selle õppeprotsessi, mille puhul on samuti vaja õpe

eesmärgistada ning õpiväljundid määralteda. Võib öelda, et umbes iga kümnes vastaja, kelle hulgas on kaks väikese kooli kutseõpetajat, üks suure kooli õppejuht, kaks suure kooli osakonnajuhatajat, kaks juhtõpetajat, üks keskmisest ja üks suurest koolist, ning suure kooli õppedirektor, kõik mainitud enamasti pikaajalise pedagoogilise kogemusega, ei ole neist aspektidest teadlikud, aru saanud või väljundipõhise planeerimise põhimõtteid omaks võtnud.

Õpiväljunditele hinnangu andmine lähtuvalt väljundipõhise õppe põhimõtetest

Vastajatele pakuti rida õpiväljundeid ning neil paluti ära märkida need, mis nende arvates lähtusid väljundipõhise õppe põhimõtetest. Paluti anda hinnang järgmistele õpiväljunditele:

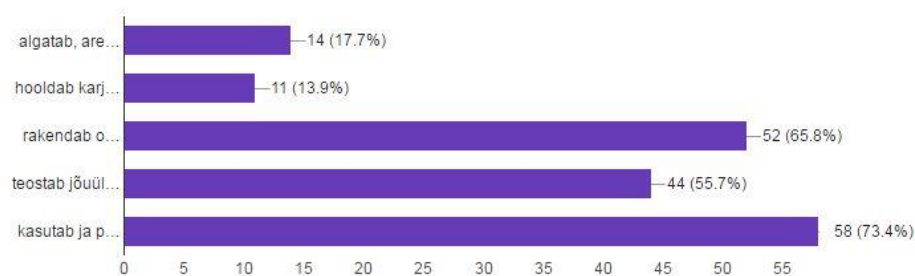
- a) algatab, arendab ja rakendab ideid;
- b) hooldab karjamaid;
- c) rakendab omandatud teadmisi, oskusi ja infotehnoloogilisi vahendeid situatsioonülesannete lahendamisel, kasutades erialast terminoloogiat, ka inglise keeles;
- d) teostab jõuülekande remondi vastavalt juhisele;
- e) kasutab ja puhastab seadmeid ning töövahendeid vastavalt kasutus- ja hooldusjuhendile ning lähtuvalt tööohutusnõuetest.

Kõik valikvastustena antud õpiväljundid olid võetud kas riiklikest või kooliõppekavadest. Näiteks õpiväljund „rakendab omandatud teadmisi, oskusi ja infotehnoloogilisi vahendeid situatsioonülesannete lahendamisel, kasutades erialast terminoloogiat, ka inglise keeles“ on võetud Logistika erialade riiklikust õppekavast, Logistiku abi eriala põhiõpingute moodulist. Moodul 1. Logistika laused 15 – EKAPit. Lisa 4, KINNITATUD haridus- ja teadusministri 30. juuni 2014. a määrusega nr 42.

Vastuste valikusagedustest annab ülevaate joonis 11.

8. Palun märgi, millised järgmistest õpiväljunditest on koostatud lähtudes väljundipõhise õppe põhimõtetest:

79 responses

Joonis 11. Väljundipõhise õppe põhimõtetest lähtuvate õpiväljundite määratlemine.

Analüüs on koostatud lähtuvalt uurimisgrupi eeldusest, et väljundipõhise õppe põhimõtetest lähtuvalt koostatud õpiväljundid on sõnastatud selgelt, üheselt mõistetavalt ja hinnatavalt ning viitavad selgelt õppimise mõõdetavale tulemusele, kirjeldades, mida õppija õppe läbimisel on suuteline tegema ja kuidas. Selliselt koostatud õpiväljundid olid vastuste valikus:

- teostab jõuülekande remondi vastavalt juhisele;
- kasutab ja puhastab seadmeid ning töövahendeid vastavalt kasutus- ja hooldusjuhendile ning lähtuvalt tööohutusnõuetest.

Esimest asjakohast õpiväljundit „teostab jõuülekande remondi vastavalt juhisele“ on lähtvalt väljundipõhise õppe põhimõtetest koostatuks pidanud üle poole vastajatest (44 (55,7%). Ainult selle õpiväljundi valis 3 vastajat. Oma valikut on nad põhjendanud järgmiselt:

Õpiväljund peab olema hinnatav hindamiskriteeriumide kaudu ja ei tohi olla liialt laialivalguv. Reeglina on kasutusel üks aktiivne tegevusverb (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Mõõdetavus (hindamine), konkreetsus ja erialane selgus (ühene arusaam) (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

1) On saavutatud seisund, mitte protsess 2) on konkreetne ja mõõdetav/hinnatav (õppekavanõustaja pedagoogilist staaži 6–10 a, kuni 300 õpilast).

Teist asjakohast õpiväljundit „kasutab ja puhastab seadmeid ning töövahendeid vastavalt kasutus- ja hooldusjuhendile ning lähtuvalt tööohutusnõuetest“ on lähtuvalt väljundipõhise õppe põhimõtetest koostatuks pidanud ligi kolmveerand vastajatest (73,4%). Ainult selle õpiväljundi on sobivaks märkinud 10 vastajat, nende põhjendusi:

Teeb mida? kuidas? määratud on hindamise alus – vastavalt(õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Kasutab töövahendeid vastavald kasutus- ja hooldusjuhendile ning lähtub tööohutusnõuetest (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700 õpilast).

Lauses on toodud, mida õppija teeb ja kuidas. Tegevus on hinnatav (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Üheselt mõistetav (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, 301–700 õpilast).

Ülejäänud (õpiväljundid) on pigem hindamiskriteeriumid (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Olemas on õpiväljundile omased mida teeb? kuidas? mille alusel/või millest lähtuvalt? (õppedirektor, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

On ka neid (6 vastajat ehk 7%), kes märkisid ära just mõlemad asjakohased õpiväljundid. Valiku põhjendusi:

Õpiväljund peaks/võiks vastata küsimustele teeb mida, kuidas? (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Kirjeldatakse, mida peab oskama ja kuidas (õppedirektor, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Need õpiväljundid vastavad küsimusele teeb mida? kuidas? (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Õpiväljundit „rakendab omandatud teadmisi, oskusi ja infotehnoloogilisi vahendeid situatsioonülesannete lahendamisel, kasutades erialast terminoloogiat, ka inglise keeles“ on väljundipõhise õppe põhimõtetest lähtuvalt koostatuks pidanud 52 vastajat (65.8%), seega ligi kaks kolmandikku vastajatest. Õpiväljund on küll võetud logistika erialade riiklikust õppekavast (vt eespool lk 47), kuid kuna õpiväljund kirjeldab protsessi, mitte hinnatavat tulemust, ei saa seda pidada väljundipõhise õppe põhimõtetest lähtvaks.

Enamik selle õpiväljundi väljundipõhise õppe põhimõtetele vastavaks pidanud vastajatest on valinud ka kaks eelmist õpiväljundit. Vaid seda õpiväljundit on vastavaks pidanud 7 vastajat, kes on oma valikut mitmeti põhjendanud.

Comment [KK1]:

... Logistiku abi eriala põhiõpingute moodulist. Moodul 1. Logistika laused 15 – EKAPit. Lisa 4, KINNITATUD haridus- ja teadusministri 30. juuni 2014. a määrusega nr 42.

Võtaks selle ära, eespool on juba täpselt öeldud, milline õppekava, kes kinnitas jne. Äärmisel juhul võiks viidata leheküljele, kus see kirje on (praegu vist 47)

Sellised nad paraku on (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Ainult teadmiste rakendusoskus annab tagasisidet omandatust (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Oleks vaja muidugi teada, mis valdkonna situatsiooni ülesannetega on tegemist, kuid eesmärk on millegi teadmistepõhisel oskamisel, saab töötada meeskonnas + teisest rahvusest mk liikmega (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700 õpilast).

Aktiivne tegevus + täpsustus (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase,).

... sest seal on kõik vajalik: on kirjeldatud võimalikult täpselt, pädevused, mõõdetavus, hinnatavus, realistlik (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Õpilane suudab kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, alla 300 õpilase).

Oluline on oskusteadmisi ja oskusi rakendada (direktor, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Õpiväljundit „algatab, arendab ja rakendab ideid“ on väljundipõhise õppe põhimõtetest lähtuvas pidanud 15 vastajat (18% vastanutest), sealhulgas 5 pikaajalise pedagoogilise kogemusega juhtõpetajat, 5 kutseõpetajat, sh üks suure kogemusega (üle 10 a), üks kogemusega alla 1 aasta ja 3 kogemusega 1–5 aastat; 3 osakonnajuhatajat, üks suure kogemusega suunajuht ja kutseõpetaja, 1 pikaajalise töökogemusega õppejuht ja 1 täiskasvanute koolituse juht.

Ainult seda õpiväljundit on väljundipõhise õppe põhimõtetele vastavaks pidanud 2 vastajat, neist üks pikaajalise kogemusega juhtõpetaja, teine täiskasvanute koolituse koordinaator.

Lähtuvad töömaailmast (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700 õpilast).

... vastab küsimusele mida teeb (täiskasvanute koolituse koordinaator, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast).

Üks pikaajalise kogemusega kutseõpetaja ja suunajuht on valiku teinud kahe õpiväljundi – „algatab, arendab ja rakendab ideid“ ning „hooldab karjamaid“ kasuks, tuues põhjenduseks:

Õpiväljund näitab, mida õppe tulemusel tehakse (suunajuht ja kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300).

Õpiväljundit „hooldab karjamaid“ on väljundipõhise õppe põhimõtetest lähtuvas pidanud 11 vastajat (13,9%). Nende hulgas 4 osakonnajuhatajat, 3 juhtõpetajat, 1 suunajuht ja juhtõpetaja,

1 suure kogemusega (üle 20 a) õppedirektor, 1 õppejuht (peadagogiline kogemus 11–20 a) ja 1 arendusjuht.

Kaks osakonnajuhatajat on asjakohasteks pidanud kõiki valikvastustes olnud õpiväljundeid:

... õpiväljundid on sõnastatud läbi tegevuse ning mõnel väljundil on juurde kirjutatud ka läbi millise tegevuse see toimub. Neid on võimalik hinnata (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 6–10 a, kuni 300).

... toimub tegevus, mida saab mõõta (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700).

5 vastajat on selle õpiväljundi valinud lisaks asjakohastele õpiväljunditele „teostab jõuülekanne remondi vastavalt juhisele“ ning „kasutab ja puhastab seadmeid ning töövahendeid vastavalt kasutus- ja hooldusjuhendile ning lähtuvalt tööohutusnõuetest“. 3 selle õpiväljundi märkinuist on pidanud väljundipõhise õppe põhimõtetele vastavateks eeltoodute kõrval ka õpiväljundit „rakendab omandatud teadmisi, oskusi ja infotehnoloogilisi vahendeid situatsioonülesannete lahendamisel, kasutades erialast terminoloogiat, ka inglise keeles“. Ükski neist 8 vastajast pole aga valinud õpiväljundit „algatab, arendab ja rakendab ideid“. See viitab kas teatud ebakindlusele õpiväljunditele esitatud nõuete tundmises või juhuslikult tehtud valikutele.

Kui analüüsida viimati nimetatud kaht mitteasjakohast õpiväljundit („algatab, arendab ja rakendab ideid“ ning „hooldab karjamaid“) asjakohaseks hinnanud vastajate endi koostatud õpiväljundeid, siis enamik nende endi pakutud õpiväljundeist on hinnatavad, kuid nende sõnastus viitab mõnikord tõsiasjale, et nii õpiväljundite asjakohasuse hindamise kui ka nende sõnastamise oskused vajavad täiendamist, näiteks:

Koostab aasta turundusplaani (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 6–10 a üle 700).

Tunneb pannkoogi küpsetamise tavasid, lähtudes eesti kultuuriruumist (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Viib läbi heliproovi (õppejuht, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Valmistab ja oskab valmistada (õppekavanõustaja pedagoogilist staaži 1–5 a, 301–700 õpilast).

Võib väita, et mõlemad asjakohaseks loetud õpiväljundid valinud vastajate (6 vastajat ehk 7% vastanutest) teadmised väljundipõhise õppe põhimõtetele vastavate õpiväljundite koostamisest on kindlad. Sellele viitavad ka nende vastajate esitatud põhjendused. Õpiväljundiga „rakendab omandatud teadmisi, oskusi ja infotehnoloogilisi vahendeid situatsioonülesannete

lahendamisel, kasutades erialast terminoloogiat, ka inglise keeles“ sarnaselt sõnastatud õpiväljundeid, mis kirjeldavad protsessi, mitte tulemust, on meie riiklikes ja kooliõppekavades palju, mis võib olla ka kujundanud paljude vastajate seisukoha, et selliselt sõnastatud õpiväljundid on asjakohased. See võib olla ka põhjus, miks seda õpiväljundit väljundipõhise õppe põhimõtetele vastavaks pidanute osakaal vastajate hulgas on väga suur.

Vastajate kommentaaride analüüsist selgub, et enamik toob õpiväljundite sõnastuse komponentidena välja aktiivse tegevuse, verbi või et õpiväljundis peavad nende arvates leiduma vastused küsimustele mida ja kuidas, mille toob oma kommentaarides ära 30 vastajat (36% vastanutest). Mitmed vastajad on oma põhjenduses märkinud õpiväljundi koostamise olulisi aspekte nagu mõõdetavus, konkreetsus, erialane selgus, üheselt mõistetavus.

Kui analüüsida, kas ja millist tuge arvavad end vajavat need vastajad, kes õpiväljunditele hinnangu andmisel väljundipõhise õppe põhimõtteid ei suutnud järgida, siis on neid, kes ei leia, et neil mingit tuge vaja oleks.

Mina ilmselt konkreetset tuge ei vaja, kuid vaatan üle ja teen muudatusi rakenduskavas (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 30 a, 301–700 õpilast).

Saan hakkama (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 30 a, 301–700 õpilast).

Samas on ka neid, kes viitavad, et vajavad tuge koolituste, koostöö või ajaressursi võimaldamise näol.

Hea õpiväljundi näited

Õpiväljundi sõnastusi esitasid 76 vastajat. 3 vastajat on esitanud 2 (2 vastajat) või 3 õpiväljundi sõnastust (1 vastaja). 7 vastajat (8% vastanutest) **kui testija välja arvata**, nende hulgas peaspetsialist, õppedirektor, 3 osakonnajuhatajat, juhtõpetaja ja kutseõpetaja, ei ole oma näiteid ÕVst sõnastanud. Kaks vastajat, üks neist osakonnajuhataja, teine suure kooli pikaajalise pedagoogilise kogemusega juhtõpetaja, on näite esitamata jätmist põhjendanud:

Ei ole hetkel ühtegi sobivat näidet võtta (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Ei ole kasutanud oma sõnastust, vaid riiklikust õppekavast tulenevat (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20, üle 700 õpilase).

Comment [KK2]: ???

Üks pikaajalise pedagoogilise kogemusega juhtõpetaja on õpiväljundi sõnastamise asemel esitanud arvmuse/kommentaari:

...mulle meeldib, kui väljund algab sõnaga "rakendab". Õppija õpib selleks, et igapäevases töös kasutada (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700 õpilast).

Analüüsi aluseks võeti:

- õpiväljundi määratlus kutseharidust reguleerivates seadusandlikes aktides;
- õpiväljundi ECVET definitsioon;
- õpiväljundi koostamise põhimõtted (Noorväli jt, 2014, lk 144–145);
- Eesti Kvalifikatsiooniraamistiku tasemete kirjeldus (Kutseseadus).

Analüüsiti verbide, sihitiste ja määrsõnade kasutamist õpiväljundites, samuti võtmepädevuste loimimist ning iseseisvuse ja vatustuse ulatuse väljendumist õpiväljundi sõnastuses.

Õpiväljundi sõnastuse näidet mitte esitanute (kokku 8, sh testija) hulgas olid: väikese kooli peaspetsialist, keskmise kooli juhtõpetaja, suure kooli õppedirektor, 2 suure kooli osakonnajuhatajat, suure kooli kutseõpetaja, keskmise kooli osakonnajuhataja. Kui õpiväljundite sõnastamine ei ole peaspetsialisti, õppedirektori ja võib-olla ka osakonnajuhataja, kelle vastutus ei hõlma õppekavaarendust, igapäevatöö osa, siis juhtõpetajate ja eriti kutseõpetajate vastutus on see kindlasti. Seetõttu tekib küsimus, miks pole nad oma näidet esitanud. Ka õppetöö koordineerijad oleksid siiski võinud kasutada võimalust demonstreerida oma teadmisi/oskusi asjakohase õpiväljundi sõnastamisel.

Oma õpiväljundi näidet mitte pakkunutest (6 vastajat) on kõik peale ühe osalenud Innove ja Achimedese koostöös läbi viidud seminaridel, ja leidnud nendelt endi sõnul kas olulisel määral või pigem leidnud toetust väljundipõhise õppe rakendamisel. Enda arenguvajaduste osas jääb enamik aga üldsõnaliseks, nt vajatakse koostööd, täiendavat koolitust jne. Konkreetsem on oma vajaduste väljatoomisel olnud suure kooli õppedirektor: *Väljundite hindamine, hindamismeetodid, õppemeetodid.*

Verbide (TEEB) kasutamine õpiväljundite sõnastuses

Aktiivset verbi on kasutatud rõhuvas enamikus esitatud õpiväljundite sõnastustes. Kui kõrvutada kasutatud verbe Bloomi taksonoomiaga, mida on täiustanud Anderson ja

Krathwohl (2001), siis leiame esitatud õpiväljundite näidetes verbe kõigilt taskonoomilistelt tasemetelt. Valdavalt aga on verbid taskonoomia tasemel “rakendab“ nt kasutab, koostab, teostab, korraldab, värvib, sooritab, tellib, valmistab, rakendab, kavandab, külvab, paigaldab, hooldab, remondib, pildistab jne.

Üksikutel juhtudel on kasutatud passiivseid verbe. Neli vastajat, kellest üks pikaajalise kogemusega suure kooli arendusjuht, teine väikese kooli direktor, kolmas pikaajalise kogemusega suure kooli osakonnajuhataja ning neljas väikese kogemusega õppekavanõustaja, on kasutanud passiivseid verbe: teab, tunneb.

Tunneb fotograafia põhimõisteid (arendusjuht, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Teab mootorsõidukite erinevate juhtimisseadmete ja veermike ehitust, liigitust ning tehnoeisu nõudeid (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, üle 700 õpilase).

Teab ja oskab rakendada (direktor, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Teab pulbervärvimisel kasutatavaid seadmeid, (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Mitmed vastajad on kasutanud sõnastuses kombinatsiooni oskab kasutada, oskab korraldada, oskab teostada, suudab visandada vms, selmet kasutab, korraldab, visandab. See võib olla nii üldhariduse riiklike õppekavade sõnastuse kui ka õppekavaarenduses eeskujuks olevate teiste riikide õpiväljundite sõnastuse mõju.

Üks väikese kooli kutseõpetaja on sõnastanud õpiväljundi, mille saavutamist baastasemel on keeruline hinnata:

omab ülevaadet erialal tööturul toimuvast (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Mõned vastajad on kasutanud verbi mõistab:

...mõistab eriala repertuaari muusikateoreetilisi elemente ja struktuuri (suunaajuht, kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast);

...mõistab energiatõhusa ehitamise põhimõtteid (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast);

...mõistab hääleaparaadi anatoomiat, kannab hoolt oma hääle eest. 2. kirjutab ja loeb nooditeksti. Mõistab ja kasutab muusikalist terminoloogiat (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 1–5a, kuni 300 õpilast).

Võib järeldada, et rõhuv enamik vastajaid on teadvustanud ja kasutanud õpiväljundite sõnastamisel kognitiivse taksonoomia tasemeid iseloomustavaid aktiivseid verbe, et väljendada teadmiste ja oskuste oodatavat ulatust ja sügavust.

Sihitise (MIDA?) kasutamine õpiväljundite sõnastuses

Suurem osa vastajate sõnastatud õpiväljunditest sisaldab sihitist. Mõnel juhul on sihitise asemel kolm punkti... (õppedirektor, pedagoogilise töö staaži üle 20 a, 301–700 õpilast; osakonnajuhataja, pedagoogilise töö staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Mõne vastaja sõnastatud õpiväljundis sihtis puudub:

valmistab ja oskab valmistada (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301-700 õpilast);

teab ja oskab rakendada (direktor, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Määrsõnade (KUIDAS?) kasutamine õpiväljundite sõnastuses

Määrsõnu, mis võimaldavad õpiväljundi saavutatust hinnata, esineb enamikus vastajate sõnastatud õpiväljundites.

Mitmete õpiväljundite sõnastustes on iseseisvuse ja vastutuse ulatust määratlevaid määrsõnu:

teostab iseseisvalt ... juhindudes(osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase);

Koostab iseseisvalt õppetöö läbiviimise ajalise plaani (õppetöögraafiku), kasutades tööjuhendit ja arvestates õppeaasta akadeemilises kalendris sätestatud (õppekorrladuse juht, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase);

Koostab juhendi alusel à la carte menüü ja pakkumised lähtuvalt menüü koostamise põhimõtetest ning klientide vajadustest ja soovidest (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase);

Valmistab ja serveerib kahekäigulise lõunasöögi juhendi alusel (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700 õpilast);

Kavandab tööprotsessi, koostab juhendi alusel tehnoloogilise kaardi koos vajalike osadega, teeb etteantud mõõtude alusel joonise ning arvutab vajamineva materjali koguse, kasutades ...IT vahendeid (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, 301–700 õpilast);

Õppija koostab juhendi alusel menüü toidukaardi koostamise põhimõtteid järgides, arvestades tervisliku toitumise põhimõtteid ning kliendi vajadusi ja soove (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 6-10 a, üle 700 õpilase);

Koostab koorma laadimisskeemi lähtuvalt tööülesandest (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase);

Kasutab ja hooldab seadmeid, juhindudes kasutus- ja hooldusjuhendist ning järgides tööohutusnõudeid õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase);

valmistab konventsionaalsel treipingil detaile vastavalt IT 12 ISO standardile ja kontrollib nende vastavust töökäsule/tööjoonisele (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase);

Paigaldab projekti järgides seadmete ja alamsüsteemide komponendid (täiturid, andurid, kontrollid ja mõõteriistad) ning seadistab need vastavalt etteantud tehnilisele dokumentatsioonile (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase);

valmistab detaile vastavalt tööjoonisele (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast);

Teostab (teeb) jõuülekande remonti (mida), vastavalt juhisele (kuidas) (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Mitmed vastajad on aga sõnastanud õpiväljundeid, milles määrsõnad puuduvad ning mille saavutatust õppija poolt on seetõttu keeruline hinnata. Kokku sõnastas selliseid õpiväljundeid iga viies vastaja, kokku 17 vastajat (22% õpiväljundi näite esitanutest). Määrsõnu mitte sisaldavaid õpiväljundeid sõnastasid nii väikeste (7 vastajat) kui suurte (7 vastajat) ja keskmiste (3 vastajat) koolide esindajad, nende hulgas on pikaajalise pedagoogilise kogemusega õppetöö koordineerijaid (8), juhtõpetajaid ja kutseõpetajaid (6 vastajat), samuti 2 lühiajalise pedagoogilise kogemusega (1–5 a) õppekavanõustajat. Nende 17 vastaja hulgas on ka need, kelle õpiväljundis puudus sihtis või kes kasutasid passiivset verbi.

Õpilane korraldab aiakaupade müüki, planeerib ja teostab müügisaalis kaupade väljapaneku (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, 301–700 õpilase).

Viib läbi heliproovi (õppejuht, pedagoogilist staaži üle 20, kuni 300 õpilast).

Viib läbi masina 20 000 tunni hoolduse (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Hindab sõiduki kere värvkatte vigastuste iseloomu ja ulatust ning määrab taastamistöö mahu ja valib tehnoloogia (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 1–5 a, üle 700 õpilase).

Suudab visandada enda poolt disainitud mööblidetaili joonise ja kanda joonisele ka vastavad mõõdud (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Teab mootorsõidukite erinevate juhtimisseadmete ja veermike ehitust, liigitust ning tehnoeisundi nõudeid (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, üle 700 õpilase).

Analüüsib läbiviidud klassikalise massaaži tulemusi (kliendi liigesliikuvuse paranemine, valu vähenemine, meeleolu muutus jms), vajadust sobivate eneseabi vahendite kasutamiseks või/ja pöördumiseks tervishoiutöötaja poole (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Oskab korraldada ja läbi viia üritusi (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700, õpilase).

Valmistab ja oskab valmistada (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700 õpilast).

Mõistab hääleaparaadi anatoomiat, kannab hoolt oma hääle eest. 2. kirjutab ja loeb nooditeksti. Mõistab ja kasutab muusikalist terminoloogiat (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast).

Töötab vajadusel meeskonnas ja väärtustab koostööd (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Koostab aasta turundusplaani (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Oskab kasutada erialast terminoloogiat (täiskasvanute koolituse koordinaator, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast).

Oskab kasutada omandatud teadmisi ja oskusi erialalistes olukordades (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

N. selgitab kliendi vajadusi ning on valmis neid teenindussituatsioonis lahendama (praktikajuht ja õpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, kuni 300 õpilast).

Teab ja oskab rakendada (direktor, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Teab pulbervärvimisel kasutatavaid seadmeid, mehaanika, pneumaatika ja tehnilise mõõtmise põhialuseid ning erialasel tööl kasutatavaid materjale (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Üksikutel juhtudel on õpiväljund sõnastatud nii üldiselt, et selle saavutamist baastasemel pole võimalik hinnata:

Oskab kasutada omandatud teadmisi ja oskusi erialalistes olukordades (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast);

Teab ja oskab rakendada (direktor, pedagoogilist staaži üle 20 aasta, kuni 300 õpilast).

Suurem osa ebatäielikke õpiväljundeid esitanud vastajatest (15 vastajat) on osalenud Innove ja Archimedese koostöös korraldatud seminaridel, neil pole osalenud vaid üks suurt kooli esindav pikaajalise kogemusega kutseõpetaja ja üks pikaajalise pedagoogilise kogemusega suure kooli osakonnajuhataja. Seminaridel osalenutest on enamik leidnud, et need on olnud toetavad ning vaid väikest kooli esindav praktikajuht ja õpetaja on leidnud, et ei ole toetanud, põhjendades:

...koolitus, milles osalesin, oli väga kauge minu erialast (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Pikaajalise kogemusega suure kooli kutseõpetaja arvas, et pigem pole seminarid toetanud. Tema põhjendus:

...kordan uuesti: vana asi on nimetatud uue nimega ja esitletakse nagu täiesti uut. Eestis on pedagoogikat õpetatud juba Forseeliuse ajast saati nende "uute" tõekspidamiste järgi. Tulevad uued inimesed ja arvavad, et on mõelnud välja midagi uut – tegelikult ei ole. Iseasi, kas kõik õpetajad on oma tööd südamega teinud... (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Toetuse vajaduse küsimusele vastates ei ole enamik neist vastajatest konkreetsed olnud ning toonud välja, et vajavad näiteks kogemuste vahetamist teiste koolidega, lisakoolitusi, koolitusi õpetajatele, aega ja stabiilsust kogemuste saamiseks, rohkem vabadust õppe korraldamisel, mõistvat suhtumist, konstruktiivset õpet, lisainfot.

Konkreetselt on väljendunud vaid väikese kooli direktor:

...endiselt koolitusi koos tagasisidestamisega uue süsteemi rakendamisega seotud probleemidest ja kitsaskohtadest (direktor, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast).

Kaks neist vastajatest ei oska öelda ja 3 soovivad toetust välja toomata, milleks. Üks seminaridel mitte osalenud vastaja on kategooriline: *ei vaja!!!*

Eeltoodu põhjal võib oletada, et seminaridel ei ole neile vastajatele olnud sellist mõju, nagu nad eeldasid, samas ei tunneta enamik neist, et nende õpiväljundite koostamise oskus vajab arendamist, kuna pole seda konkreetse koolitusvajadusena esile toonud.

Võtmepädevuste lõimimine õpiväljundite sõnastustes

Mõnede õpiväljundite sõnastustes on selgelt väljendatud võtmepädevuste lõimingud:

Teostab liikurmasinate hüdroüsteemi ja elektrivarustuse korrasoleku kontrollimise ja hooldamise rakendades teadmisi elektrotehnika, füüsika ning keemia põhialustest (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase);

Õpilane kirjeldab vastavalt juhendile menüüs pakutavate toitude ning sinna juurde sobivate mittealkohoolsete ja alkohoolsete jookide koostist ning valmistamise meetodeid, kasutades korrektseid väljendeid nii eesti- kui inglise keeles (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, 301–700 õpilast);

Koostab tellimuse kinnituskirja keeleliselt korrektses eesti keeles, kasutades erialaseid ning klienditeeninduslikke väljendeid (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase);

Rakendab omandatud teadmisi, oskusi ja infotehnoloogilisi vahendeid situatsioonülesannete lahendamisel, kasutades erialast terminoloogiat, ka inglise keeles (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, 301–700 õpilast);

Õpilane korraldab tähistamata matkarajal kaasõpilastele jätkusuutliku kahetunnise retke, kasutades topograafilist kaarti ja tagades matkajate turvalisuse ning looduselamuse (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast);

Õppija oskab hankida probleemi lahendamiseks usaldusväärset teavet erinevatest allikatest ja selle info alusel võtta vastu asjakohase otsuse ning seda probleemi praktiliselt lahendada (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, 301–700 õpilast);

Kavandab tööprotsessi, koostab juhendi alusel tehnoloogilise kaardi koos vajalike osadega, teeb etteantud mõtude alusel joonise ning arvutab vajamineva materjali koguse, kasutades IT vahendeid (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, 301–700 õpilast);

Õppija kasutab matemaatilise loogika põhiseoseid etteantud ülesannete lahendamisel (õppetöö juht, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast);

...dokumenteerib kasutajaliidese testi(de) tulemused õppekeeles (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast);

Teab pulbervärvimisel kasutatavaid seadmeid, mehaanika, pneumaatika ja tehnilise mõõtmise põhialuseid ning erialasel tööl kasutatavaid materjale (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Kokkuvõtteks võib öelda, et suur osa vastajatest suutis õpiväljundite sõnastamisel rakendada väljundipõhisuse põhimõtteid ja kokkulepitud mudelit ning järgida seadusandlike aktidega reguleeritud nõudeid. Samas märkimisväärne osa vastajatest (7+17=24 vastajat, s.o 28,6%

ehk rohkem kui veerand) ei esitanud oma näidet või ei suutnud asjakaohast õpiväljundit sõnastada.

Uuringu tulemused näitavad seega, et väljundipõhisuse põhimõtted on kutsehariduses valdavalt omaks võetud, samas aga on nende rakendamiseks vajalike oskuste, näiteks õpiväljundite sõnastamise oskuste arendamiseks veel palju teha. Erilist tähelepanu tuleks pöörata õpiväljundite hinnatavuse aspektile ning lõimingute väljendamisele õpiväljundite sõnastustes.

Arusaam väljundipõhisest hindamisest

Küsitluse käigus uuriti, kuidas osalejad mõistavad väljundipõhist hindamist. Väljundipõhise õppe keskmes on õppija omandatavad õpiväljundid – teadmised, oskused ja hoiakud, mille saavutatust tuleb mõõta ehk hinnata. Väljundipõhisele õppele üleminek ei tähenda ainult õpiväljundite sõnastamist, vaid eelkõige õpiväljundite omandatuse võimalikult selget hindamist. Väljundipõhine hindamine tähendab, et õppeprotsessi käigus antakse kindlate hindamiskriteeriumide alusel õiglase ja erapooletu hinnang õppija teadmiste ja oskuste taseme kohta vastavalt õppekavas kirjeldatud õpiväljunditele (KutÕS §31 lg1).

Väitele „minu jaoks tähendab väljundipõhine hindamine ...“ esitati 4 vastusevarianti:

- a) õppeprotsessi osa, mille käigus antakse hinnang õpilase kompetentsusele;
- b) hindamiskriteeriumide alusel hinnangu andmist õppija poolt omandatud teadmiste, oskuste ja pädevuste tasemele ja ulatusele;
- c) usaldusväärse teabe andmist õppijale õpingute tulemuslikkuse kohta;
- d) õppimise ajal antud tagasisidet, mis on seotud õpetamismeetodite tõhususega.

Lisaks oli vastajal võimalik lisada ka omapoolne variant (vastusevariant *muu*).

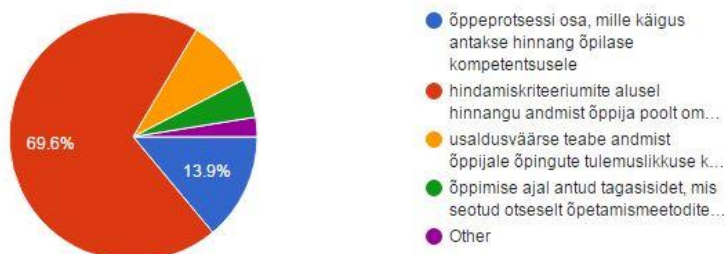
Üks (vastusevariant b) oli kooskõlas ülalnimetatud määratlusega.

Väitele vastajaid oli 79.

Õigeks loetud vastusevariandi „hindamiskriteeriumide alusel hinnangu andmist õppija poolt omandatud teadmiste, oskuste ja pädevuste tasemele ja ulatusele“ valis 55 vastajat (69,6% vastanutest), sh 76 % vastanud juhtõpetajatest, 52,6% kutseõpetajatest, 78,9 % osakonnajuhatajatest, 71,4% nõustajatest ja 72,7 % juhtivtöötajatest (Joonis 12).

10. Minu jaoks tähendab väljundipõhine hindamine:

79 responses

Joonis 12. Väljundipõhise hindamise mõiste määratlemine.

Mitmed osakonnajuhatajad valisid ka vastusevariandi a, mille kohaselt on väljundipõhine hindamine „õppeprotsessi osa, mille käigus antakse hinnang õpilase kompetentsusele“. Tõenäoliselt on põhjuseks kutseõppe tihe seotus kutsesüsteemiga ja seal kasutatavate mõistetega.

Samas näitab mittetäielike vastusevariantide valimise osakaal (28,6% vastanutest) seda, et mitte kõik kutseõpetajad ja juhtivtöötajad ei ole sügavuti mõistnud väljundipõhise hindamise olemust. Hindamist mõistetakse kitsamalt, näiteks vaid õppijale usaldusväärse teabe andmisena õpingute tulemuslikkuse kohta (variant c).

Arusaam hindamiskriteeriumidest

Väljundipõhises õppes on põhirõhk õpiväljundite saavutamisel, mistõttu peab hindamine lähtuma õpiväljundite põhjal koostatud hindamiskriteeriumidest. Hindamiskriteeriumid on õpiväljundite alusel koostatud detailsed kirjeldused, milliseid teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis tasemel ja ulatuses, mis tingimustel, millise aja jooksul, millisel kujul jne peab õppija konkreetse õpiväljundi saavutatuse tõendamiseks demonstreerima.

Küsimusega selgitati vastajate arusaama hindamiskriteeriumidest. Väitele „minu jaoks tähendavad hindamiskriteeriumid...“ esitati 4 vastusevarianti, millest üks (variant c) oli asjakohaseim, vastates erinevates õigusaktides esitatud määratlusele:

- õpiväljunditest tulenevaid lauseid, mis kirjeldavad teadmiste ja oskuste oodatavat taset;
- kirjeldusi, mille abil hinnatakse õpiväljundite saavutatust;

- c) õpiväljunditest tulenevaid näitajaid, mis määratlevad omandatavate teadmiste ja oskuste ulatuse ja taseme;
- d) sõnumeid õppijale, mida ja kuidas nad peavad omandama õppetöö käigus;
- e) muu (palun täpsustage).

84 vastajast 41 ehk 46,8% valisid asjakohaseimaks loetud vastusevariandi c. Enim valisid seda varianti kutseõpetajad ja osakonnajuhatajad (21 vastajat ehk 52,6%). Neile järgnesid juhtõpetajad, nõustajad ja juhtivtöötajad. Asjakohase vastusevariandi valinutest olid 19 suurkoolide esindajad, kelle tööstaaž on 11–20 aastat, 12 väikekoolide esindajad ja 10 keskmiste koolide esindajad. Tähelepanuväärne on, et variandi c valinute keskmine tööstaaž jääb 11–20 aasta vahele.

Märkimisväärne osa vastajatest valis ka vastusevariandi b, mille kohaselt on hindamiskriteeriumid kirjeldused, mille abil hinnatakse õpiväljundite saavutatust. Selle vastusevariandi valis 48% vastanud juhtõpetajatest (12 vastajat 25st), kelle hulgas oli enim keskmiste koolide esindajaid tööstaažiga 11–20 aastat. Sellise valiku tegemine on seletatav asjaoluga, et nii on hindamiskriteeriumi määratletud mitmetel hindamisalastel koolitustel ja ka õppekava koostamise käsiraamatus.

Asjakohaseima hindamiskriteeriumi määratluse valinute osakaal vastajate hulgas viitab hindamiskriteeriumi mõiste sügavamale mõtestamisele. Samas võib muid valikuid teinute suur osakaal viidata sellele, et väljundipõhise õppe seisukohalt olulist hindamiskriteeriumi mõistet on vaja rohkem selgitada.

Õppetöö läbiviimine

Väljundipõhise õppe põhimõtete järgimine õppetöö läbiviimisel

Väitega „järgin õppetöö läbiviimisel väljundipõhise õppe põhimõtteid“ nõustus 52 vastajat (61,9%), sh 32 kutseõpetajat ja juhtõpetajat, 8 osakonnajuhatajat, 5 nõustajat, 7 juhtivtöötajat. Väitega pigem nõustus 26 vastajat (31%), sh 10 kutseõpetajat, juhtivõpetajat, 9 osakonnajuhatajat, 2 nõustajat, 3 juhtivtöötajat ja 3 muud töötajat. Kuus vastajat vastasid *ei tegele õpetamisega*. Seega 92,9 % vastanutest väidetavalt järgivad õppetöö läbiviimisel väljundipõhise õppe põhimõtteid. Üks vastaja (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, kuni 300 õpilast) märgib kommentaarides *püüan järgida, aga vana süsteem segab*.

Kui võrrelda siin antud vastuseid vastustega väitele „kavandan oma tööd väljundipõhise õppe põhimõtteid arvestades“, siis on väike erinevus nõustunud või pigem nõustunud vastanute osas. Kaheksa vastanut, kes siin väitega nõustusid, on eelnevalt pigem nõustunud väitega, et kavandavad tööd väljundipõhise õppe põhimõtteid arvestades. Siin võib näha vastuolu:

õppetöö planeerimisel pigem järgitakse, samas läbiviimisel järgitakse väljundipõhise õppe põhimõtteid. Üks vastaja (õppekavanõustaja 1–5 aastase staažiga, kuni 300 õpilast), kes ei tegele õpetamisega väitis, et pigem järgib õppetöö läbiviimisel väljundipõhise õppe põhimõtteid, kuid varem väitis isegi, et ta pigem ei arvesta väljundipõhise õppe põhimõtteid oma tööd kavandades.

Kõik need vastanud, kes tegelevad õppetöö läbiviimisega (72 vastajat), valisid vaid positiivseid vastusevariante – nõus ja pigem nõus. Kaheksa vastanut neist, kes eelnevalt väitsid, et nad kavandavad oma tööd väljundipõhise õppe põhimõtteid arvestades, siin pigem nõustusid. Üks väikese kogemusega õppekavanõustaja andis ka vastuolulisi vastuseid: pigem järgib väljundipõhise õppe põhimõtteid õppe läbiviimisel, kuid ei järgi kavandamisel. Teatud kõhklustele väljundipõhise õppe põhimõtete järgimisel õppe läbiviimisel viitab väitega pigem nõustujate osakaal vastanutest – 31% õppetöö läbiviijatest (26 vastajat).

Asjaolu, et kõik õppetöö läbiviimisega otseselt tegelevad vastajad valisid vaid positiivseid vastusevariante, viitab sellele, et õppetöö läbiviimisel tõenäoliselt järgitakse väljundipõhise õppe põhimõtteid. Osa vastajaid järgib küll väljundipõhise õppe põhimõtteid õppetöö planeerimisel, kuid nad pole kindlad, kas nad õppetöö läbiviimisel neid põhimõtteid järgivad või mitte. Selle põhjused vajavad täiendavat uurimist.

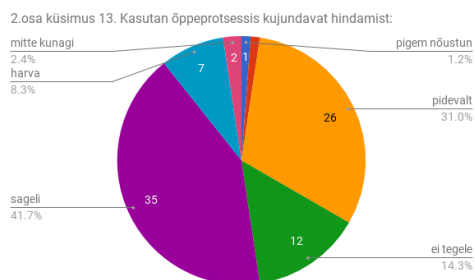
Kujundava hindamise kasutamine õppeprotsessis

Väite „kasutan õppeprotsessis kujundavat hindamist“ puhul valis 12 vastajat vastusevariandi *ei tegele õpetamisega* (eelmise väite puhul oli neid 6). Kaks vastajat (3%) neist, kes õpetamisega tegelevad (72 vastajat), ei kasuta kujundavat hindamist mitte kunagi, üks neist arendusjuht, teine 6–10aastase staažiga suurt kooli esindav kutseõpetaja, kes eelnevalt on vastanud, et pigem kavandab õppetööd ja järgib õppetöö läbiviimisel väljundipõhise õppe põhimõtteid. Üks vastaja pigem ei kasuta kujundavat hindamist (keskmise suurusega kooli esindav üle 20aastase pedagoogilise staažiga kutseõpetaja). Seitse vastajat (9,7%) kasutab kujundavat hindamist harva, sh 5 juhtiv- või kutseõpetajat, kusjuures needsamad vastajad ei täida palvet “palun too näiteid enda poolt kasutatavatest kujundava hindamise meetoditest”; nad ei nimeta ühtki kujundava hindamise meetodit:

...kujundavat hindamist saab rakendada hästi loovate õppeainete juures nagu kehaline või muusika/kunst (osakonnajuhataja, pedagoogilise töö staaž 6–10 a kuni 300 õpilast);

...tagasiside, hinne tähtajalise või mahulise ülesande sooritamise eest (kutseõpetaja, pedagoogilise töö staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Üks vastaja pigem kasutab (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase), 35 vastajat (41,7%) kasutavad sageli, sh 18 kutse- või juhtivõpetajat ja 26 vastajat (31%) kasutavad pidevalt kujundavat hindamist, kõik kas kutse- või juhtivõpetajad (Joonis 13).

Joonis 13. Kujundava hindamise kasutamine õppeprotsessis.

Seega on kujundav hindamine 72,7% õppetööd läbiviivate vastanute jaoks nende hinnangul õppeprotsessi loomulik osa. Samas kasutab seda pidevalt kolmandik kutse- ja juhtvõpetajaid, mis viitab vajadusele kutseõpetajaid kujundava hindamise olulisuse mõistmisel ja selle rakendamisel enam toetada.

Kujundava hindamise meetodid

Vastajatel paluti tuua näiteid kujundava hindamise meetoditest, mida nad kasutavad.

Analüüsil toetuti kujundava hindamise erinevatele teoreetilistele käsitlustele (Jürimäe jt 2014; Pilli ja Õunpuu 2012; William 2009; Biggs ja Tang 2009; Sutrop jt 2016).

Enamik vastajaid tõi meetodi näitena tagasiside ehk pigem kujundava hindamise olemust peegeldava aspekti, mis ei ole meetod. Samas küsimusele „palun nimeta vähemalt kolm enda poolt enim kasutatud hindamismeetodit“ vastates tõi mitmed vastajad enim kasutatavatena välja just kujundavaks hindamiseks sobivaid meetodeid, nt enesehindamine/eneseanalüüs. Vastustest selgub, et kujundava hindamise all mõistavad vastajad eelkõige õpetajapoolset tagasisidet õpilase saavutustele ning hindajana näevad valdavalt õpetajat.

Annan enamasti alati õppijatele koheselt tagasisidet nende tehtud tööde (sh ka tunnitööde) kohta. Arutame koos (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, 301–700 õpilast).

Tunnis selgitan õpilasele, mis läks hästi, mida peaks parandama (kutseõpetaja, pedagoogiline staaž 6–10 a, 301–700 õpilast).

Hindan õpilase püüdlusi või väikseid edusamme (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, üle 700 õpilase).

Muutunud õpikäsitluse seisukohalt olulisi kujundava hindamise meetodeid nagu õppija enesehindamine ning kaaslaste hindamine on nimetanud 11 vastajat (13% vastajatest), sh 1 õppedirektor, 1 nõustaja, 2 kutseõpetajat, 4 juhtõpetajat ja 3 osakonnajuhatajat, neist kaheksal pedagoogilist staaži vähemalt 11 aastat.

Õpilane teeb eneseanalüüsi, õpilase jälgimine õppeprotsessis, rollimängu mängimine, õpilane hindab kaasõpilast (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, 301–700 õpilast).

Mõnede vastajate selgituste põhjal võib öelda, et need ei peegelda väljundipõhise hindamise põhimõtteid:

1. Osavõtt tundidest ~ 50%, mistõttu on omandatud teadmised lünklikud/ebapiisavad või õpiväljundid omandamata.

2. Positiivse hinde saamiseks on oluline osaleda igapäevases õppetöös, töötada kaasa (sh konspekti koostamine). Täiendavate selgituste saamiseks ja järgi vastamiseks tuleb tulla konsultatsiooni! (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Mõne vastaja kommentaarist selgub ka, et segamini on aetud õppe- ja hindamismeetodid:

Kasutan erinevaid õppemeetodeid (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, 301–700 õpilast).

Üks üle 20aastase pedagoogilise staažiga õppedirektor, kes enda väitel sageli kasutab kujundavat hindamist, ei nimeta samas ühtegi näidet enda kasutatavatest kujundava hindamise meetoditest.

Kujundav hindamine on üldjuhul küll õppetöö loomulik osa, kuid vastajad käsitavad seda tihti üksnes õpetajapoolse tagasiside andmisena õppija saavutustele. Samas uuenenud õpikäsitusega kooskõlas olevaid hindamismeetodeid, sh eneseanalüüsi ja refleksiooni on nimetanud väike osa õppetööd läbiviivatest vastajatest.

Väidete „kasutan õppeprotsessis kujundavat hindamist“ ja „palun too näiteid enda poolt kasutatavatest kujundava hindamise meetoditest“ vastuseid koos analüüsides võib järeldada, et mitmed vastajad mõistavad kujundavat hindamist liialt kitsalt, üksnes õpetajapoolse tagasiside andmisena õppija saavutustele. Samuti võib järeldada, et mitmel vastajal ei ole täit

selgust mõistete, terminite ja kujundava hindamise meetodite osas. Võib järeldada, et kujundava hindamise mõtestamisel ja rakendamisel vajatakse toetust.

Õppijatele õppeprotsessi käigus tagasiside andmine

Küsimusega selgitati, mis eesmärgil rakendatakse kujundavat hindamist. Valikus oli kolm vastusevarianti, vastaja võis valida mitu varianti:

- a) kontrollida õpilase teooriateadmiste omandatust;
- b) anda hinnang õpilase praktiliste oskuste tasemele, toetada õpilase arengut;
- c) anda teavet õpingute läbimise tulemuslikkuse kohta;

Algselt oli planeeritud 4 vastusevarianti, kuid tehnilise vea tõttu liideti kaks vastusevarianti üheks valikuvariandiks (variant b).

Analüüsil võeti aluseks kujundavat hindamist käsitlevad teoreetilised käsitused ja haridus- ja teadusministri määrus „Kutseõppes kasutatav ühtne hindamissüsteem, õpiväljundite saavutatuse hindamise alused, hindamismeetodid ja -kriteeriumid ning hinnete kirjeldused“ (RT I, 29.08.2013, 17). Neile toetudes on tagasiside andmise peamine eesmärk toetada õppija arengut.

Selgub, et enamik vastajaid annab õpilasele õppeprotsessi käigus tagasisidet selleks, et anda hinnang õpilase praktiliste oskuste tasemele, toetada õpilase arengut. Selle vastusevariandi valis 58 vastajat (69% vastajatest).

44 korral valiti vastusevariant, mille kohaselt on tagasiside eesmärk anda teavet õpingute läbimise tulemuslikkuse kohta ja 17 korral vastusevariant, mille kohaselt on eesmärgiks kontrollida õpilase teooriateadmiste omandatust. Üks vastaja, üle 20aastase staažiga juhtõpetaja, on märkinud viimati nimetatud variandi ainsaks sobivaks vastusevariandiks.

Enim kasutatavad hindamismeetodid

Enim kasutatavate hindamismeetodite väljaselgitamiseks paluti vastajatel nimetada vähemalt kolm enda poolt enim kasutatud hindamismeetodit.

Kolm või enam meetodit nimetas 57 vastajat, 6 vastajat (7%) piirdusid ühe hindamismeetodi nimetamisega, sh kaks osakonnajuhatajat, õppekavanõustaja, kaks juhtõpetajat ja direktor.

9 vastajat (11%) ei nimetanud ühtegi hindamismeetodit, neist kuus on eelnevalt märkinud, et ei anna tunde (osakonnajuhatajad, täiskasvanute koolitusjuhid).

Enim kasutatavate hindamismeetoditena on nimetatud praktiline töö ja demonstratsioon (42 korda); 22 korral on nimetatud eneseanalüüsi või enesehinnangut, kusjuures valdavalt kasutavad seda meetodit vastajad, kes on end määratlenud juhtõpetaja, osakonnajuhataja või õppejuhina, ning ka neli pikaajalise pedagoogilise kogemusega kutseõpetajat. Samas ei ole viis vastajat neist, kes kasutavad enim hindamismeetodina eneseanalüüsi/enesehinnangut, nimetanud hindamise osapoolena õppijat, kui vastasid küsimusele, kes nende koolis mooduli õpiväljundite saavutatust hindavad. Korduvalt on hindamismeetoditena nimetatud ettekannet/esitlust (14 korral), rühmatööd (12 korral), õpimappi (7 korral) ning projekti (6 korral). Kokku on erinevaid hindamismeetodeid nimetatud üle kahekümne. Kujundava hindamise meetodite spekter on sellele küsimusele vastates olnud oluliselt laiem kui eelnevalt toodud näited kujundava hindamise meetodite kohta (küsimus „palun too näiteid enda poolt kasutatavatest kujundava hindamise meetoditest“).

Üks üle 20aastase staažiga õppekavanõustaja, on ainsa meetodina nimetanud testi (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži üle 30 a, üle 700 õpilase).

Pikaajalise staažiga juhtõpetaja, kes enda väitel kasutab väljundipõhise hindamise põhimõtteid, on nimetanud peamiste hindamismeetoditena aktiivseid tegevusverbe *selgitab*, *valib*, *teostab* (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700 õpilast).

Vastuste hulgas on mitmeid mitteamajakohaseid vastuseid, mis ei sisalda hindamismeetodeid või pole kooskõlas kehtiva hindamise regulatsiooniga:

...klassikaline 1–5 hindamine, mitteeristav hindamine (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase);

...kujundav hindamine, õppimist toetav hindamine (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase);

...tagasiside, kujundav hinnang, hinne (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

1–5aastase staažiga juhtõpetaja nimetab peamiseks enda poolt kasutatavaks hindamismeetodiks kujundavat hindamist (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast). Üks 6–10aastase staažiga kutseõpetaja ei ole nimetanud ühtegi hindamismeetodit (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Vastajate nimetatud hindamismeetodite valik on mitmekesine, valdavalt on nimetatud meetodid asjakohased ning loetelus olevate kujundava hindamise meetodite spekter on oluliselt laiem kui eelnevalt toodud kujundava hindamise näited. Samas on hindamismeetoditena nimetatud ka õppeviise ja -meetodeid (näiteks rühmatöö, praktiline töö), mis võib johtuda erinevates juhendmaterjalides esitatust. 44 korral, st rohkem kui pooled vastajad, on nimetatud ühe hindamismeetodina praktiliste oskuste demonstreerimist, mis on kutseõppe seisukohalt positiivne ja kooskõlas kutsehariduse eesmärkidega.

Mooduli õpiväljundi saavutatuse hindamise osapooled

Küsimusega selgitati, millised on koolides, mida vastajad esindavad, hindamise osapooled.

Vastajatele anti järgmised valikud:

- a) õppija;
- b) kutseõpetaja;
- c) mooduli õpetajad koostöös;
- d) mooduli eest vastutav õpetaja;
- e) ettevõtte praktikajuhendaja;
- f) koolipoolne praktikajuhendaja;
- g) ettevõtte- ja koolipoolne praktikajuhendaja koostöös.

Vastajal oli võimalik teha mitu valikut ja lisada ka oma variant.

91,6% vastajatest on seisukohal, et hindamine toimub erinevate spetsialistide koostöös ja 34 vastajat (40,5%) on hindamise osapoolena nimetanud ka õppijat.

Kolm vastajat (3,5% vastajatest), sh suure kooli osakonnajuhataja, väikese kooli täiskasvanute koolituse koordinaator ja keskmise suurusega kooli juhtõpetaja, teatavad, et mooduli õpiväljundite saavutatuse hindajaks on kutseõpetaja. Neli (4,8%) vastajat, sh kaks alla 300 õpilasega koolist ja kaks juhtõpetajat 301–700 õpilasega koolist, märgivad hindajaks mooduli eest vastutava õpetaja. Seega on seitsme vastaja (8,3%) koolis õpiväljundite saavutatuse hindamine ühe inimese „töö“, mis näitab, et ilmselt ei ole nad täielikult omaks võtnud muutunud õpikäsitusest tulenevaid hindamispõhimõtteid, mis toetavad väljundipõhist õppimist. Samas on kõik need vastajad olnud nõus väitega „minu koolis on väljundipõhist õpet toetav õhkkond/keskkond“, samuti nõustunud eelnevalt väitega, et kavandavad oma tööd

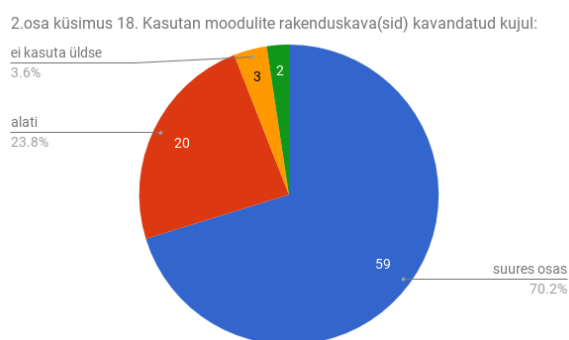
väljundipõhise õppe põhimõtteid arvestades, kasutavad sageli või pidevalt kujundavat hindamist ja peamiseks hindamismeetoditeks on kontrolltöö, esitlus ning praktiline töö. Kahe vastaja, sh juhtõpetaja ja praktikajuhendaja-õpetaja koolis on mooduli õpiväljundite saavutatuse hindajateks ettevõtte ja kooli praktikajuhendaja koostöös. 34 korral on mooduli õpiväljundite saavutamise hindamise osapoolena nimetatud õppijat. Kõige rohkem on selle valiku teinute hulgas vastajaid üle 700 õpilasega koolidest (52,6%), alla 300 õpilasega koolide töötajaid on selle valiku teinute hulgas 29,2%.

Mooduli rakenduskava kasutamine kavandatud kujul

Väitele „kasutan moodulite rakenduskava(sid) kavandatud kujul“ oli pakutud 4 vastusevarianti ning palutud ka vastaja selgitust. Vastusevariandid olid järgmised:

- a) alati;
- b) suures osas;
- c) vähesel määral;
- d) ei kasuta üldse.

20 vastajat (23,81%) kasutavad mooduli rakenduskava alati kavandatud kujul, sh 7 juhtõpetajat, 3 kutseõpetajat, 2 nõustajat, 4 osakonnajuhatajat ja 3 juhtivtöötajat. 59 vastajat (70,2%) kasutavad mooduli rakenduskava suures osas. 2 vastajat (2,4%) kasutavad vähesel määral ning 3 vastajat (3,6%) ei kasuta üldse (Joonis 14). Seega on vastajate hulgas 94% neid, kes kasutavad alati või suures osas moodulite rakenduskavu kavandatud kujul.

Joonis 14. Rakenduskava kasutamine kavandatud kujul.

Need vastajad, kes kasutavad alati moodulite rakenduskavu kavandatud kujul, on seda selgitades välja toonud, et rakenduskava on töö planeerimise, õppetöö läbiviimise, tundide ettevalmistamise alus.

Seal on kirjeldatud täpselt, mida, kuidas pean saavutama (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, 301–700 õpilast).

Rakenduskava on tööde planeerimise alus (õppetehnika, õppematerjalid, kulumaterjalid, õpetajate koormus jms (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 aasta, 301–700 õpilast).

Vorm sobib, samuti see, et rakenduskava on võimalik vajadusel omalt poolt täiendada (õppejuht, pedagoogilist staaži 11–20 aastat, kuni 300 õpilast).

Nende hulgas, kes kasutavad rakenduskavasid kavandatud kujul suures osas (59 vastajat), oli nii juhtõpetajaid (17 vastajat), kutseõpetajaid (15 vastajat) kui juhtivtöötajaid (17 vastajat), samuti 3 muud spetsialisti.

Selgitustena on välja toodud vajadus arvestada sihtrühma (õppija eripära, rühma õppetase, õppijate võimekus, grupi vajadus, õppija individuaalsus), õppetöö korraldust (praktikagraafik, ilmastik) ja rakendaja enda arengut (õppemeetodid, uued teadmised vastava teema kohta). Kaheksa vastajat selgitust ei lisanud, sh kaks osakonnajuhatajat, kaks kutsõpetajat ja üks üle 20aastase pedagoogilise staažiga õppekavanõustaja.

Alati pole võimalik kavandatud täiel määral rakendada seoses õppijate eripäradega, objektiivsete asjaoludega, õppetöö korraldusega (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301–700 õpilast).

Sõltuvalt rühma õppetasemest, praktika graafikust, erialastest uuendustest viin sisse uuendusi (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Tõsi on see, et õpetajana on vahel vaja teha muudatusi õppetöö planeerimisel, kuid kui rakenduskava on väga järgalt planeeritud, siis sooviks ikkagi uusi teadmisi ja oskusi koos õppijatega rakendada (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, üle 700 õpilase).

Teemade osas on võimalik teha muutusi, samuti valides erinevaid meetodeid (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Täiendavate teadmiste tekkimisel tuleb muuta ka enda tegevust (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Gruppide erinevat taset arvestades tuleb kohati muuta õppemeetodeid ja ainete mahtusid, et õppijad saavutaks õpiväljundid (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, üle 700 õpilase).

Kõigile õpperühmadele ei pruugi sobida kõik õppemeetodid/hindamismeetodid ja ka mitte kõik teemad, mis on rakenduskavas kirjeldatud (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a, 301– 700 õpilast).

Vastavalt tekkivale situatsioonile tuleb sisse viia vajalikud muudatused esialgses kavandis. Oleneb sihtgrupist ja õppe kulgemisest (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži 11–20 a, üle 700 õpilase).

Iga õppegrupp toob neile kohandatud kõrvalekalded (õppekorralduse juht, suur kool staažikas).

Üldjuhul on rakenduskavades olemas ainult põhiinfo, n-ö skelett, mille ümber peab õpetaja lihased ehitama (õppekava juht, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Üks väikekooli juhtõpetaja on andnud pikema selgituse, rõhutades vajadust õpisiituatsioone paindlikult disainida.

Rakenduskava kasutamine 100% kavandatud kujul on võimalik ja mõistlik ainult õppe puhul, kus ei kasutata "in situ" printsiipe – ehk õpe viiakse läbi ainult kindlaid osasid n-ö näidiskeskkonnas (mittereaalsetes oludes, mittereaalsetes tingimustes, mittereaalsetes ajagraafikutes ja tihti ka mittereaalsete konstruktsioonide ja materjalikasutusega) "läbi mängides". Olen kaasanud oma õppetöösse oma ala parimaid praktikute spetsialiste, kes on võimelised metoodikat ning ajakava korrigeerima maksimaalselt efektiivseks vastavalt konkreetsele õpiobjektile ning õppijate tasemele, saavutamaks parim tulemus õpiväljundite saavutamisel. NB! rakenduskava oma liigse detailsusega EI TOHI OLLA SEGAVAKS ASJAOLUKS ÕPPEMETOODIKA ASJAKOHASEL korrigeerimisel ning see ei tohi takistada õppekava rakendamise paindlikkust vastavalt muutuval olukorrale reaalsel tööturul! Igal tasemel koolitajal on oma metoodika ning võimekus hinnata olukordasid vastavalt konkreetsele olukorrale. Rakenduskava kasutamise määr sõltub sellest, kuidas see koostatud on – tähtis on, et see oleks antud ajahetkes ja olukorras efektiivseim lahendus ning et rakendamise printsiibid oleks igale osapoolle üheselt mõistetavad. Kui rakenduskava on mingil põhjusel koostatud õpitulemuse saavutust pärssivalt või on asjaolud muutunud, siis seda lihtsalt muudetakse. Eesmärk nr. 1 on tulemus, mitte kivisse raiutud paindumatud detailid – ALATI! Siit teema omaette – rakenduskava ei tohi pärssida õppe efektiivsust ja paindlikkust. Sellest tulenevalt oleks mõistlik kirjeldada rakenduskavas mitte igat metoodika- ja hindamisdetaili, vaid LIHTSAID JA KÕIGILE SELGELT ARUSAADAVAD ÕPPEKAVA RAKENDAMISE PRINTSIIBE. See tagaks pideva õppe ajakohastatuse ning eriala- ning katusorganisatsioonide motiveeritud kaasatuse õppe läbiviimisesse. Nagu eelnevalt öeldud, ei

ole õppe eesmärgiks mitte rakenduskava täitmine, vaid hetke- ja tulevikuperspektiive (need on aga pidevas muutumises) arvestavalt parima tulemuse saavutamine. Vastasel juhul jääb kutseõpe igaveseks tegeliku vajaduse ajaloovarjuks (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a, kuni 300 õpilast).

Kaks vastajat (2,4%), kes kasutavad rakenduskavasid vähesel määral, esitavad vastuolulisi seisukohti. Näiteks üks õppekavanõustaja peab oluliseks pigem õppekava rakendamise üldiste aluste kirjeldamist.

Rakenduskavad valmivad õppekavaga samal ajal ja jäävad üpris kohe ajale jalgu, sest sõltuvad konkreetsest õpetajast (kes võib vahetuda või õppekava loomisel veel üldse mitte koolis töötada) ja ka konkreetsest õppegrupist. Ei ole arukas/mõttekas nõuda õppe- ja hindamismeetodite täpsusega rakenduskava õpetamise aluseks. Koolis ei hakka seda keegi ka kogu aeg muutma (kuigi peaks). Detailse rakenduskava asemel peaks olema ÕPPEKAVA RAKENDAMISE PÕHIMÕTTED JA ÜLDISED ALUSED (koostab põhi- või juhtivõpetaja, kes vastutab õppekava elluviimise eest) ja õpetaja töökava (nagu vanasti), s.t. iga õpetaja planeerib konkreetse uue ja värske õppeprotsessi konkreetsele õppegrupile lähtuvalt üldpõhimõtetest (õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, kuni 300 õpilast).

Samas peamiseks takistuseks rakenduskava kasutamisel nimetab sama vastaja, et koostööks kolleegidega jäi vähe aega.

Kutseõpetaja, kes kasutab rakenduskavasid vähesel määral, põhjendab seda nende ajas muutumisega:

...olemasolevad rakenduskavad on ajas muutuvad (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a, 301–700 õpilast).

Olulise takitusena rakenduskavade kasutamisel näeb sama vastaja aga, et koostöö kolleegidega, sh külalisõpetajatega moodulis ei laabu ning juhtkond ei toeta kavandatu rakendamisel.

Kolm vastajat (3,6%) ei kasuta rakenduskava üldse kavandatud kujul, kuna see puudub:

...ei kasuta kuna puudub (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Takistused mooduli rakenduskava kasutamisel

Küsimusega „olulisemad takistused mooduli rakenduskava kasutamisel on“ selgitati vastajate arvamust takistuste kohta mooduli rakenduskava kasutamisel. Vastaja võis valida etteantud valikutest (6) mitu vastust, samuti oli võimalus lisada oma valik. Valikuvariandid olid järgmised:

- a) planeerisin õpet ebaõigesti;
- b) koostööks kolleegidega oli liiga vähe aega;
- c) koostöö kolleegidega, sh külalisõpetajatega moodulis ei laabu;
- d) minu pedagoogiline/metoodiline ettevalmistus ei ole piisav;
- e) vajan metoodilist tuge väljundipõhise õppe rakendamisel;
- f) juhtkond ei toeta mind kavandatu rakendamisel.

Enamik vastajaid valis rohkem kui ühe takistuse. Peamiseks takistuseks rakenduskava kasutamisel peeti vastajate hinnangul liiga vähest aega koostööks kolleegidega (variant b), selle valis 55 vastajat (65,5% vastanutest). Kusjuures 22 vastajat pidasid liiga vähest aega koostööks kolleegidega ainsaks takistuseks mooduli rakenduskava kasutamisel. Ebapiisavat aega koostööks pidas takistuseks 89,5% osakonnajuhatajatest 64% juhtõpetajatest, 63,2% kutseõpetajatest, 36,4% juhtivtöötajatest ja 42,86% nõustajatest. Vastustest nähtub, et raskem on leida aega koostööks suurtes koolides. Küsitlusele vastanud suurte koolide töötajatest pidas ebapiisavat aega koostööks takistuseks 79% vastanutest, keskmise suurusega koolidest 50% ja väikekoolidest 58% vastanutest.

Teiseks oluliseks takistuseks on vastajate hinnangul koostöö mittelaabumine moodulis kolleegidega ja külalisõpetajatega, mida märkis takistusena 24 vastajat. Neli vastajat, sh direktor, täiskasvanute koolituse koordinaator, õppekorralduse juht ja osakonnajuhataja nimetasid seda ainsa takistusena, kolm selle valiku teinutest ei tegele õpetamisega.

Kolmanda olulisema takistusena on toodud õppe ebaõige planeerimine, seda märkis 14 vastajat (suurte koolide osakonnajuhatajad, juhtõpetajad, nõustajad ning üks kutseõpetaja).

Viis vastajat märkis takistusena, et pedagoogiline/metoodiline ettevalmistus ei ole piisav, neist kolm, sh juhtõpetaja 300–700 õpilasega koolist, osakonnajuhataja üle 700 õpilasega koolist ja kutseõpetaja 300–700 õpilasega koolist, on 1–5aastase pedagoogilise staažiga ja kahel üle 700 õpilasega kooli juhtõpetajal on staaži 11–20 aastat.

Kui vaadelda koos käesolevale küsimusele ning lõpuküsimustele antud vastuseid, joonistub välja veidi vastuolulisi seisukohti. Näiteks leidis 12 vastajat lõpuküsimustele koolituste ja toe vajaduse kohta vastates, et nad vajavad metoodilist tuge väljundipõhise õppe rakendamisel (enamasti pikaajalise pedagoogilise staažiga töötajad, üheksal staaži üle 10 aasta). Vastajatest

üheksa juhivad õppetööd (juhtõpetajad, osakonnajuhatajad, õppetöö juht). Vastuolulisi vastuseid on andnud üks metoodilist tuge vajav õppekavanõustaja (suur kool, staaži üle 20 aasta), kelle väitel koolitused pigem ei ole toetanud ning kes vastab küsimusele, millist tuge vajab, et ta *ei vaja tuge*. Koolitustel on osalenud 10 vastajat ja nendest kaks väidavad, et seminarilt saadud teadmised ja oskused ei ole teda toetanud väljundipõhise õppe rakendamisel, sest *...rohkem võiks olla konkreetseid ja elulisi näiteid ning õpetussõnu* (õppetöö juht, pedagoogilist staaži 11–20 a, kuni 300 õpilast).

Üheksa vastajat (kuus kutseõpetajat ja kolm juhtõpetajat) nimetasid ühe takistusena, et juhtkond ei toeta teda kavandatu rakendamisel. Viis neist esindas üle 700 õpilasega koole, kolm 301–700 õpilasega koole ja üks kuni 300 õpilasega kooli.

Seitse vastajat on märkinud, et rakenduskava kasutamisel takistusi ei ole, sh väikese kooli õppekavanõustaja, kes ei ole rakenduskava veel kasutanud ega tegele õpetamisega.

Järgnevalt analüüsitakse, milliseid valikuid tegid sellele küsimusele vastates need 20 vastajat, kes eelnevalt märkisid, et kasutavad rakenduskavasid kavandatud kujul. Nendest 6 leidsid, et rakenduskavade rakendamisel takistusi ei ole (tegelikult eeldas küsimus ja vastusevalikud takistuse nimetamist), 13 vastajat nimetasid peamise takistusena ebapiisavat aega koostööks kolleegidega ja kaks vastajat, et planeerisid õpet ebaõigesti.

Mitmed vastajad lisasid ka oma variante:

Juhtkond ei toeta, puuduvad materiaalsed vahendid (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a);
Üldiselt pole, aga takistuseks võivad saada laiskus ja mugavus (kutseõpetaja, pedagoogilist staaži üle 20 a);

On liiga detailne, õpetajat ahistav (õppedirektor, kes ise õpetamisega ei tegele, pedagoogilist staaži üle 20 a);

Õppematerjali puudumine, koostamine on aeganõudev töö (suure kooli õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži 11–20 a);

Miski ei takista, kuna rakenduskava koostamisel on lähtutud õppesisust (suunajuht, kutseõpetaja, õppekavanõustaja, pedagoogilist staaži üle 20 a);

Planeerisin õpet ebaõigesti, koostööks kolleegidega oli liiga vähe aega, koostöö kolleegidega, sh külalisõpetajatega moodulis ei laabu, juhtkond ei toeta mind kavandatu rakendamisel,

Õppijate eripära tõttu ei saa valitud meetodeid rakendada (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 6–10 a);

Rakenduskava on koostatud n-õ keskmist õpilast õpetades, erisuste tegemine on vajalik eriti hea õpilaste puhul (õppejuht, pedagoogilist staaži üle 20 a);

Ühte ja sama rakenduskava proovitakse kasutada erinevates õppevormides ja gruppidele (arendusjuht, pedagoogilist staaži 11–20 a);

Koostööks kolleegidega oli liiga vähe aega, planeerida saab oma tegevusi, mitte õppegruppi, ükski meetod ega võte ei sobi alati kõigile, vastavalt vajadusele tuleb õppija toetamiseks siiski teha muudatusi (osakonnajuhataja, pedagoogilist staaži üle 20 a);

Ebarealistlik, konkreetsetes situatsioonides ebaefektiivne, tööturu vajadusi ning konkreetse koolitaja metoodikat mitte arvestav jäik rakenduskava; rakenduskavast on kasu siis kui seal on kirjeldatud printsiibid, mitte pisidetailid (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 1–5 a);

Koostööks kolleegidega oli liiga vähe aega, koostöö kolleegidega, sh külalisõpetajatega moodulis ei laabu, esimene variant mooduli rakenduskavast on puudustega, mis ilmnevad alles õppeprotsessi käigus (juhtõpetaja, pedagoogilist staaži 11–20 a);

Koostööks kolleegidega oli liiga vähe aega, koostöö kolleegidega, sh külalisõpetajatega moodulis ei laabu, erinevatel õppejõududel on erinev pedagoogiline ja metoodiline ettevalmistus ning koolitöö kogemus; eriti raske on ettevõttepraktikutel selles osas (metoodik, pedagoogilist staaži üle 20 a).

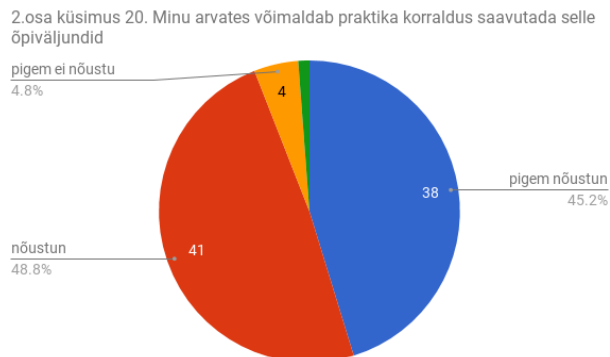
14,3% vastanutest, kõik pikaajalise pedagoogilise kogemusega töötajad, on välja toonud, et vajavad metoodilist tuge väljundipõhise õppe rakendamisel.

Peamiselt takistab moodulite rakenduskavade kasutamist kavandatud kujul kas ebapiisav aeg koostööks kolleegidega, koostöö mittelaabumine moodulis kolleegidega või õppe ebaõige planeerimine.

Praktika korraldus kui õpiväljundite saavutamise võimaldaja

Väitega „minu arvates võimaldab praktika korraldus saavutada selle õpiväljundid“ selgitati vastajate arvamus, kas kooli praktika korraldus võimaldab saavutada selle õpiväljundeid. Väitega oli vastajal võimalus nõustuda, pigem nõustuda, pigem mitte nõustuda või mitte nõustuda.

Väitega nõustus 41 vastajat, pigem nõustus 37 vastajat, pigem ei nõustunud 4 ja ei nõustunud 1 vastaja (Joonis 15). Selgitusi või kommentaare lisas 12 vastajat.

Joonis 15. Praktika korraldus kui õpiväljundite saavutamise võimaldaja.

Vastajatest oli 94% (nõus/pigem nõus), et praktika korraldus võimaldab saavutada selle õpiväljundeid. Nõustujate seas moodustasid enamuse (93%) pikaajalise pedagoogilise staažiga töötajad (kokku 32 vastajat, sh 14 vastajat staažiga 11–20 aastat ja 18 vastajat staažiga üle 20 aasta), nende kogemus väljundipõhise õppe rakendamisel oli valdavalt 1–5 aastat (30 vastajat) või pikem (6–10 aastat ja rohkem kui 10 aastat – 8 vastajat). Nõustujate seas oli 28 vastajat (68%) kelle positsioon koolis eeldas aktiivset kokkupuudet õppetööga, sh õpiväljunditega (kutseõpetajad (10), juhtõpetajad (13), suunajuht, õppekavajuht (1), õppekavanõustaja (3). 13 postisoonist võib eeldada, et nad pigem juhivad-koordineerivad koolis protsesse ning reaalset õppetööga kokku ei puutu (direktor (1), arendusjuhid (2), osakonnajuhatajad (5), õppejuhid/õppedirektorid (3), peaspetsialist (1), metoodik (1). Enamus väitega nõustujatest oli osalenud SA Innove ja SA Archimedese koostöös korraldatud seminaridel õppekavanõustajatele, vaid 3 ei olnud seminaridel osalenud.

Nõustujad pakkusid vaid ühe kommentaari:

praktiliselt ja läbimõeldult korraldatud praktika on kutseõppe vundament (direktor, kuni 300 õpilast, pedagoogilist staaži üle 20 a).

Väitega pigem nõustus kokku 38 vastajat (neist 6 on lisanud ka kommentaari), kellest üks väidab, et otsest kokkupuudet õppetööga ei oma. Ka pigem nõustujate seas moodustasid enamuse (60%) pikaajalise pedagoogilise staažiga töötajad (kokku 22, sh 12 staažiga 11–20 a ja 10 staažiga üle 20 a); nende kogemus väljundipõhise õppe rakendamisel oli samuti valdavalt 1–5 aastat (25 vastajat) või pikem (6–10 aastat (7 vastajat) ja rohkem kui 10 aastat

(3 vastajat)). Pigem nõustujate seas oli 21 vastajat (57%), kelle positsioon koolis eeldas aktiivset kokkupuudet õppetööga, sh õpiväljunditega (8 kutseõpetajat, 10 juhtõpetajat, praktikajuht/ õpetaja, 2 õppekavanõustajat. 16 postisoonist võib eeldada, et nad pigem juhivad-koordineerivad koolis protsesse ning reaalselt õppetööga kokku ei puutu (10 osakonnajuhatajat, 4 õppejuhti/õppedirektorit/õppetööjuhti, õppekorralduse juht ja täiskasvanute koolituse koordinaator.

Pigem nõustujatest enamus oli osalenud SA Innove ja SA Archimedese koostöös korraldatud seminaridel õppekavanõustajatele, vaid 5 vastajat ei olnud neil seminaridel osalenud.

Lisatud kommentaaridest võib eristada järgmisi kategooriaid:

- probleemid praktika korraldamisel/läbiviimisel;
- ressursside ebapiisavus;
- ebapiisavad teadmised õpiväljunditest.

Probleemidena praktika korraldamisel/läbiviimisel tuuakse välja, et puuduvad sobilikud ettevõtted, juhendajad, praktikaperioode optimeeritakse, näiteks koondatakse moodulite praktilised osad.

Ettevõttepoolsete juhendajate vähene huvi ja ajalise ressursi piiratus (praktikajuht/ õpetaja, kuni 300 õpilast, pedagoogilist staaži 6–10 a).

Osa praktikajuhendajaid ei oma piisavat infot õpiväljundite olemuse ja väljundipõhise hindamise kohta (juhtõpetaja, üle 700 õpilase, pedagoogilist staaži 11–20 a).

Õppekava õpiväljund on laiem kui ühes ettevõttes saadavad teadmised ja kogemused (õppekavanõustaja, üle 700 õpilase, staaži 11–20 a).

Väitega pigem ei nõustunud 4 vastajat (4,8% vastanutest), sh 3 osakonnajuhatajat ja üks õppekava nõustaja (2 osakonnajuhatajat ei tegele õpetamisega). Kõik neli olid pikaajalise staažiga: 2 olid töötanud 6–10 aastat ja 2 üle 20 aasta. Samas neist neljast 3 olid väitega „kavandan oma tööd väljundipõhise õppe põhimõtteid arvestades“ nõus ja 1 pigem nõus.

Pigem mitte nõustujatest 2 olid osalenud SA Innove ja SA Archimedese koostöös korraldatud seminaridel ja 2 mitte.

Lisatud kommentaaridest võib eristada järgmisi kategooriaid:

- probleemid praktika korraldamisel/läbiviimisel;

- ebapiisavad teadmised õpiväljunditest.

Praktika läbiviimisega seotud probleemidena nähakse ettevõtte ebapiisavat kapatsiteeti ja kooli väheseid võimalusi mõjutada praktika käiku ettevõttes.

Õppija individuaalne praktikakava on mahukam kui ettevõtte profiil ja/või töökorraldus seda võimaldab katta (õppekavanõustaja, kuni 300 õpilast, pedagoogilist staaži 6–10 a).

Meie ei saa ettevõttele dikteerida, millega ta just sel perioodil tegelema peaks. (osakonnajuhtaja, üle 700 õpilase, pedagoogilist staaži üle 20 aasta).

Ebapiisavaks peetakse eelkõige ettevõtete praktikajuhendajate teadmisi õpiväljunditest.

Julgen arvata, et kui väljundipõhine õpe on ka õpetajatel alles suhteliselt uus ja harjumist vajav teema, siis praktikat juhendavate ettevõttes töötavate inimeste jaoks on see veelgi võõram teema. Praktikal on küll võimalik praktika mooduli(te) õpiväljundid tegelikkuses saavutada, kuid õpiväljundite hindamisega jäädakse ettevõttes hätta (osakonnajuhtaja, üle 700 õpilase, pedagoogilist staaži üle 20 aasta).

Väitega ei nõustunud 1 vastaja (osakonnajuhtaja, kes ei tegele õpetamisega), kelle pedagoogiline staaž oli 11–20 aastat, kes kahjuks ei lisanud selgitust. Ta oli osalenud SA Innove ja SA Archimedese koostöös korraldatud seminaridel ja väitega „minu koolis kavandatakse õpet lähtudes õpiväljunditest“ ta pigem ei nõustunud. Samas pigem nõustus sama vastaja väitega, et oma tööde kavandamisel arvestab väljundipõhise õppe põhimõtteid.

Väljundipõhist õpet toetav õhkkond/keskkond

Uuringus selgitati vastajate arvamust, kas nende koolis on väljundipõhist õpet toetav õhkkond/keskkond. Vastajal oli võimalus väitega „minu koolis on väljundipõhist õpet toetav õhkkond/keskkond“ kas nõustuda, pigem nõustuda, pigem mitte nõustuda või mitte nõustuda. Vastajal oli ka võimalus oma vastust kommenteerida.

Väitega nõustus 39 vastajat (46,6% vastanutest), kellest 19 olid lisanud ka selgituse, pigem nõustus 39 vastajat, pigem ei nõustunud 6 vastajat, kellest 4 lisas kommentaari. 78 vastajat (93% vastanutest) andis positiivse kinnituse (nõus või pigem nõus), sh 21 juhtõpetajat, 17 osakonnajuhtajat, 17 kutseõpetajat jne. Pigem nõus vastajad (46,4% vastanutest) olid juhtõpetajad, kutseõpetajad või praktikajuhendajad, ehk kõige lähemalt/otsesemalt õpiväljundi

teemaga kokku puutuvad inimesed koolis (Joonis 16). Pigem nõustujate seas oli üsna suur osa vastajaid, kes olid koolis juhirollis, näiteks osakonnajuhatajad (6), õppedirektorid (2), õppejuhid/õppetöö juhid (2), õppekavanõustajad (3), suunajuht, kutseõpetaja, õppekavanõustaja ja täiskasvanute koolituse koordinaator (1). Lisaks neile ka 12 juhtõpetajat ja 11 kutseõpetajat.

Joonis 16. Väljundipõhist õpet toetav õhkkond/keskkond koolis.

Positiivselt vastanutest olid 76 nõus või pigem nõus ka väitega „kavandavad oma tööd väljundipõhise õppe põhimõtteid arvestades“ ja 74 vastajat oli nõus või pigem nõus väitega „minu koolis kavandatakse õpet, lähtudes õpiväljunditest“. See viitab nende üldisele positiivsele hoiakule väljundipõhise õppe suhtes.

Väitega nõustunud või pigem nõustunud andsid kokku 23 kommentaari. Koolis väljundipõhist õpet toetava õhkkonna/keskkonna selgituses esinesid kõige sagedamini märksõnad, mis väärtustasid võimalikult laia (kõikide) osalust (kaasamist), näiteks *juhtkond, kogu kollektiiv, kõik õpetajad oma meeskond, kogu meeskond, õppeosakonna juhataja, õppekava juht, õppedirektor, õppe planeerija ja õpetajad*. Positiivse õhkkonna tunnetamisel olid vastajad toonud ka märksõnu, mis väljendasid ühisosa, näiteks *ühine teadmine, ühised eesmärgid, ühine otsus*, aga ka *koostöö, koos õppimine* ja *meeskonnatöö*, sagedasti mainiti märksõnana ka toetuse olulisust, nii juhtkonna kui kolleegide toetust.

Kollektiiv teeb tööd ühiste eesmärkide nimel (kutseõpetaja, kuni 300 õpilast, pedagoogilist staaži üle 20 a).

Kuna kogu meeskond on ühiselt otsustanud väljundipõhise õppekava tuultes liikuda, siis muudab see meeskonnatöö lihtsamaks (õppekavajuht, kuni 300 õpilast, pedagoogilist staaži 11–20 a).

Olulise teemana eristus selgituste seas ka vajaliku info kättesaadavus ja hinnatud ekspertteadmine oma koolis (võimalus saada nõu, võimalik nõu pidada) (*pädevad kolleegid ettevalmistuse saanud õppejuhid majas on inimesed, kelle poole pöörduda ning saada infot*).
Õppekava juht vaatab kavandatud õppetöö läbi ja teeb vajadusel korrekture, nõustab (kutseõpetaja, üle 700 õpilase, pedagoogilist staaži üle 20 a).

Samuti oli hinnatud kogemustest õppimine ja jagamine, mõned vastajad tõid esile, et õpetajate jaoks on rakendatud sisekoolitusi või süsteemset infojagamist ja nõustamist.

Vaatame oma meeskonnaga igal aastal üle moodulite rakenduskavad ja täiendame ning parandame neid jõudu mööda, arvestades kolleegide saadud kogemusi (juhtõpetaja, üle 700 õpilase, pedagoogilist staaži 11–20 a).

Pigem nõustujate kommentaaride seas tulid märksõnadena välja erinevad takistused: *õppeinfosüsteem, õppekorraldus, siseveeb ei toeta; bürokraatia ei soodusta; õppekorraldus ei tule alati kaasa*.

Olulise märksõnana eristus samuti toetus, nii juhtkonna, õppeosakonna kui ka kolleegide toetus, aga ka toetus teadmiste ja kogemuste saamisel.

Väljundipõhist õpet toetatakse õpetajate koolituste kui ka materiaaltehnilise baasi ning õppetöö planeerimise kaudu (sh ka õppekavad) (õppedirektor, üle 700 õpilase, pedagoogilist staaži 6–10 a).

Takistusena mainiti ka vähest arusaama, õppejõudude võimekust ja motiveeritust, erandeid kutseõppes.

Toetus on, aga tihti jääb teostus õpetaja enda taha (juhtõpetaja, üle 700 õpilase, pedagoogilist staaži 11–20 a).

Samuti tuli mitmes selgituses esile, et muutuste toimimiseks on vaja aega planeerimisel, rakendamisel jne).

Koostöö ja uue meetodi juurdumine on aega nõudev töö ning üsna ajamahukas. (õppekavanõustaja, kool üle 700 õpilase, pedagoogilist staaži 11–20 a).

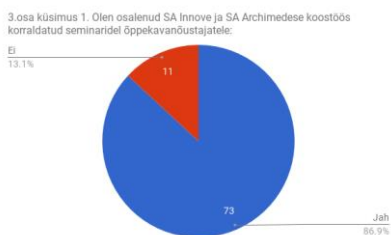
Pigem mitte nõustunute kommentaarides tulid takistustena esile juhtkonna toetuse puudumine, ebapiisavad koostööoskused ja teadmised, negatiivne või formaalne suhtumine väljundipõhisesse õpetamisse.

Oeh jah. Kõigepealt on vaja, et meie kooli juht mõistaks, et ka meie koolis peavad olema väljundipõhised õppekavad, et õppekava järgi planeeritakse õppetööd jne, elementaarne, kuid kahjuks mitte kõigile juhtidele /koolidele kohustuslik???? Kui järelevalve puudub, saab ka niisama! (kutseõpetaja, kuni 300 õpilast, pedagoogilist staaži 11–20 a).

Pigem mitte nõustunute seas oli 2 osakonnajuhatajat, 2 juhtõpetajat, 1 arendusjuht ja 1 kutseõpetaja. Neist 3 olid 1–5aastase ning 3 6–10aastase kogemusega väljundipõhise õppe rakendamisel. Nendest kolmel oli pedagoogilist staaži 6–10 aastat, kahel 11–20 aastat ja vaid ühel oli kogemus 1–5 aastat. Väitele „minu koolis kavandatakse õpet, lähtudes õpiväljunditest“ vastasid neist pooled negatiivselt; üldse ei nõustunud 2, pigem ei nõustunud 1. Samas väitsid nad kõik, et kavandavad oma tööd väljundipõhise õppe põhimõtteid arvestades (3 nõustusid, 3 pigem nõustusid).

Osalemine SA Innove ja SA Archimedese koostöös korraldatud seminaridel õppekavanõustajatele

86,9% küsitlusele vastanutest oli osalenud sihtasutuste Innove ja Archimedes koostöös korraldatud seminaridel õppekavanõustajatele (Joonis 17).

Joonis 17. Osalemine SA Innove ja SA Archimedese koostöös korraldatud seminaridel õppekavanõustajatele

Seminarilt saadud teadmised ja oskused kui tugi väljundipõhise õppe rakendamisel

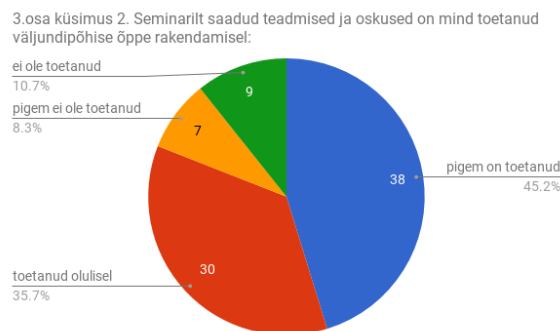
Uuriti, kas seminaridelt saadud teadmised ja oskused on seminaridel osalenuid väljundipõhise õppe rakendamisel toetanud.

Väitele „seminarilt saadud teadmised ja oskused on mind toetanud väljundipõhise õppe rakendamisel“ oli vastajal võimalus anda järgmisi vastuseid:

- a) toetanud olulisel määral
- b) pigem on toetanud
- c) pigem ei ole toetanud
- d) ei ole toetanud

Vastajad võisid ka oma vastust kommenteerida.

35,7% vastanutest leidis, et seminarid on neid väljundipõhise õppe rakendamisel oluliselt toetanud, 45,2% vastanutest oli kõhklevamal positsioonil, väites, et seminarid on neid pigem toetanud (Joonis 18). Kokku on positiivne tagasiside 81%, mida võib hinnata väga kõrgeks, eriti kui vaadelda seminaridel osalenute osakaalu. Ainult 5% seminaridel osalenutest on nende suhtes negatiivselt meelestatud.

Joonis 18. Seminaridelt saadud teadmised ja oskused kui tugi väljundipõhise õppe rakendamisel.

Kommentaariid:

- Teemad vajalikud ja huvitavad.
- Kuna olen paljud rakenduskavad kirjutanud, siis seminaridelt õppimata poleks olnud võimalik.
- Ülikoolis õpitu kinnistumiseks on antud koolitused minu jaoks olnud väga olulised.
- Parimast praktikast õppimine ja arendamine.

- *On pigem andnud põhjapanevad teadmised ja hoidnud muutustega kursis.*
- *On eelkõige toetanud kutseõppe õppekavade registreerimist EHISes.*
- *Nõustamine kooli õppekavade ja rakenduskavade koostamisel.*
- *Süsteematiseerinud olemasolevaid teadmisi.*
- *Omandasin teoreetilise aluse (teadmised) ja ka oskused väljundipõhise õppekava koostamiseks.*
- *Seminarid on oma teadmist kinnistavad ja mõtteid edasiviivad. Seminaridega võiks kindlasti jätkata, et areng oleks järjepidev.*
- *Kasutan palju koolitustelt saadud õppematerjale, kui on vaja midagi meelde tuletada*

Parendusettepanekud:

- *Koolitused võiksid olla õppekavast lähtuvalt valdkondlikud, kasutades valdkondlikke õppekavu, et ei oleks liiga teoreetiline.*
- *Seminarid on väga üldsõnalised ja tihti ka vastuolulised, mis töötab ühe eriala puhul ei pruugi teise eriala puhul toimida.*
- *Tehnikaalade kutseõppe jaoks natuke ebasobiv, erinevad arusaamad täpsusest, ohutusest ja väljunditest.*
- *Koolitused olid vastuolulised: ühel korral üks teadmine, teine kord vastupidi jms.*
- *Vähe koolitusi oli.*
- *Häirib, et koolitajapõhiselt/eksperdipõhiselt sunnitakse kasutama teatud kindlaid bürokraatlikke väljendeid nii väljundite kui hindekriteeriumide sõnastamisel. Erinev ekspert nõuab erinevaid väljendeid ja kooli nõukogus õppekavale kinnitust küsides peab iga kord väljundeid ja hindekriteeriume "inimese" keelde tõlkima, et kolleegid neist aru saaksid.*
- *Saadud teadmised ei lähe kokku tegudega (nt SA Innove kodulehekülje materjalid seminari jutuga või seadusandlusega), räägitakse liigselt vormist, mitte sisust.*
- *Sageli on liiga palju aega raisatud teemaväliste asjadele.*

Toetuse vajadus väljundipõhise õppe rakendamisel

Küsitlusele vastanud töid kõige enam (14 vastajat) toetust vajavana esile koostööd ja kogemustevahetust nii oma koolis (sh üldaineõpetajatega, kooli juhtkonnaga) kui ka teiste koolide õpetajatega, et saada uusi lahendusi ja rohkem praktilisi näiteid, kuidas probleeme või

väljakutseid on teistes koolides lahendatud. Väga kõrgelt hinnatakse arutelusid kolleegidega ja heade praktikate (nii kodu- kui välismaiste) jagamist.

Võrdse sagedusega (10 vastajat) mainitakse vajadust täiendavate koolituste ja uute õppematerjalide/meetodite järele. Koolituste puhul soovitakse, et teooria ja praktika läheksid kokku, et teoreetikud ja praktikud räägiks ühte keelt. Oluline on, et küsimust või probleemi lahendama asudes oleks lähteülesanne kõigile ühtmoodi arusaadav. Koolitusvajadusena toodi välja raskusi õpiväljundite sõnastamisel – *me saame aru, mida me tahame saavutada, kuhu jõuda oma õpetusega aga tihtipeale ei oska seda piisavalt hästi sõnastada. Samuti on keeruline paika panna lävend (just erinevate hindamiste kontekstis).*

Õppematerjalide puhul tõi üks vastaja välja, et vaja on kiiremas korras korraldada kutseõppe õppematerjalide riiklik hange, et õppematerjalid lähtuksid väljundipõhisusest ja sisaldaksid kumulatiivset kordamist, praktilisi ülesandeid ja hindamist.

6 vastajat nimetasid ajafaktorit nii selles mõttes, et muudatused võtavad aega ja vajavad harjumist, kui ka selles mõttes, et tööpäevas on ainult 24 tundi ja ei jää piisavalt aega teemaga tegelemiseks, arenduste läbimõtlemiseks ja elluviimiseks.

Mainiti ka toe vajadust õppetöö planeerimisel ja korraldamisel, abi lõimingute planeerimisel, kavandamisel ja teostamisel ning projektõppe korraldamisel.

Riiklike meetmetena peeti vajalikuks, et seadusandluses kaotataks nominaalaaeg ja loodaks õppekava aluseks olevate kutsestandardite osakutsed (kutsestandard on täna hariduse tööriist), mis võimaldaks paindlikumalt tööturule suunduda. Samuti on vastajate hinnangul tarvis nüüdisaegset kutseõppedidaktikat valdavaid erialaõpetajaid. Õpetajate tasustamisel on vastajate hinnangul oluline motivatsioonisüsteem, sest õppetöö läbiviimise kvaliteeti ei saa parendada käsukorras ega auditi, akrediteerimise abil. Nimetatakse võimalust otsustada ja vastutada ning realistlikke ressursse (eeldades, et minul ja tööandjatel on samad eesmärgid mis HM-il). Mõned (3) inimesed ei osanud oma toevajadust kirjeldada ja 2 inimest on kirjutanud, et nad ei vaja mingit tuge.

Lõpetuseks võiks korrata ühe vastanu mõtet, et kõige tähtsam, et me väljundipõhisusega ei unustaks ära õppijat ... tema toetamist ja arengut.

Järeldused

1. Formaalselt on vastajad väljundipõhise õppe põhimõtted õppetöö kavandamisel omaks võtnud, kuid puudub kindlus, et koolides tervikuna lähtub õppetöö kavandamine alati oodatavatest õpiväljunditest. Erisused ilmnevad erinevate vastutustasandite vastajate antud vastustes (väitega nõustusi enim juhtõpetajad ja pigem nõustusi osakonnajuhatajad). Samuti viitasid mitmed suurkoolide esindajad asjaolule, et kuigi nemad arvestavad õppetöö kavandamisel väljundipõhise õppe põhimõtetega, puudub neil veendumus, et koolis tervikuna seda tehakse.
2. Kõik positiivsed arengud, mis vastajad esile tõid, on otseselt või kaudselt seotud väljundipõhise lähenemisviisi rakendamisega õppetöö läbiviimisel. Positiivsete muutustena toodi kõige sagedamini esile koostöö paranemist erinevate osapoolte vahel ning erinevates koostöövaldkondades, õppija individuaalse arengu tähtsustamist, õppe läbipaistvuse kasvu (õppele on püstitatud selged ja arusaadavad eesmärgid ning õpetajale on õppe planeerimine muutunud lihtsamaks) ning õppesisu ja korralduse paremat vastavust töömaailma vajadusele. Vastajate hinnangul on suurenenud sidusus nii erinevate moodulite kui mooduli teemade vahel, samuti teooria ja praktilise väljaõppe vahel, mis muudab õppetöö nii õppijale kui õpetajale huvitavamaks. Õppijatega seotud positiivse arenguna tõusis esile nende vastutuse ja teadlikkuse kasv. Samas ilmneb, et mitmed väljatoodud muutused on üksnes kaudselt seotud väljundipõhise õppega.
3. Väljakutsed väljundipõhise õppe rakendamisel on seotud valdavalt muutunud mõtteviisi ehk väljundipõhise õppe põhimõtete omaksvõtu ja nendega arvestamisega õppetöö kavandamisel ja läbiviimisel, mistõttu võib järeldada, et kooli töökorralduse muutmine ei ole väljundipõhise õppekava rakendamisega kaasa tulnud. Ilmneb vajadus toetada koole väljundipõhiste õppekavade arendamisel kvaliteediringi (PDCA ehk pideva parendamise tsükli) erinevates etappides. Samas on vastajad nimetanud väljakutsetena ka erinevaid koolielu aspekte (lõimitud õpe, ressursside kasutamine, õigusaktidega seonduv) ning õppijatega seonduvat (põhikooli lõpetajate nõrk ettevalmistus, õppijate ebapiisav funktsionaalne lugemisoskus, õpingutesse suhtumisega seonduv), mis on üksnes kaudselt seotud väljundipõhisele õppele üleminekuga. Eraldi tähelepanu väärivad õpetajatega seotud väljakutsed, mis on järgmised:

- 1) õpetajate pidev professionaalne areng, näiteks muutunud mõtteviisi ehk väljundipõhise õppe põhimõtete omaksvõtt, väljundipõhise hindamise kavandamine ja läbiviimine, kuid ka lõimitud õppe rakendamisega seonduv;
- 2) õpetaja töö muutumine, sh enda töö korraldamise, koostöövajaduse ja vastutuse suurenemisega seonduvad aspektid.

4. Mitmete väidete koosmõju sisulise analüüsi põhjal võib järeldada, et vastajad on küll kursis väljundipõhise õppe põhimõtetega, kuid valdav osa neist ei ole väljundipõhise õppe olemust, sh kasutatavaid mõisteid ja termineid (näiteks õpiväljundid, hindamiskriteeriumid, väljundipõhine hindamine) sisuliselt teadvustanud.

5. Võib järeldada, et väljundipõhise õppe ühe peamise põhimõtte – lähtumine õppetöö planeerimisel oodatavatest õpiväljunditest – on koolid omaks võtnud. Sellele viitab asjaolu, et 90,5% vastanute (sh nii kutseõpetajad, juhtõpetajad, osakonnajuhatajad kui muude ametipositsioonide esindajad) väitel alustavad nad õppe planeerimist õpiväljundite määratlemisest. Samas ilmneb vastajate selgitustest, et ligi 10 % vastajatest ei ole õppeeesmärgi ja õpiväljundite olulisusest väljundipõhise õppe planeerimisel teadlik, aru saanud või väljundipõhise õppe põhimõtteid omaks võtnud.

6. Vastused ja kommentaarid lubavad järeldada, et nii õpiväljundite asjakohasuse hindamise kui nende sõnastamise oskused vajavad täiendamist. Üldised teadmised väljundipõhise õppe põhimõtetest lähtuvate ehk selgelt, üheselt mõistetavalt ja hinnatavalt sõnastatud õpiväljundite kohta on vastajatel küll olemas, kuid 65,8% vastajatest märkis väljundipõhise õppe põhimõtetele vastavaks protsessi, mitte õpingute läbimisel oodatavat tulemust kirjeldavaid õpiväljundeid. See võib olla tingitud asjaolust, et protsessipõhiseid sõnastusi esineb rohkesti nii riiklikes kui kooliõppekavades, mistõttu on vastajatel kujunenud arusaam, et sarnane sõnastus on õpiväljundi koostamisel asjakohane. Samas on enamiku mitteõigeid vastuseid asjakohaseks hinnanud vastajate endi koostatud õpiväljundid sõnastatud hinnataval kujul, seda siiski mõningate eranditega.

7. Võib järeldada, et 71,4% ehk suur enamik vastajaid on teadvustanud ja kasutanud õpiväljundite sõnastamisel kognitiivse taksonoomia tasemeid iseloomustavaid aktiivseid verbe, et väljendada teadmiste ja oskuste oodatavat ulatust ja taset. Samas on jätkuvalt vaja pakkuda tuge õpiväljundite sõnastamise oskuste arendamisel ja pöörata tähelepanu

õpiväljundite hinnatavuse aspektile, sest viiendik vastajatest on sõnastanud õpiväljundeid, milles puuduvad määrsõnad ning mille saavutatust õppija poolt on seetõttu keeruline hinnata. Eeltoodust lähtuvalt võib järeldada, et SA Innove ja SA Archimedese koostöös läbi viidud seminarid ei ole avaldanud oodatud mõju, kuid vastuste põhjal ilmneb, et need vastajad ei tunneta ka õpiväljundite koostamise oskuste arendamise vajadust.

8. Kuigi 72% vastajatest (enim juhtõpetajad ja osakonnajuhatajad) määratlevad väljundipõhist hindamist kui hindamiskriteeriumide alusel hinnangu andmist õppija poolt omandatud teadmiste, oskuste ja pädevuse tasemele ja ulatusele, ilmneb jätkuvalt vajadus toetada koolide spetsialiste väljundipõhise hindamise kavandamisel ja läbiviimisel, sest ligi 28% vastanutest (nii kutseõpetajad kui juhtivtöötajad) on hindamist määratlenud üksnes usaldusväärse teabe andmisena õpingute tulemuslikkuse kohta. Põhjuseks võib olla asjaolu, et seda kui hindamise üht olulist eesmärki on rõhutatud varasematel koolitustel ja sellele on viidatud erinevates juhendmaterjalides. Ka mitmed osakonnajuhatajad käsitlevad väljundipõhist hindamist kui õpilase kompetentsusele hinnangu andmist, mis omakorda võib olla tingitud kutsehariduse tihedast seosest kutsesüsteemiga ja selles kasutatavate mõistetega.

9. Õppetöö läbiviimisel tõenäoliselt järgitakse väljundipõhise õppe põhimõtteid, millele viitab asjaolu, et kõik vastajad, kes otseselt õppetöö läbiviimisega tegelevad, valisid väiteile „õppetöö läbiviimisel järgitakse väljundipõhise õppe põhimõtteid“ vaid positiivseid vastusevariante. Täiendavalt tuleks uurida põhjusi, miks osa vastajatest, kes väidetavalt järgivad õppetöö planeerimisel väljundipõhise õppe põhimõtteid, jäävad õppetöö läbiviimisel selles osas kahtlevale seisukohale.

10. Analüüsi põhjal võib järeldada, et kujundav hindamine on üldjuhul küll õppetöö loomulik osa, kuid vastajad käsitlevad seda tihti üksnes õpetajapoolse tagasiside andmisena õppija saavutustele, mis viitab jätkuval vajadusele toetada kutseõpetajaid, sh juhtivõpetajaid kujundava hindamise olulisuse mõistmisel ja kujundava hindamise rakendamisel. Selgitamist vajavad nii mõisted, terminid kui ka kujundaval hindamisel kasutatavad meetodid, sest uuenenud õpikäsituselga kooskõlas olevaid hindamismeetodeid, sh eneseanalüüsi ja refleksiooni nimetasid ainult 13% õppetöö läbiviijatest.

.

11. Vastajate nimetatud hindamismeetodite valik on mitmekesine. Enim nimetati praktiliste oskuste demonstreerimist, mis on kutseõppe seisukohalt positiivne ja kooskõlas kutsehariduse eesmärkidega. Samas on hindamismeetoditena nimetatud ka õppeviise ja -meetodeid (näiteks rühmatöö ja praktiline töö) ja hindamisel kasutatavaid mõisteid (kujundav hindamine, mitteeristav hindamine, hinne), mis viitavad vajadusele pakkuda õpetajatele metoodilist tuge väljundipõhist õppimist toetava hindamise mõtestamisel.

12. Võib järeldada, et valdavalt (91,6% vastajate hinnangul) toimub mooduli õpiväljundite saavutamise hindamine koolides erinevate spetsialistide koostöös ning sageli (40,5% vastajate hinnangul) on hindamise osapooleks ka õppija. Samas on jätkuvalt koole (8,3% vastanute hinnangul), kus hindajaks on ainult õpetaja, mis näitab, et muutunud õpikäsitusest tulenevaid väljundipõhist õppimist toetava hindamise põhimõtteid ei ole täielikult omaks võetud.

13. Mooduli rakendusukava on kutsekoolides igapäevane töövahend, mida rakendatakse kas täielikult või suurel määral õppetöö läbiviimisel (94% vastanutest). 70,2% vastanute arvates on tegemist dokumendiga, mis annab raamid ja mida kohandatakse vastavalt õppijatele, õppesituatsioonidele ja uuenenud teadmistele ning oskustele. Mooduli rakenduskava on kutseõppe asjaliste jaoks paindlik töövahend, mida on vaja kohendada kas vähem või rohkem iga õppegrupi jaoks enne õppetöö algust. Kuigi ligi neljandik (23,8%) vastanutest kasutab rakenduskavu alati planeeritud kujul, võib siiski järeldada, et rakenduskavade sisu ja vormi arendamisega tuleb koolidel edasi tegeleda.

Ilmneb, et peamiselt takistab moodulite rakenduskavade kasutamist kavandatud kujul kas ebapiisav aeg koostööks, koostöö mittelaabumine kolleegidega või õppe ebaõige planeerimine. Selle põhjal võib järeldada, et peamiseks väljakutseks on õpetajate vähesed koostööoskused ja -võimalused, kuid mingil määral ka kooli juhtkonna toetus. Raskem on leida koostöövõimalusi suurtes koolides.

14. Võib järeldada, et praktika korraldus praegusel kujul võimaldab saavutada selle õpiväljundeid, kuna 94% vastajatest oli väitega „minu arvates võimaldab praktika korraldus saavutada selle õpiväljundid“ nõus või pigem nõus.

15. Vastajad suhtuvad väljundipõhisesse õppesse üldiselt positiivselt ja valdav osa vastajatest usub, et nende koolis on väljundipõhist õpet toetav õhkkond/keskkond, millele viitab positiivsete vastuste suur osakaal vastavatele väidetele (77 vastajat ehk 93% oli väitega „minu koolis on väljundipõhist õpet toetav õhkkond/keskkond“ nõus või pigem nõus). Samas tuli pigem mitte ja mitte valinute kommentaarides esile mitmeid väljundipõhise õppe rakendamist pärssivate teguritega seotud märksõnu, sealhulgas juhtkonna toetuse puudumine, ebapiisavad koostööoskused ja teadmised, negatiivne või formaalne suhtumine väljundipõhisesse õppesse. Vaatamata üldisele positiivsele hoiakule väljundipõhise õppe suhtes, tuleks seega täiendavalt uurida kommentaarides korduvalt esile toodud juhtkonna toetuse puudumist.

Ettepanekud

Uuringu tulemusel võib väita, et kohe on oluline tegeleda järgmiste aspektidega:

1. Arendada süsteemselt väljundipõhise hindamise oskust kui olulisimat aspekti väljundipõhise õppe rakendamiseks (ühtlustades erinevate koolitajate ja koolkondade lähenemisviisid);
2. Koostada väljundipõhise õppe põhimõtteid ja olulisimaid mõisteid koondav lihtsalt sõnastatud selgitav sõnaraamat, mis on kättesaadav erinevaid digivahendeid kasutades;
3. Innove ja õpetajakoolitust pakkuvate ülikoolide koostöös töötada välja koolituse formaat ja sisu kutseõppeasutuste sisekoolituseks teemal „väljundipõhise õppe põhimõtete rakendamine“, mis võimaldaks algajatel õpetajatel end väljundipõhise õppe põhimõtete ja võimalustega kurssi viia ning staažikatel õpetajatel oma teadmisi ja oskusi aeg-ajalt värskendada.

Ettepanekud Haridus- ja Teadusministeeriumile

Lähtudes uuringu tulemustest ja järeldustest, teeme Haridus- ja Teadusministeeriumile järgmised ettepanekud:

1. Jätkata uuringuga süvitsi fookusgruppide kaupa, kasutades asjakohaseid kvalitatiivseid meetodeid ja laiendades valimit, kaasates töökohapõhise õppe ja praktika juhendajaid järgmistel põhjustel:
 - a) uuringus ilmnemine vastuolud formaalsete ja sisuliste näitajate vahel;
 - b) vastajate esile toodud positiivsed muutused ja väljakutsed (väited 3 ja 4) väljundipõhise õppe rakendamisel puudutasid samu aspekte kord positiivsete kord negatiivsete ilmingutena (näiteks koostöö erinevate osapoolte vahel);
 - c) osa muutustest (näiteks õppijatega seotud muutused, muutused õppe sisus) ei ole otseselt seotud väljundipõhise õppe rakendamisega, vaid võivad olla tingitud teistest mõjuritest või seotud laiemal/kitsamal kontekstiga;
 - d) vaatamata üldisele positiivsele hoiakule väljundipõhise õppe suhtes, tuleks täiendavalt uurida kommentaarides korduvalt esile toodud takistust, milleks on juhtkonna toetuse puudumine.

2. Koostada väljundipõhise õppe rakendamist toetav õppevara (õppe- ja metoodilised materjalid jms) nii õppekava väljatöötajatele kui rakendajatele, sest uuringust ilmnevad lüngad väljundipõhise õppe olemuse mõistmisel (näiteks mida tõlgendatakse väljundipõhise õppena, õpiväljunditena, väljundipõhise hindamisena). Kindlasti toetab õppevara väljatöötamist ja annab sellele olulise sisendi eelnevalt viidatud süvauuringu läbiviimine.
3. Leida vahendid õppekavarühma põhiste võrgustikuseminaride jätkuvaks korraldamiseks, mille kaudu on võimalik toetada väljundipõhise õppe kui lähenemisviisi omaksvõttu ja selle kaudu ka väljundipõhise õppe rakendamist.
 - a) Uuringus osalenud rõhutasid koostöö vajadust ja olulisust, sest õppekavarühma põhistel võrgustikuseminaridel ei toimu ainult kogemuste vahetus ja koostöös õppimine, vaid ühtlustuvad osalejate arusaamad ja luuakse uut väärtust rakenduskavade analüüsi, õpiväljundite ja nende hindamiskriteeriumide parendamise jms kaudu.
4. Lähtuda Haridus- ja Teadusministeeriumi suunal Euroopa Struktuuritoetuste raames organisatsioonikultuuri loomise, õpetajakoolituse ja muutunud õpikäsituse rakendamisega seotud avatud taotlusvoorude väljakuulutamisel käesoleva uuringu järeldustest.
5. Lähtudes rahvusvahelisest kogemusest, töötada välja metoodika ja ühtsed põhimõtted kutseõppeasutuste personali poolt läbitud koolituste tõhususe ja mõjususe hindamiseks, sh kuidas mõõta ja hinnata koolitusel omandatu rakendamist.
6. Töötada välja õppekava koostajatele ja rakendajatele, sh praktikajuhendajatele suunatud enesehindamisvahend (näiteks kontrolltest või õpimäng), mis võimaldab saada toetavat tagasisidet väljundipõhise õppe põhimõistete ja põhimõtete jms omandamise kohta.
 - a) Näiteks e-keskkonnas loodav valikvastustega test võimaldab sooritajal teada saada oma „skoori“, sealjuures näidatakse vastajale ära nii korrektsed kui ka ebaõiged/mittetäielikud vastused. Väära vastusevariandi valikul näidatakse õige vastus koos kommentaariga, mis selgitab väite tausta või konkreetset põhimõtet.

Ettepanekud sihtasutusele Innove

Lähtudes uuringu tulemustest ja järeldustest, teeme Sihtasutusele Innove järgmised ettepanekud:

1. Kaasates õpetajakoolitust pakkuvaid ülikoole, töötada välja formaat ja sisu koolisiseseks koolituseks teemal „väljundipõhise õppe põhimõtete rakendamine“, mis võimaldaks algajatel õpetajatel end väljundipõhise õppe põhimõtete ja võimalustega kurssi viia ning staažikatel õpetajatel oma teadmisi ja oskusi aeg-ajalt värskendada.

Võimalik temaatika puudutab järgnevat:

- kooliõppekava analüüs;
 - mõõdetavate ja hinnatavate õpiväljundite koostamine;
 - väljundipõhine hindamine, sh sobivad õppe- ja hindamismeetodid;
 - praktiliste eluliste situatsioonide lahendamine rühmatööna.
2. Õppekavarühma põhistel võrgustikuseminaridel tutvustada järjepidevalt väljundipõhise õppe põhimõtteid. Näiteks tegeledes ühe konkreetse eriala õppekava mooduliga (sh rakenduskavade analüüs, ÕV ja nende hindamiskriteeriumide parendamine, sobivate õppe- ja hindamismeetodite valik, väljundipõhine hindamine).

Ettepanekud õpetajakoolitust läbiviivatele ülikoolidele

Lähtudes uuringu tulemustest ja järeldustest, teeme õpetajakoolitust läbiviivatele ülikoolidele järgmised ettepanekud:

1. Koostöös Innove õppekava- ja metoodikakeskusega töötada välja koolitustsükkel, sh koolitust toetav metoodiline materjal väljundipõhise õppe põhimõtete, rakendatavate õppe- ja hindamismeetodite selgitamiseks ja rakendamiseks. Koolituste rõhuasetus on osalejate endi praktilisel tegevusel. Ülikoolide pakutavad koolitused on praegu liiga üldised ega ole suunatud väljundipõhisele õppele.
2. Toetada uuringus tõstatunud probleemidele lahenduste leidmist üliõpilaste uurimistöde kaudu. Näiteks viia uuringu põhjal magistritööna läbi ka kvalitatiivsete andmete analüüs.

Ettepanekud kutseõppeasutustele

Lähtudes uuringu tulemustest ja järeldest, teeme kutseõppeasutustele järgmised ettepanekud:

1. Koostöös õppekava koostajate ja rakendajatega kaardistada väljundipõhise õppe põhimõtete rakendamise võimaldajad ja takistajad koolis.
2. Töötada välja meetmed ja tegevuskava kaardistuse tulemusel ilmnenu takistuste ületamiseks (näiteks muuta töökorraldust vms).
3. Arvestada uuringus väljatoodud järeldusi ja eelnevalt läbiviidud kaardistuse tulemusi pedagoogilise personali koolitusvajaduse määratlemisel ja koolituste korraldamisel.
4. Viia läbi väljundipõhise õppe põhimõtete rakendamise, sh väljundipõhise hindamise koolituse õppekava koostajatele ja rakendajatele.
5. Toetada õppekava rakendajaid metoodiliselt, töökorralduslikult, sh tehnoloogiliselt väljundipõhise õppe põhimõtete rakendamisel, sh väljundipõhise hindamise kavandamisel ja läbiviimisel.
6. Mõelda läbi ja fikseerida kooli sisehindamiskorras vm taolises dokumentatsioonis, kuidas mõõdetakse töötaja läbitud koolituste tõhusust ja mõjusust, kuidas ja millises vormis ja millal töötaja koolitustel kogetust kolleege informeerib ning kuidas mõõdetakse ja hinnatakse koolitustel omandatu rakendamist.

Kasutatud allikad

- Anderson, L.W., & Krathwohl (Eds.). (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York: Longman.
- Biggs, J., Tang, C. (2009). Õppimist väärtustav õpetamine kõrgkoolis. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Jürimäe, M., Kärner, A., Tiisvelt, L. (2014). Kujundav hindamine kui õppimist toetav hindamine. Õpeajakoolituse õppematerjal. Tartu.
- Kukkonen, P. jt. (2008). *Opiskelijan arvioinnin hyviä käytäntöjä*. Helsinki: Opetushallitus.
- Noorväli, H., Piisang, E., Piiskop, K., Pilli, E., Põiklik, E., Rekkor, S., Toom, K. (2014). Kutsehariduse kooli õppekavade koostamise ja arendamise käsiraamat. Tallinn: Innove. URL: <<http://www.innove.ee/UserFiles/Kutseharidus/%C3%95ppe-%20ja%20juhendamaterjalid/kooliop-kasiraamat-veeb.pdf>>. Lk 144-145
- Kutseõppeasutuse seadus ja selle rakendusaktid.
- Pilli, E., Õunpuu, M. (2012). Väljundipõhine hindamine kutsekoolis. Tallinn: SA Innove.
- Sutrop, M., Toming, H., Kõnnussaar, T. (2016). Hea kooli käsiraamat. Tartu: Tartu Ülikooli eetikakeskus.
- William, D. (2006). *Formative Assessment: Getting the Focus Right*. *Educational Assessment*, 11: 3, pp 283 — 289.

Lisad

Lisa 1. Uuringu ajakava

Tegevus	Aeg/vahemik
Uuringu planeerimine	veebruar kuni mai 2017
Küsitluse läbiviimine	mai 2017
Andmete analüüs	juuni kuni juuli 2017
Tulemuste esitlemine ECVET ekspertidele	august 2017
Tulemuste esitlemine HTM esindajale	september 2017
Uuringu aruande koostamine	august 2017– november 2017

Lisa 2. Küsimustik

INFO VASTAJA KOHTA

*Esmalt palume informatsiooni sinu kohta.
Palun vali sinu jaoks sobivad vastusevariandid.*

Vali üks/peamine roll

Olen koolis:

- a) õppekavanõustaja
- b) kutseõpetaja
- c) juhtõpetaja
- d) osakonnajuhataja
- e) praktikajuhendaja
- f) muu.....

Minu töökeel(ed) on:

- a) eesti keel
- b) vene keel
- c) muu

Meie koolis õpib:

- a) Kuni 300 õpilast
- b) 301–700 õpilast
- c) Üle 700 õpilast

Minu kogemus väljundipõhise õppe rakendamisel on:

- a) puudub
- b) alla 1 aasta
- c) 1–5 aastat
- d) 6–10 aastat
- e) üle 10 aasta

Minu pedagoogiline staaž on:

- a) 1–5 aastat
- b) 6–10 aastat
- c) 11–20 aastat
- d) Üle 20 aasta

1.osa. ÕPPETÖÖ PLANEERIMINE

Järgnevad küsimused puudutavad õppetöö planeerimist

Vali sinu arvates sobivaim variant:

1. Kavandan oma tööd väljundipõhise õppe põhimõtteid arvestades

- a) nõustun
- b) pigem nõustun
- c) pigem ei nõustu
- d) üldse ei nõustu

Palun selgita

2. Minu koolis kavandatakse õpet lähtudes õpiväljunditest:

- a) nõustun
- b) pigem nõustun (avaneb kohustuslik kommentaari koht: palun põhjenda)
- c) pigem ei nõustu (avaneb kohustuslik kommentaari koht: palun põhjenda)
- d) üldse ei nõustu (avaneb kohustuslik kommentaari koht: palun põhjenda)

Palun põhjenda

3. Palun nimeta positiivsed arengud, mida väljundipõhise õppe rakendamine on kaasa toonud õppijale, õpetajale, koolile (avaneb 1 kohustuslik väli ja kuni 3 lisavälja)

1

Lisaväljad 1–3 (täiendava välja lisamiseks klõpsa siia)

4. Palun nimeta väljakutseid, mida väljundipõhise õppe rakendamine on kaasa toonud õppijale, õpetajale, koolile (avaneb 1 kohustuslik ja kuni 3 lisavälja)

1

Lisaväljad 1–3

Vali sinu arvates sobivaim variant

5. Minu jaoks on väljundipõhine õpe:

- a) õppekava eesmärgistamine ja õppetegevuse korraldamine lähtudes õppijast
- b) õppeprotsessi kujundamine lähtudes õppimise oodatavatest tulemustest
- c) õpe, mille planeerimisel ja läbiviimisel lähtutakse oodatavatest õpiväljunditest
- d) õppeprotsessi kavandamine, mis on suunatud õpiväljundite saavutamisele
- e) õpiväljundite saavutamist toetava õppe läbiviimine
- f) õpe, mille planeerimisel ja läbiviimisel lähtutakse õppe sisust
- g) muu...

Vali sinu arvates sobivaim vastusevariant

6. Minu jaoks on õpiväljundid:

- a) õppimise tulemusel omandatavad teadmised ja oskused või nende kogumid
- b) laused, mis näitavad õpetamis- ja õppimistegevuse sidusust
- c) õppimise tulemusel omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud, mis on kirjeldatud õppekava või moodul läbimiseks vajalikul miinimumtasemel
- d) oodatavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kogum
- e) õppimise tulemusel omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud, mille saavutatust on võimalik tõendada ja hinnata
- f) laused, mis kirjeldavad õpilase teadmisi ja oskusi õppimise järel
- g) funktsionaalsed teadmised, mis toetuvad mõistmisprotsessile ja on lahutamatult seotud õpilase kogemusega

Vali sinu arvates sobivaim vastusevariant

7. Alustan töö planeerimist õppe-eesmärgist lähtuvate õpiväljundite määratlemisest

- a) nõustun
- b) pigem nõustun
- c) pigem ei nõustu
- d) ei nõustu

Palun selgita

8. Palun märki, millised järgmistest õpiväljunditest on koostatud lähtudes väljundipõhise õppe põhimõtetest

Näited:

- a) algatab, arendab ja rakendab ideid;
- b) hooldab karjamaid
- c) rakendab omandatud teadmisi, oskusi ja infotehnoloogilisi vahendeid situatsioonülesannete lahendamisel, kasutades erialast terminoloogiat, ka inglise keeles
- d) teostab jõuülekande remondi vastavalt juhisele
- e) kasutab ja puhastab seadmeid ning töövahendeid vastavalt kasutus- ja hooldusjuhendile ning lähtuvalt tööohutusnõuetest.

Kui näide ei vasta väljundipõhise õppe põhimõtetele, siis palun selgita, miks?

Palun selgita

9. Näide minu poolt sõnastatud heast õpiväljundist

Näide: *Kohtustuslik väli*

Vali sinu arvates sobivaim vastusevariant

10. Minu jaoks tähendab väljundipõhine hindamine:

- a) õppeprotsessi osa, mille käigus antakse hinnang õpilase kompetentsusele
- b) hindamiskriteeriumite alusel hinnangu andmist poolt omandatud teadmiste, oskuste ja pädevuse tasemele ja ulatusele
- c) usaldusväärse teabe andmist õppijale õpingute tulemuslikkuse kohta
- d) õppimise ajal antud tagasisidet, mis on seotud õpetamismeetodite tõhususega
- e) muu (palun täpsustage)...

Vali sinu arvates sobivaim vastusevariant

11. Minu jaoks tähendavad hindamiskriteeriumid:

- a) õpiväljunditest tulenevaid lauseid, mis kirjeldavad teadmiste ja oskuste oodatavat taset
- b) kirjeldusi, mille abil hinnatakse õpiväljundite saavutatust
- c) õpiväljunditest tulenevad näitajaid, mis määratlevad omandatavate teadmiste ja oskuste ulatuse ja taseme
- d) sõnumeid õppijale, mida ja kuidas nad peavad omandama õppetöö käigus
- e) muu (palun täpsustage)

2.osa. ÕPPETÖÖ LÄBIVIIMINE

Järgnevad küsimused puudutavad õppetöö läbiviimist.

Valige teie arvates sobivaim vastusevariant

12. Järgin õppetöö läbiviimisel väljundipõhise õppe põhimõtteid

- a) nõustun
- b) pigem nõustun

- c) pigem ei nõustu
- d) ei nõustu
- e) ei tegele õpetamisega

Palun selgita (lisandub, kui vastus on c ja d ja e)

13. Kasutan õppeprotsessis kujundavat hindamist:

- a) pidevalt
- b) sageli
- c) harva
- d) mitte kunagi
- e) ei tegele õpetamisega

(kui vastab a,b,c,d), siis küsimus 14

14. Palun too näiteid enda poolt kasutatavatest kujundava hindamise meetoditest?

Loetelu

Vali sinu arvates sobivaimad vastusevariandid

15. Annan õpilasele õppeprotsessi käigus tagasisidet, et:

- a) kontrollida õpilase teooriateadmiste omandatust
- b) anda hinnang õpilase praktiliste oskuste tasemele
- c) toetada õpilase arengut
- d) anda teavet õpingute läbimise tulemuslikkuse kohta
- e) muu...

16. Palun nimeta vähemalt kolm enda poolt enim kasutatud hindamismeetodit:

Loetelu

Vali sinu arvates sobivaimad vastusevariandid

17. Minu koolis hindavad mooduli õpiväljundite saavutatust:

- a) õppija
- b) kutseõpetaja
- c) mooduli õpetajad koostöös
- d) mooduli eest vastutav õpetaja
- e) ettevõtte praktikajuhendaja
- f) koolipoolne praktikajuhendaja
- g) ettevõtte- ja koolipoolne praktikajuhendaja koostöös
- h) muu...

18. Kasutan moodulite rakenduskava(sid) kavandatud kujul:

- a) alati
- b) suures osas
- c) vähesel määral
- d) ei kasuta üldse

Palun selgita

Kui vastab b,c,d, siis küsimus 19

19. Olulisemad takistused mooduli rakenduskava kasutamisel on:

- a) planeerisin õpet ebaõigesti
- b) koostööks kolleegidega oli liiga vähe aega
- c) koostöö kolleegidega sh külalisõpetajatega moodulis ei laabu
- d) minu pedagoogiline/metoodiline ettevalmistus ei ole piisav

- e) vajan metoodilist tuge väljundipõhise õppe rakendamisel
- f) juhtkond ei toeta mind kavandatu rakendamisel
- g) muu...

Vali sinu arvates sobivaimad vastusevariandid

20. Minu arvates võimaldab praktika korraldus saavutada selle õpiväljundid:

- a) nõustun
- b) pigem nõustun
- c) pigem ei nõustu
- d) ei nõustu

Palun selgita (lisandub, kui vastus on c ja d)

Lõpuküsimused

Olen osalenud SA Innove ja SA Archimedese koostöös korraldatud seminaridel õppekavanõustajatele:

- a) jah
- b) ei

Seminarilt saadud teadmised ja oskused on mind toetanud väljundipõhise õppe rakendamisel:

- a) toetanud olulisel määral
- b) pigem on toetanud
- c) pigem ei ole toetanud
- d) ei ole toetanud

Palun selgita

Minu koolis on väljundipõhist õpet toetav õhkkond/keskkond:

- a) nõustun
- b) pigem nõustun
- c) pigem ei nõustu
- d) ei nõustu

Palun selgita (lisandub, kui vastus on c ja d)

Millist tuge vajad väljundipõhise õppekava rakendamisel?

Esseevastus